

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**DİN VE AHLAK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA
MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ÇOCUKLARIN
SOSYAL YAŞAMINDAKİ TEZAHÜRLERİ
(PALET İLKOKULU ÖRNEĞİ)**

HATİCE TÛL KÛBRA ESER

YÛKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ ARİF KORKMAZ**

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Tül Kübra ESER		
	Numarası	168102061002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Sosyolojisi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
Tezin Adı	DİN VE AHLAK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL YAŞAMINDAKİ TEZAHÜRLERİ (PALET İLKOKULU ÖRNEĞİ)			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Hatice Tül Kübra ESER

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Tül Kübra ESER
	Numarası	168102061002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Sosyolojisi Bilim Dalı
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğrt. Üy. Arif KORKMAZ
	Tezin Adı	DİN VE AHLAK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL YAŞAMINDAKİ TEZAHÜRLERİ (PALET İLKOKULU ÖRNEĞİ)

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan DİN VE AHLAK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL YAŞAMINDAKİ TEZAHÜRLERİ (PALET İLKOKULU ÖRNEĞİ) başlıklı bu çalışma 24/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Hayri ERTEN	
2	Dr. Öğr. Üyesi	Arif KORKMAZ	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Mustafa ÖZDEMİR	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hatice Tül Kübra ESER		
	Numarası	168102061002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı / Din Sosyolojisi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	√	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğrt. Üy. Arif KORKMAZ		
Tezin Adı	DİN VE AHLAK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL YAŞAMINDAKİ TEZAHÜRLERİ (PALET İLKOKULU ÖRNEĞİ)			

Çocukluk dönemi insan yaşamının en kritik dönemlerinden biridir. Çünkü bu dönem, insanın; kişiliğinin, sosyal ilişkilerinin, dini yaşamının tohumlarının atıldığı bir dönemdir. Bu yüzden bu dönemde çocuğun gelişiminin çok iyi takip edilmesi ve verilmek istenen eğitimin buna göre planlanması gerekir.

Alternatif eğitim yaklaşımlarından biri olan “Montessori yöntemi” çocukların gelişim evrelerine uygun olarak eğitim vermeyi önemseyen bir yaklaşımdır. Dünyanın çocukları merkeze alarak en iyi noktaya gelebileceğini savunan montessori yöntemi günümüzde oldukça ilgi görmektedir.

Çocuğun doğuştan iyi olması felsefesi ile hareket eden, çocuk haklarına saygılı olmayı temel alan ve bununla beraber birçok insani değeri içinde barındıran bir yöntemin milli ve manevi değerlerine bağlı bir toplum inşa edilmesi hususunda ne derece etkin olduğu bizleri bu çalışmayı yapmaya teşvik etti. Konuyla ilgili daha önce alan araştırmasının henüz yapılmamış olması da araştırmanın önemini artırmaktadır.

Araştırmamızın birinci bölümünde, Maria Montessori'nin hayatına, mesleki geçmişine, Montessori yönteminin felsefi temellerine, etkilenmiş olduğu kişilere ve bu yönetime yönelik yapılan eleştirilere yer verilmiştir. İkinci bölümünde, Montessori eğitiminin dayandığı temel ilkeler, Montessori eğitim programının özellikleri ve geleneksel eğitim sistemine göre farklılıkları ele alınmıştır. Üçüncü bölümünde, din ve ahlak eğitimi, Montessori yöntemi ile din ve ahlak gelişimi, Montessori yönteminin ahlaki gelişim sonuçları ve sınıf düzeni ile ilgili Unsurların din ve ahlak eğitimine katkılarından bahsedilmiştir. Son bölümde ise Montessori yöntemi ile verilen din ve ahlak eğitiminin öğrencilerin sosyal yaşamındaki tezahürlerini görebilmek amacıyla Özel Palet İlkokulu'nda okuyan öğrenci velilerine uygulanan anket sonuçları, veriler ışığında ve yaptığımız gözlemler esas alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Maria Montessori, Montessori yöntemi, alternatif eğitim, sosyalleşme, din, ahlak, eğitim, değerler, ilkokul dönemi

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Hatice Tül Kübra ESER		
	Student Number	168102061002		
	Department	Department Of Philosophy And Religion Sciences / Sociology Of Religion Sciences		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	√	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğrt. Üy. Arif KORKMAZ		
Title of the Thesis/Dissertation	Reflections Of Montessori Method On Children's Social Life In The Context Of Religious And Moral Education (Example Of Palet Primary School)			

Childhood is one of the most critical periods of human life. Because this is the period which the seeds of personality, social relations and religious life are laid. Therefore, it is necessary to follow the development of the child very well during this period and to plan the training to be given accordingly.

Montessori method, which is one of the alternative education approaches, is an approach that gives importance to education in accordance with the developmental stages of children. Montessori method, which advocates that the world can come to the best version of it by taking the children to the center, is very popular nowadays.

It is an educational system which is giving importance to well-being of the children and it is based on respecting children's rights. The national and moral values of a method that contains many human values, encouraged us to do this study. The fact that the field research has not been conducted on the subject has increased the importance of the research.

In our study, the life of Maria Montessori, her professional background, the philosophical foundations of the Montessori education, the people she was influenced and the criticisms made about it. The basic principles of Montessori education, the features of the Montessori education program and the differences according to the traditional education system are discussed. Religion and moral education, a moral development with Montessori educational system, and the results of a moral education in Montessori system and the contribution of classroom order in the system to moral development were discussed. The moral development results of Montessori method, the contributions to religious and moral education were mentioned. A questionnaire was applied to the parents of the students attending the Private Palet Primary School in order to see the religious and moral education given by the Montessori method in the social life of the students. In the light of the data, evaluations were made based on our observations.

Key words: Maria Montessori, Montessori method, alternative education, socialization, religion, morality, education, values, primary school period.

ÖNSÖZ

Eğitim öğretime muhtaç bir varlık olarak dünyaya gelen insan, kendine özgü davranışları öğrenerek topluma uyumlu sosyal bir varlık haline gelir. İnsanların din ve ahlak eğitiminde en önemli toplumsal kurumlar aile, okul, arkadaş çevresi ve kitle iletişim araçlarıdır.

Toplumsal beklentiler ve bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda planlı ve sistemli bir şekilde eğitimin verildiği kurumlar okullardır. Okullarda verilen “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersi için geliştirilen programlarda öncelikle öğrencilerin din ve ahlak hakkında objektif bilgi sahibi olmaları, öğrenme-öğretme sürecinde öğretim programı vasıtasıyla kazanmaları hedeflenen bilgi, beceri, tutum, değer, kavram ve öğrenci merkezli yaklaşımlarla bir arada yaşama bilincine ulaşmaları hedeflendiği görülmektedir.

Kanaatimizce din ve ahlakın kültür ve bilgi olarak aktarımı yerine eğitiminden söz etmek daha doğru olacaktır. Nitekim bilgi ve kültür, eylemi getirmeyebilir. Halbuki din ve ahlaktan gaye salih ameldir. Salih amel ise terbiye yani eğitim ile kavranır. Din ve Ahlak Eğitimi ifadesi bu yönü ile çalışma yaptığımız okulda verilen eğitimi daha iyi ifade etmektedir. Montessori yöntemi ile çocukların din ve ahlak eğitimi kapsamında edindikleri bilgilerin duygu ve davranışa dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

Çalışmamızda Montessori yönteminin din ve ahlak eğitimi üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde yönlendirmeleri, araştırmaya olan ilgisi ve araştırma sürecine olan katkısından dolayı değerli danışman hocam Arif KORKMAZ’A, katkılarından dolayı Özel Palet İlkokulu Müdürü Zeynep Meltem ERTÜRK’E ve öğretmen arkadaşlarıma, araştırmanın asıl öznesi olan kendileri ile çalışma fırsatı bulduğum öğrencilerime ve velilerime, Lisansüstü eğitimimde beni cesaretlendiren, katkı veren tüm dostlarıma, özellikle sabırlı bir şekilde beni sürekli destekleyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hatice Tül Kübra ESER

İstanbul, Mayıs /2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLAR LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
I. Araştırmanın Konusu.....	1
II. Araştırmanın Önemi ve Amacı	1
III. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
IV. Araştırmanın Yöntemi	3
V. Evren ve Örneklem	4
VI. Verilerin Toplanması ve Analizi	4

I.BÖLÜM-TEORİK ÇERÇEVE: MONTESSORİ YÖNTEMİ VE DİN & AHLAK EĞİTİMİ

1. Maria Montessori ve Montessori Yönteminin Felsefi Temelleri	6
1.1. Maria Montessori'nin Hayatı	6
1.2. Montessori Eğitiminin Felsefi Temelleri ve Etkilendiği Kişiler.....	10
1.3. Montessori Yöntemine Yapılan Eleştiriler.....	14
2. Uygulamada Montessori Yöntemi	18
2.1. Montessori Yöntemi.....	18
2.2. Montessori Eğitiminin Dayandığı Temel İlkeler	20
2.3. Montessori Eğitim Programının Özellikleri.....	26
2.4. Montessori Eğitimi ve Geleneksel Eğitimin Karşılaştırılması.....	29
2.5. Montessori İlkokulu	30
2.6. Montessori İlkokulu'nda Bir gün Akışı.....	33
3. Montessori Yöntemi İle Din ve Ahlak Eğitimi	36
3.1. Din ve Ahlak Eğitimi	36
3.2. Montessori Yöntemi ile Din ve Ahlak Eğitimi	40

3.3. Montessori Yönteminin Ahlaki Gelişim Sonuçları.....	44
3.4. Montessori Yönteminde Sınıf Düzeni İle İlgili Unsurların Din Ahlak Eğitime Katkısı.....	46

II. BÖLÜM-AMPRİK ÇERÇEVE:
DİN VE AHLAK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA
MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL
YAŞAMINDAKİ TEZAHÜRLERİ
(PALET İLKOKULU ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)

1. Demografik ve Sosyokültürel Profile Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	58
2. Montessori Yöntemi ve Değerler Eğitime Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	62
2.1. Değerler Eğitiminde “Sabır Kavramı”	62
2.2. Değerler Eğitiminde “İç Disiplin Kavramı”	63
2.3. Değerler Eğitiminde “Kardeşlik Kavramı”	65
2.4. Değerler Eğitiminde “Saygı Kavramı”	66
2.5. Değerler Eğitiminde “Çevre Bilinci Kavramı”	68
2.6. Değerler Eğitiminde “İş Birliği Kavramı”	69
2.7. Değerler Eğitiminde “Yardımseverlik Kavramı”	71
2.8. Değerler Eğitiminde “Sorumluluk Kavramı”	72
2.9. Değerler Eğitiminde “Özgüven Kavramı”	73
2.10. Değerler Eğitiminde “Sosyal Problem Çözme Becerisi Kavramı”	74
2.11. Değerler Eğitiminde “Mutluluk Kavramı”	76
3. Montessori Yöntemi ve Din & Ahlak Eğitime Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	78
3.1. Din ve Ahlak Eğitiminde “Duyulara Hitap”	78
3.2. Din ve Ahlak Eğitiminde “Hazırbulunuşluk”	79
3.3. Din ve Ahlak Eğitiminde “Rol Model”	80
3.4. Din ve Ahlak Eğitiminde “Milli Manevi Değerler”	83
3.5. Din ve Ahlak Eğitiminde “Ana Kaynak Kullanımı”	84
3.6. Din ve Ahlak Eğitiminde “İnanç ve İbadet”	85
SONUÇ ve ÖNERİLER	87
KAYNAKÇA	90

EKLER	92
Ek 1.....	92
ÖZGEÇMİŞ	96

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklemdeki velilerin ‘Cinsiyetlerine’ göre dağılımları	58
Tablo 2. Örneklemdeki velilerin ‘Yaş aralıklarına’ göre dağılımları	58
Tablo 3. Örneklemdeki velilerin ‘Öğrenim durumlarına’ göre dağılımları	59
Tablo 4. Örneklemdeki velilerin ‘Çocuklarınıza din ve ahlak eğitimi verme konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları	60
Tablo 5. Örneklemdeki velilerin ‘Ailenizde çocuklarınıza verdiğiniz din ve ahlak eğitimi yeterli buluyor musunuz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları	60
Tablo 6. Örneklemdeki velilerin ‘Çocuğunuzdan edindiğiniz izlenimlere göre, okulda verilen din ve ahlak eğitiminin yeterince verildiğini söyleyebilir misiniz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları	61
Tablo 7. Örneklemdeki velilerin ‘Montessori yöntemi çocuğumun sabırlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	62
Tablo 8. Örneklemdeki velilerin ‘Montessori yönteminde ödül ve cezanın olmaması çocuğumun iç disiplini artırır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	63
Tablo 9. Örneklemdeki velilerin ‘Montessori yönteminde akran eğitiminin olması kardeşlik bilincinin oluşmasını desteklemektedir.’ yargısı ile ilgili dağılımı	65
Tablo 10. Örneklemdeki velilerin ‘Montessori yöntemi çocuğumun büyüklerine karşı saygılı bir birey olmasına katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	66
Tablo 11. Örneklemdeki velilerin ‘Montessori yönteminde hayvan besleme ve bitki yetiştirme çalışmalarına önem verilmesi çocuğumun çevreye olan duyarlılığını artırır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	68
Tablo 12. Örneklemdeki velilerin ‘Çocuğumun sınıf içerisinde arkadaşlarıyla yardımlaşması, birey ve toplum için yardımlaşmanın önemini anlamasını sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	69
Tablo 13. Örneklemdeki velilerin ‘Çocuğumun okul içerisinde farklı sosyal yardım projelerinde yer alması çevresine olan farkındalığını artırır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	71
Tablo 14. Örneklemdeki velilerin ‘Çocuğuma sınıf içerisinde bazı sorumlulukların verilmesi onun sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	72
Tablo 15. Örneklemdeki velilerin ‘Montessori yöntemi çocuğumun düşüncelerini daha rahat ifade edebilmesine imkan vermektedir.’ yargısı ile ilgili dağılımı	73
Tablo 16. Örneklemdeki velilerin ‘Çocuğumun sınıf içerisinde sorunlar karşısında çözüm üretmesi aile içerisinde yaşanan problemlere karşı da duyarlı olmasını sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	74
Tablo 17. Örneklemdeki velilerin ‘Montessori yöntemi çocuğumun fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yetişmesine imkan sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı	76

- Tablo 18.** Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin tüm duyulara hitap edecek şekilde anlatılması çocuğumun öğrendiği değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı 78
- Tablo 19.** Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak verilmesi çocuğumun ahlaki gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.’ yargısı ile ilgili dağılımı..... 79
- Tablo 20.** Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber Efendimiz’in (sav) insanlar ile olan ilişkilerinin anlatılması çocuğumun ahlaki değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı 80
- Tablo 21.** Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber hikayelerinin hayatla ilişkilendirilerek anlatılması çocuğumun günlük hayatında daha güzel davranışlarda bulunmasını sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı 81
- Tablo 22.** Örneklemin ‘Okulda, dini ve milli bayramlar ile kandil günlerinde yapılan etkinlikler, çocuğumun milli-manevi değerlerine bağlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı..... 83
- Tablo 23.** Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde ayet-i kerimelerden ve hadis-i şeriflerden örnekler verilmesi çocuğumun bireysel bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı 84
- Tablo 24.** Örneklemin ‘Çocuğumun arkadaşları ile birlikte namaz kılması; davranışlarının güzelleşmesinde inanç ve ibadetlerin olumlu etkisini fark edebilmesini sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı 85

KISALTMALAR

a.g.e :	Adı geçen eser
C. :	Cilt
ev.:	Çeviren
Der :	Derleyen
Fak.:	Fakültesi
Haz.:	Hazırlayan
s.:	Sayfa
S. :	Sayı
SBE :	Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.C.:	Türkiye Cumhuriyeti
vb.:	Ve benzeri

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU

İnsan, dini ve ahlaki davranışlara sahip olarak doğmamaktadır. Dini ve ahlaki davranışların değişik toplumlarda değişik şekiller alması ve farklı olarak değerlendirilmesi de onların sonradan öğrenilmiş olduğunu göstermektedir.

Din ve ahlak eğitimi, öncelikle ailede başlamakta, okul ve çevreyle birlikte hayat boyu devam etmektedir. Bu nedenle çocuğa dini ve ahlaki davranışların kazandırılmasında ailede ve okulda verilen eğitim önemsenmektedir. Verilen eğitimin yaşamla ilişkilendirilerek anlatılması, toplumdaki bir ihtiyaca cevap vermesi ve yaşanan sorunların çözümüne katkıda bulunabilmesi beklenmektedir.

Çocukların doğru zamanlarda, doğru tutumları benimseyebilmeleri için din ve ahlak eğitiminin doğru bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, din ve ahlak eğitiminin nasıl ve hangi yöntemlerle aktarılması gerektiği üzerinde çalışılması gereken oldukça önemli bir husustur.

Bu araştırma, din ve ahlak eğitimi bağlamında Montessori yönteminin çocukların sosyal yaşamındaki tezahürleri üzerine yapılmıştır. Kazandırılmak istenen değerlere ve bunların sınıf içerisinde çoğu zaman örtük bir şekilde verildiği noktalara değinilmiştir. Maria Montessori'nin ortaya koyduğu yöntemin çocuklara din ve ahlak eğitimi vermede etkili olup olmadığına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

II. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Ahlak, insanın kendisi dahil insanlarla ve varlıklarla ilişkilerinde nasıl davranması ya da davranmaması gerektiğini gösteren değer yargıları bütünüdür. Yani bir toplumdaki iyi ya da kötü davranışlar manzumesidir. İnsanın sahip olduğu güzel ahlak ve değerler, onun tutum ve davranışlarını, çevresi ile olan etkileşimini belirlemektedir.

Din öncelikle ahlak ilkelerinin davranışa yansımalarını öğretmektedir. İslam dininin de ahlaka ve güzel davranışlara büyük önem verilmiştir. Kur'an-ı Kerim güzel ahlaklı olmayı tavsiye etmiştir. Dolayısıyla din ve ahlak birbirini tamamlamaktadır.

Değerler ise insanların tutum ve davranışlarını etkilemede, tutum ve davranışların belirlenmesinde ve biçimlendirilmesinde önemli bir rol oynar. Değerler insanların dünyaya bakış açılarını etkilemede, insani algıları geliştirmede ve değiştirmede oldukça etkilidir.

Hartman, “Değerlerden sıyrılmış, kutsallığını yitirmiş bir dünya da yaşamaya kimse katlanamaz.” demektedir.

Ahlak ve değerlerin geliştirilip bireye aktarılmasında ise eğitim, en önemli kurumlardan biridir. İçinde yaşadığımız dönemde değerler eğitimi, eğitimin bir işlevi olmanın ötesinde bir ihtiyaç olarak da kendisini gün geçtikçe daha da fazla hissettirmektedir. Dünyadaki tüm çocuklar şiddetten, gün geçtikçe büyüyen sosyal problemler ve birbirlerine karşı ve onları çevreleyen dünyaya karşı saygı yoksunluğundan giderek daha çok etkilenmektedir. Farklı ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de ebeveynler ve eğitimciler bu eğilimi tersine çevirebilmek için değerler eğitiminin önemini ve gerekliliğini hissetmektedirler.¹

Bu nedenle Montessori yönteminin çağımızın dini ve ahlaki problemlerine çözüm olup olamayacağı çalışmamızın önemini artırmaktadır. Çalışmamızın amacı, çocukları montessori eğitimi alan ebeveynlerin konuya dair fikirlerinin tespit edilmesidir. Bu konuda araştırma yapmamıza neden olan mesele, bu eğitim sisteminin, dini ve ahlaki hassasiyetlerine bağlı bir nesil yetiştirme hususunda etkilerinin değerlendirilmeye çalışılmasıdır.

III.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Montessori yöntemiyle verilen din ve ahlak eğitiminin çocuğun sosyal yaşamındaki tezahürleri üzerine yapılan bu araştırmanın bulguları İstanbul ilinin Ümraniye ilçesinde bulunan Özel Palet İlkokulu’nda okuyan öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır. Ayrıca yeri geldikçe okulda görev yapmakta olan öğretmenlerin ve şahsımın gözlemlerine de yer verilecektir.

İlkokulun 5 yıllık yeni bir okul olması ve Türkiye’de montessori yöntemini kullanan başka bir özel ilkokulun olmaması çalışmamızın evrenini kısıtlamıştır.

¹Fatmanur Dikmen, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi*, C. 1, S. 2, 2014, ss. 167

Anket; Özel Palet İlkokulu'nda okuyan öğrenci velilerinden 58'i kadın, 38'i erkek toplam 96 veliye uygulanmıştır. Anket sorularına verilen cevaplar tek tek titizlikle incelenerek değerlendirilmiş ve buna göre bir sonuca ulaşılmıştır. Araştırma 2018 yılında yapılmış, anketler 2018 yılı Mayıs ayında uygulanmıştır.

IV. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Kuramsal çerçevenin belirlenmesinde ve verilerin değerlendirmesinde, toplumsal yapıyı parçaların bütünü içindeki rollerini çözümleyerek açıklayan yapısal-işlevselci yaklaşım temel alınmıştır. Bu çalışmada yapı, çocuklar; işlev ise din ve ahlak eğitimi bağlamında montessori yönteminin çocuğun sosyal yaşamı üzerindeki etkileridir.

Bilimsel bir araştırmada bir takım yöntem ve tekniklerin seçilmesi ve uygulanması gerekmektedir. “Yöntem, araştırma yolu ile bulunup ortaya konabilecek somut sebep-sonuç ilişkilerini mümkün olduğu hallerde bu ilişkilerin temelinde yer alabilecek bilimsel kanunları tespit edebilmek için izlenmesi gereken yol anlamına gelir.”²

“Araştırma yöntemi, araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için kullanılan yaklaşım ya da teknikleri sistematik bir biçimde düzenlemek ve araştırmanın yapılabilmesi için izlenmesi gereken bir süreçtir. Araştırma tekniği ise araştırma yönteminin yapılabilmesi için yöntemin uygulamaya geçmesinin sağlayan bir bilgi toplama aracıdır. Bir araştırma yöntemi çerçevesinde, bir ya da birden çok veri toplama tekniği kullanılabilir.”³

Bilimsel bir araştırmada, bilimin gerçekleşmesini sağlayan kuralların akla ve deneye dayanarak kullanılması amacına yönelebilmesi için bir takım araştırma modellerinin kullanılması gerekir. “Araştırma modeli, araştırma konusunun tespiti, varsayım ya da hipotezlerin oluşturulması, araştırma yöntem ve tekniğinin

²Amiran Kurtkan Bilgiseven, *Sosyal ilimler Metodolojisi*, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s.3.

³Orhan Türkdoğan, *Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1989, s. 167.

belirlenmesi, verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve sonuçlarının sunulmasına kadar gerçekleştirilen etkinlikler bütünüdür.”⁴

Belirlenen gruba anket formu uygulanmış, soruların amaca uygun olmasına ve anlaşılır olmasına çaba sarf edilmiştir. Anketler bizzat araştırmacının kendisi tarafından uygulanmıştır. Böylece anket sorularının anlaşılmaması gibi durumlar engellenmeye çalışılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde araştırmacı tarafından gerçekleştirilen gözlemlerden elde edilen bulgular dikkate alınarak daha kapsamlı yorumlar yapılmaya çalışılmıştır. Anket sonuçlarıyla beraber konuyla ilgili çeşitli çalışmalar incelenerek değerlendirmede bulunulmuştur.

V. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma evrenini, Özel Palet İlkokulu’nda okuyan öğrenci velileri oluşturmaktadır. Anket uygulamasında velilerin tamamına anket formu gönderilmiş olup gönüllülük esas alınmıştır. Toplamda 96 veli anket sorularını cevaplamıştır.

Evrenin belirlenmesinde Montessori yöntemi ile verilen din ve ahlak eğitiminin çocuğun sosyal yaşamındaki tezahürlerine ilişkin bilgiler elde edilebileceği düşünülmüştür.

Çocukların yaşları dikkate alındığında bu tarz bir anketin çocuklara uygulanması durumunda güvenilirlik ve geçerliliğinin düşük olacağı dikkate alınmıştır. Bu nedenle çocukların okulda aldıkları eğitimin asıl yansımalarının ailede ve sosyal yaşamında olacağı göz önünde bulundurularak anket ebeveylere uygulanmıştır.

VI. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmada ilkokul döneminde Montessori metodunun din ve ahlak eğitiminde etkili olup olmadığına yönelik kapalı uçlu toplam 18 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Sorular verilen eğitimin montessori yöntemiyle verilmesinin çocukların içselleştirmesinde ne boyutta etkili olduğuna yönelik hazırlanmıştır. Araştırma amacı bakımından açıklayıcı niteliktedir. “Açıklayıcı

⁴Orhan Türkdoğan, a.g.e, ss.153-154.

araştırma türünde, olgular arasındaki ilişkiler üzerine kurulan hipotezler test edilerek neden-sonuç arasındaki ilişki kurulmaya çalışılmaktadır.”⁵

Elde edilen veriler, bilgisayar ortamında sosyal bilim araştırmalarına uygun olarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları frekans dağılımı tablolar halinde verilmiştir.

⁵Hüseyin Bal, *Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını, Isparta, 2001, s. 68.

I.BÖLÜM-TEORİK ÇERÇEVE:

MONTESSORİ YÖNTEMİ VE DİN & AHLAK EĞİTİMİ

1. Maria Montessori ve Montessori Yönteminin Felsefi Temelleri

1.1. Maria Montessori'nin Hayatı

Maria Montessori 1870 yılında İtalya'nın Ancona şehrinde doğdu. Üç yaşındayken ailesi kızlarının daha iyi bir eğitim alabilmesi için Roma'ya taşındı. O yıllarda kadınlar için tek meslek seçeneği öğretmenlikti ve ailesi Maria'yı bu yönde teşvik etti. Buna karşın, Montessori daha o yıllarda özgürlükçü ve kadınlara biçilen geleneksel rollerle yetinmemeye kararlıydı. İlk başlarda matematiğe ilgi duydu ve mühendis olmak istiyordu. Bir erkek teknik okulunda derslere girmeye başladı fakat daha sonra biyolojiyle ilgilenmeye başladı ve en sonunda tıp fakültesine gitmeye karar verdi. Kabul için verdiği çabaların kayıtları yok, başvurusu önce geri çevrilmiş, daha sonra kabul edilmişti. Her yıl bursa layık görülmüş, harcamalarının büyük bölümünü de özel ders vererek karşılamıştı. Bu gerekliydi, çünkü babası kızının seçtiği mesleği hiç onaylamıyordu ve eğitime devam edebilmesi için parasal yönden bağımsız olması gerekiyordu.

1896 yılında Roma Üniversitesi Tıp fakültesi'nden mezun olan ilk kadın oldu ve üniversitenin Psikiyatri Kliniği personeline katıldı. Buradaki görevinin bir parçası da Roma'daki genel akıl hastanelerinde yatan çocukları ziyaret etmektir. Özel bir eğitimin zihinsel yetersizlikleri olan çocuklara yararlı olabileceği düşüncesiyle, bu alandaki iki öncünün, Jean Itard ve Edouard Seguin'in çalışmalarını incelemek üzere Londra ve Paris'e gitti. ⁶

Aynı yıl gerçekleşen Turin Kongresi'nde bu çocukların tedavisi ile ilgili olarak "*bu engellilerin problemlerinin tıbbi değil, eğitimle ilgili olduklarını düşünüyorum*" diyen Dr. Montessori, 1899 yılında bu çocukların eğitimi konusunda

⁶Paula Polk Lillard, *Montessori Modern Bir Yaklaşım*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 27-28.

halkı bilgilendirmek için bir dizi konferans verdi.⁷ Bu düşünceleriyle meslektaşlarından ayrılmaktadır.

Yönetici olarak atandığı Orthophrenic Okulu'nda yetersiz çocuklardan oluşturulmuş bir tam gün sınıfı vardı. Daha sonra Tıbbi Pedagoji Enstitüsü kuruldu ve buraya Roma Akıl Hastanesi'ndeki zeka geriliği olan çocuklar alındı. M. Montessori, bu şekilde geçirdiği iki yılını, özel gözlem metoduna ve zeka geriliği olan çocukları eğiten öğretmenlerin eğitimine ayırdı. İki yıl boyunca kullandığı metodun sadece zeka geriliği olan çocukların eğitimine özgü olmadığına, mantıksal eğitimsel ilkeler içerdiğine ve aynı metodun normal çocukların kişiliklerini özgürleştirmek ya da geliştirmek için kullanılabileceğine ikna oldu.⁸

Bu düşünceden hareketle özel eğitim yöntemlerini daha detaylı incelemiş ve zihinsel geriliği olan çocuklardan olumlu sonuçlar alınca bu yöntemin normal çocukların eğitimi için de kullanılabileceği düşüncesiyle normal gelişim gösteren çocukların eğitimine yöneltmiştir.⁹

Zihinsel engellilerin eğitimiyle ilgili araştırmalarından sonra, Jean Itard ve Edward Seguin'in çalışmalarının rehberliğinde didaktik materyaller imal etti ve bu materyalleri engelli çocuklarda kullandı. Akıl hastanesindeki bir kaç çocuğu normal zeka düzeyindeki çocuklarla bir kamu okulu sınavına girdi ve başarılı oldular. Bu sonuçlar insanlara mucizevi geldi. Herkes zeka geriliği olan çocukların gelişimini takdir ederken, M. Montessori yaygın okullardaki mutlu, sağlıklı öğrencileri böyle düşük düzeyde tutabilen sebepleri araştırdı.

Bu dönemde çocuklarda sinir hastalıkları üzerine bir çalışma da yürüttü ve araştırmalarının sonuçlarını teknik dergilerde yayımladı. Ayrıca (o dönemde İtalyada'ki iki kadın kolejinden biri olan) Roma'daki klinik ve hastanelerde doktorluk yaptı ve kendi özel muayenesini açtı.¹⁰

⁷Eriman Topbaş, *Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi*, Panama Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 25.

⁸Eylem Korkmaz, *Montessori Metodu "Özgür Çocuklar İçin Eğitim"*, 2. Baskı, Algı Yayın, İstanbul, 2012, s.62.

⁹Vuslat Oğuz ve Aysel Köksal Akyol, *Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:1, 2006, s. 244.

¹⁰PolkLillard, a.g.e., 2013, s. 29.

Bu zamanlarda felsefe öğrencisi olarak üniversiteye kaydoldu ve deneysel psikoloji derslerini takip etti. Aynı zamanlarda ilkokullarda pedagojik antropoloji hakkında araştırmalar yaptı. Uzun zaman zihinsel engelliler için kullandığı metotları ilkokul birinci sınıftaki normal zeka düzeyindeki çocuklarda denemek istedi fakat daha küçük çocukların bakıldığı kurumlardan yararlanmayı düşünmemiştir.¹¹

Maria Montessori'nin okuduğu antropoloji, bugün düşündüğümüz biçimde kültür antropolojisi ve sosyal antropolojinin en önemli alanlar olduğu bir antropoloji değildir, temelde bir biyoloji dalı olan fizyolojik antropolojidir ve 17. Yüzyılda insan ırklarının da zoologlar ve botanikçilerin hayvan ve bitki türlerini sıraladığı gibi sınıflandırılabilceği düşüncesiyle başlamıştır. Aynı zamanda anormallikleri sınıflandırmak için çeşitli ölçümler yapılmış, böylece suç işlemeye yatkın olanların tanınması için yöntemler geliştirilmiştir.¹²

1904 yılında üniversitede Antropoloji profesörlüğüne atandı ve etkin eğitimci yaşamının başladığı 1907 yılına dek diğer etkinliklerini de sürdürdü. San Lorenzo'nun gecekondü bölgesindeki bir sosyal konut projesinde kreş yöneticiliği yapması istendiğinde normal çocuklarla çalışma olanağını düşünerek bu öneriyi kabul etti.¹³

6 Ocak 1907 tarihinde kurulan ilk Montessori okuluna bayan Lodi tarafından "Casa dei Bambini-Çocuklar Evi" ismi verildi. M. Montessori, ilk Çocuklar Evi'ni açtığında kendine özgü sisteminin olmadığını belirtti. Bu okula gelen çocuklar yoksul ve çoğu okuma yazma bilmeyen ailelerin çocuklarıydı. M. Montessori, bu ilk deneyimine tohumluğunu bir yana biriktirmiş, ekecek toprak aranırken bereketli bir toprağa konmuş çiftçi gibi başladığını açıklamıştır.¹⁴

Çocuklar evi, emlakçı kumpanyası tarafından, çocukların duvarlara zarar vermesini önlemek, böylece tamir masraflarını azaltmak için kurulmuştu ve verilen paralar binanın bakımına harcanmış masraflar kalemine geçiriliyordu. Sadece barınağın döşenmesi ve kurulumu için para verilmişti. Bu nedenle ilk Çocuklar Evi

¹¹ Korkmaz, a.g.e., 2012, s. 63.

¹²Emel Çakıroğlu Wılbrandt, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi Sanatı*, 2. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 111.

¹³Polk Lillard, a.g.e., 2013, s. 29.

¹⁴ Korkmaz, a.g.e., 2012, s. 63.

maddi yetersizlikler içindeydi ve yeterli donanımdan yoksundu. Eğitim görmüş bir öğretmen dahi bulunamamış, daha önce öğretmenlik yapmış bir işçi kadın işe alınmıştı.¹⁵

Bu uygulamadan sonra, Montessori yöntemi tüm dünyada yaygınlaşmıştı. Dubuc'un ifadesiyle hareket Roma'nın fakir bir banliyösünden başlamış ve insanlığın geleceği olarak çocuğu tanımayı hedefleyen uluslararası bir harekete dönüşmüştü.¹⁶

M. Montessori, bu koşullar altında zeka geriliği olan çocuklardan deneyimlerinden yola çıkarak, aslında metodu uygulamaktan çok, ilk Çocuklar Evi'yle birlikte bir metodu geliştirmeye başlamıştı. Çünkü ilk Çocuklar Evi'nde Montessori materyalleri yoktu ve çevre metoda özgü sınıf çevresinden epeyce uzaktı.¹⁷

Derslikleri yasalara göre okul olarak adlandırılmadığı için, Dr. Montessori'nin tipik okul eşyaları ve gereçleri alınmasına izin verilmemişti ve bu da yine onun yararına olacaktı. Sınıfları, özellikle çocuklar için tasarladığı küçük mobilyalarla donattı. Bunlar her evde bulunan küçük masa ve koltuk gibi tipik eşyalardı.¹⁸

Aynı yıl, 7 Nisan 1907' de San Lorenza mahallesinde ikinci Çocuklar Evi açıldı. Bir dernek kullanılan materyallerin yapımını üstlendi. Çocuklar Evi'nin üçüncüsü 4 Kasım 1907'de Roma'da orta sınıfların oturduğu Prati di Castello olarak bilinen yerde açıldı. Ocak 1909'da İsviçre'de Froebel'in sisteminin kullanıldığı yetim yurtları ve çocuk evleri, Montessori metodunun ve materyallerinin benimsendiği Çocuklar Evi'ne dönüştürülmeye başlandı.¹⁹

Maria Montessori, 1909'da "Bilimsel Pedagoji" isimli eserini yazdı. Eser çok sayıda dile çevrildi ve tüm dünya Maria Montessori'nin eğitimle ilgili bulgularından

¹⁵Maria Montessori, Çocuk Eğitimi "*Montessori Metodu*", Çev: Güler Yücel, Özgür Yayınları, İstanbul, 1997, ss.121-124.

¹⁶Eriman Topbaş, a.g.e., s. 26.

¹⁷Korkmaz, a.g.e., 2012, s. 64.

¹⁸Angeline Stoll Lillard, *Montessori Dehanın Ardındaki Bilim*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2018, s.39.

¹⁹Korkmaz, a.g.e., 2012, s. 64.

haberdar oldu. 1913'te öğretmen yetiştirmek üzere uluslararası kurslar düzenledi. Sonra birçok ülkede konferanslar verdi.²⁰

Ayrıca, çalışmalarını sürdürmek ve Montessori öğretmenlerini eğitmek için Uluslararası Montessori Derneğini (Association Montessori Internationale, AIM) kurdu.²¹

Montessori'nin yeni eğitim anlayışını kararlı bir biçimde uygulamaya sokması kolay olmadı. O dönemin yöneticileri ile karşı karşıya gelmek zorunda kaldı. Onu kendi ideolojilerine uygun bir eğitim vermeye zorladılar. Ancak her türlü baskıya rağmen yönteminden taviz vermeyen Montessori, bir çok defa sürgüne gönderildi. 1936'da Mussolini İtalya'sını terk etmeye zorlanan Montessori, önce İspanya daha sonra da İngiltere'de yaşamak zorunda kaldı. İngiltere'den çok sayıda Montessori okulunun kurulacağı Hollanda'ya ve daha sonra Hindistan'a gitti. 1946'da tekrar Hollanda'ya döndü ve 1952'de 82 yaşında hayata gözlerini yumdu.²²

1.2. Montessori Eğitiminin Felsefi Temelleri ve Etkilendiği Kişiler

Maria Montessori eğitim anlayışını geliştirdiği yıllarda, özellikle onu eleştirenler onun yeni bir şey söylemediğini, söylediklerinin daha önce başkaları tarafından da söylenmiş olduğunu ileri sürerler. Montessori, eğitiminin beslendiği felsefi ve psikolojik kaynakları yeri geldikçe vurgulamış, ancak eğitim anlayışının başlangıcında bir felsefe geliştirmek yerine çocuğun gözlenmesinden yola çıkarak onun gereksinimlerini tatmin edecek en uygun eğitimi gerçekleştirdiğini söylemiştir. Böylece, Montessori eğitiminin dayandığı sağlam bir felsefe üzerine onun yeni eğitime katkılarını görürüz.²³

Montessori'nin belki de en devrimsel düşüncesi, çevrenin öğrenme sürecindeki önemini vurgulamasıydı. Montessori, çocukların yüksek öz saygılı bireyler olmaları için çocuğu merkez alan bir çevrede çalışmaları gerektiğini düşünüyordu. Bugün sadece montessori okulları değil, bütün okullar çevrenin çocuk gelişiminde önemli rol oynadığını kabul etmektedir.

²⁰ Topbaş, a.g.e., s. 26.

²¹ Stoll Lillard, a.g.e., s. 40.

²² Topbaş, a.g.e., ss., 26-27.

²³ Çakıroğlu, a.g.e., 2011, s. 103.

Montessori gözlemleri neticesinde, çocukların bazı temel ihtiyaçlarını saptadı: Eğlenerek öğrenme, düzen duygusu, bağımsız olma, saygı duyulma ve sözünü dinletme, bilgiye ve kurguya olan ilgi. Montessori, çocuğun milliyeti, cinsiyeti, ırkı veya geçmişi ne olursa olsun bu ihtiyaçların evrensel olduğunu iddia etti.²⁴

Roma'da zeka geriliği olan çocuklar üzerinde araştırmalar ve deneyler yaparken Seguin ve Itard'ın bilgilerinden faydalanmıştır. Bu araştırmalar neticesinde, M. Montessori çocukların eğitimi konusunda, eğitimci ve doktorların beraber çalışmaları gerektiği sonucuna ulaşmıştır.²⁵

1907 yılında, ilk Casa dei Bambini açılışının üzerinden çok kısa bir zaman sonra uluslararası bir üne kavuştuğunda, deneme süresinin kısa olması nedeniyle, onu eleştirenlere de kendi çalışmalarına Itard ve Seguin'in kırk yıllık araştırma ve denemelerinin eklenmesi gerektiğini söyler. Böylece Itard ve Seguin'den başlayan elli yıllık bir süreçten söz edilmektedir.²⁶

Okulda uyguladığı devrim niteliğindeki eğitim metodu, kısa sürede dilden dile yayılmaya başlamış ve çok geçmeden metodu gözlemlemek isteyen ziyaretçilerin akınına uğramıştır.²⁷ Böylece montessori yöntemi uluslararası bir ün kazanmaya başlamıştır.

Maria Montessori'nin eğitim alanına girişi, tıp doktoru olarak doktora tezindeki konu gereği incelediği zihinsel engelli çocuklara eğitimle yapılacak yardımın tıbbi yardımdan daha önemli ve geçerli olduğu düşüncesiyle olmuştur. Bu düşünce kendisine ait olmayıp Seguin'in düşüncesidir. Ancak montessori temelinin Jean-Marc-Gaspard Itard ve Seguin'den aldığı bu düşüncüyü ve kimi malzemeleri uygulanabilir materyallerle sistematik hale getirip, zihinsel engelli çocuklara okuma yazma öğretirken İtalya'da ve dünyada çok ses getiren bir başarı sağlamıştır.

²⁴Maja Pitamic, *Çocuğunuz ve Sizin İçin Montessori Etkinlikleri*, Çev: Funda Akkaya- Seda Darcan Çiftçi, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2013, s. 7.

²⁵Fikret Kanad, *Pedagoji Tarihi*, 2. Cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1963, ss. 280-281.

²⁶Çakıroğlu, a.g.e., 2011, s. 103.

²⁷Pitamic, a.g.e. s. 6.

Maria Montessori'nin etkilendiği diğer iki önemli isim 18.yüzyıl felsefecisi ve eğitimcisi Jean-Jacques Rousseau ve Jean Heinrich Pestalozzi'dir; bunlar, "aydınlanma dönemi" adı da verilen bir dönemin en önemli iki şahsiyetidir. Bu dönemde eğitimciler, eğitimin amacının çocuğu, öbür dünyadan çok bu dünyaya hazırlamak olduğu konusunda birleşmişlerdir. İnsanları yaradılıştan kötü olarak kabul eden Hristiyanlık görüşünün tersine, bu dönemde, genellikle insanın iyi yaratıldığına inanılmaktadır. Sorunların akıl yoluyla çözüleceğine inanarak yaşamda " mucize" beklemek yerine, işe ve çalışmaya önem verilmiştir. Okullarda, çocuğa, doğa ve insan sevgisi verilmesi ön planda tutulur. Öğretimde duygusal sezgi ilkesi; deneyerek, yaparak ve yaşayarak öğrenme yöntemleri önem kazanır. Çocuk eğitiminde, disiplin sağlamada özgürlüğe verilen önem artar. Bu görüşler, 19. yüzyılı ve özellikle de 20. yüzyılı büyük ölçüde etkiler. Bilhassa 20. yüzyılın eğitim görüşlerinin en sağlam temelleri 18. yüzyılda atılmış denilebilir.

18. ve 19. yüzyılın tamamı boyunca Avrupalı düşünürler, genel erken temel eğitim ve ders uygulamasında değişiklikler yaparak, okulların reform yönünde entelektüel temelleri attılar. İsviçre'de Pestalozzi kültürel olarak geri kalmış çocukların eğitimi ile ilgili denemeler yapmıştır. İngiltere'de sanayi devriminin etkileri, çocukların fabrikalarda çalıştırılması gibi olumsuzluklar da dahil olmak üzere, reform yanlılarının gözlerini çocukların kaderine çevirmelerine neden olmuştur. Robert Owen, pamuk ipliği fabrikalarında çalışan işçileri için 1816'da bir okul kurar; bu okul daha sonra İngiliz okullarının temeli olacaktır. Pestalozzi'nin daha özgür okul yaratma çabaları, Fröbel'in küçükler için kindergartn'i, Seguin ve Itard'ın şimdiye kadar eğitilemez olarak görülen çocukların eğitilmesi için oluşturduğu yöntemleri, sonunda Maria Montessori'nin çalışmasında bir senteze ulaşır.

Bu sentezin başlangıcındaki köklerinden biri, Itard ve Seguin tarafından gerçekleştirilen çalışma olduysa, bir diğeri de tüm çocukların eğitimi hakkındaki Fröbel ve Pestalozzi'den Rousseau'ya kadar izi sürülebilen düşüncelerdir. Her iki

kök, Rousseau'nun 18. Yüzyılın ortalarındaki çağdaşı Jakop Rodriguez Pereira'da birleşir.²⁸

Montessori, Ovid Decroly'den de etkilenir. Hayatlarında ve eserlerinde oldukça fazla ortak noktalar bulunmaktadır. Yaşları neredeyse aynı: Montessori 1870 ve Decroly 1871 doğumlu. İkisi de tıp öğrenimi yaptılar ve ikisi de aynı yılda 1907'de kendi okullarını oluşturdular: Montessori Roma'da, Decroly Bruxelles'de. Çok sık buluşma ve tartışma ortamları oldu. İkisi de Itard ve Seguin'in eserlerini incelediler.²⁹

Dönemin Antropologları arasında Maria Montessori'yi en çok etkileyen 1876 yılında Roma Üniversitesinde deneysel psikoloji enstitüsünü kuran Guiseppe Sergi olmuştur. Sergi'nin Montessori üzerindeki en kalıcı etkisi, antropolojinin sadece anormallikleri sınıflandırmakta kullanmayıp, bilakis bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak anormalliklerden sakınma imkanlarının keşfedilmesi yöntemlerini geliştirdiği eğitim modelinde, çocukların antropolojik araştırmaları konusunda kullanılması olmuştur. Maria Montessori, ondan kavramın özünü değil ama daha sonra çocukların öğrenme davranışlarında kullanacağı bilimsel araştırma metotlarını alacaktır.

Montessori Eğitimin felsefi temellerinden söz ederken Ellen Key'den de söz etmemek bir eksiklik olacaktır. Çünkü Maria Montessori "The Secret Of Childhood" kitabında, yirminci yüzyılı "çocuk yüzyılı" olarak ilan eden İsveçli yazar olarak Ellen Key'den söz eder ve onun yaklaşımını 19. yüzyılın bilim insanlarının zihinlerinde yarattığı izlenimlerin etkisi altında söylediğini yazar. Aslında, Ellen Key de yaşam öyküsü açısından çağının sıradan olmayan fark yaratmış kadınlarından.

Ona göre, eğitim şimdiye kadar gizli kalmış sırrı hiç eğitmemektir. Çocuktan hareket eden bir eğitimin sınırları başkalarına zarar vermeyecek en son noktaya kadar genişletilmesidir. İşte bu sınırlar içerisinde uygulanacak doğal eğitim, çocuğa doğrudan doğruya müdahale etmeden, çocuğun içinde yetiştiği çevreyi düzenlemeye yönelmelidir. Bu da okullarda yapılacak kısmi reformlarla gerçekleştirilemez. Bunun

²⁸Çakıroğlu, a.g.e., 2011, ss. 103-106.

²⁹Topbaş, a.g.e., s. 28.

için bir eğitim tufanı olmalıdır. Geleceğin okulları, içerisinde ruhların tam olarak kendi gelişimlerine ulaşabilecekleri okullardır. Çocuk bireysel yapısına uygun bir biçimde geliştirilmelidir. Geleceğin okulunda öğretmenler, öğrenciye yalnızca yardımcı olan bir unsurdan ibarettir.³⁰

Alfred Adler de Maria Montessori'nin çağdaşı ve meslektaşydı ve çocukların davranışları hakkında birçok fikri paylaştılar.

Görüldüğü üzere M. Montessori, yönteminin gelişiminde düşünsel ve pratik olarak bir çok eğitimci, doktor ve filozoftan değişik düzeylerde etkilenmiş, bu kişilerin yaklaşım ve düşüncelerinin kimi unsurlarını yöntemine katmıştır. Ancak bir alternatif eğitim yöntemi olarak Montessori yönteminin, diğer alternatif modellerin çoğunda olduğu gibi felsefi olarak Rousseau'ya dayandığı söylenebilir.³¹

Ve onun ortaya koymuş olduğu felsefeden günümüzde de faydalanmaya devam edilmektedir. Bu felsefeye dayanan bütüncül eğitim sistemi, hemen her konuya ve her duruma uyarlanabilmektedir. Dünya üzerin de birçok ülkede montessori eğitim metodu kullanılmaya devam etmekte ve giderek yaygınlaşmaktadır.

1.3. Montessori Yöntemine Yapılan Eleştiriler

Montessori yönteminin deneysel olarak uygulanmaya başladığı 1907 tarihinden bu yana yaklaşık olarak 100 yıllık zaman geçmiştir. Bu süreç boyunca metodun yaygınlığında ve popülerliğinde kimi iniş çıkışlar olsa da özellikle 50'lerden sonra kendisini Montessori okulu olarak adlandıran ve metodu uygulayan okulların sayısı önemli bir yükseliş göstermiştir. M. Montessori yönteminin patentini almadığı için bu yöntem dileyen her okul tarafından kullanılabilir. Kimi akreditasyon kuruluşları var olsa da okulların büyük kısmı akredite edilmemiş durumdadır. Bu denetim odağının / odaklarının yoksunluğu ve metodu uygulamak, ismini kullanmak için yasal gereklilik olmaması yöntemin uygulanmasında kimi farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Montessori yöntemine yöneltilen eleştiriler bu durum sebebiyle iki açıdan incelenebilir. Bu eleştirilerden birincisi doğrudan M.

³⁰Çakıroğlu, a.g.e., 2011, ss. 111-113.

³¹ Korkmaz, a.g.e., 2012, s. 70.

Montessori'nin oluşturduğu haliyle metodun kendisine yöneltilen eleştirilerdir, ikincisi ise okullar üzerinden yürütülen eleştirilerdir. Uygulama örnekleri yani okullar üzerinden yürütülen eleştirilerin dikkate alınabilmesi için bu okulların metodu tam olarak uyguladığından emin olmak gereklidir.³²

Bu hususta dikkate alınması gereken bir diğer husus ise ebeveyn tutumlarıdır. Örneğin, erken yaşlarda sorumluluk duygusunun gelişmesi için verilen yer süpürme, bulaşık yıkama gibi bazı işleri veliler ağır bulabilmektedir. Bu nedenle yöntemin uygulanışında okul-aile iş birliğinin tam olarak sağlanamaması durumundan kaynaklı bazı eleştirilerde söz konusu olabilmektedir. Bu durum Montessori yönteminin bir nakıyası olarak görülmemelidir.

Yönteme yönelik eleştiriler şu şekildedir:

1. Bireyin küçük gruplarla ilgisine çok fazla odaklanmıştır: Montessori yönteminin bireysel ve küçük grup çalışmasına odaklandığı doğrudur. Ancak karışık yaş grupları ve grup çalışmalarıyla çocuklar yoğun bir etkileşim içindedir.

2. Okullar katıdır, alıştırılmalar oyuncakların ve oyun zamanlarının yapısıyla sınırlandırılmıştır: Öğretmen her materyalin özel amacını dikkatlice oluşturduğu ve etkinlikleri açık ve adım adım sunduğu halde, çocuklar geniş bir etkinlik alanından istediğini seçmekte ve yeni olanaklar keşfetmekte özgürdür. Ancak bunun yanında Montessori sınıfında Montessori materyalleri dışında materyaller ve oyuncaklar bulunmaması sınırları belli bir çevre yaratıldığını doğrulayabilir.

3. Montessori yöntemi, çocukları erken yaşlarda bilişsel öğrenimle tanıştırmak çocukluklarından mahrum bırakıyor: Kanıtlar açıkça doğuştan altı yaşına kadar olan erken yaşların, en biçimlendirici yaşlar olduğunu ve çoğunlukla çocuğun gerçek potansiyelinin farkına varılmayarak harcandığını gösterir. Hassas dönemlerin gösterdiği gibi, çocuğun büyük kolaylıkla öğrendiği bu erken yaşlar, öğrenimin özel evrelerine en çok yanıt veren yıllardır. Bu eleştiride de Montessori çevresinin özgür bir yaşam ortamı oluşturduğu ve öğrencinin kendi materyallerinin kendisinin seçtiği; eğer müzik aletleriyle vb. zaman geçirmek istiyorsa bunun engellenmeyeceği unutulmamalıdır.

³² A.g.e., s. 106.

4. Montessori sadece okul öncesi içindir: Montessori okullarının çoğunluğu anaokulu düzeyinde eğitim vermektedir, ancak doğumdan 18 yaşına kadar Montessori programları mevcuttur.

5. Montessori sadece özel öğrenciler (yetenekli ya da engelli) içindir: Montessori okullarında kullanılan yöntem yukarıda bahsedilen iki öğrenci tipinde de oldukça etkilidir. Bunların etkililiğinin nedeni bütün öğrencilerin başarısını sağlamak için tasarlanmış öğrenme çevresidir.

6. Montessori okulları dindardır: Montessori okullarının dindar olması gibi bir genelleme yapmak elbette yanlış olacaktır. Ancak M. Montessori'nin metinleri incelendiğinde dine vurgusu göze çarpmaktadır. M. Montessori insandaki dini duyguyu yalanlamayı ve insanlığı bu duygunun eğitiminden mahrum bırakmayı eğitimsel bir hata olarak tanımlar.

7. Montessori sınıfındaki çocuklar diğerlerine göre denetimsiz ve gözetimsiz ve her ne isterlerse yapabilirler: Montessori yöntemi amaçlı etkinliğin özgür seçimine dayanır. Eğer çocuk yıkıcı oluyorsa ya da amaçsız bir şekilde materyalleri kullanıyorsa, öğretmen müdahale eder ve yumuşak bir şekilde çocuğu daha uygun materyallere ya da materyalin daha uygun bir kullanımına yöneltir.

8. Montessori yöntemi çağdışıdır: Montessori müfredatında uygun değişiklikler yapılırken, temel pedagoji M. Montessori'den beri değişmemiştir. Çağdaş araştırmalar ve değerlendirmeler M. Montessori'nin anlayışını doğrular. Aynı zamanda Montessori'nin birçok fikri, zaten bugünün birçok eğitim programına katılmıştır.

9. Her sınıf oldukça geniş yaş gruplarını içeriyor: M. Montessori çocukların kendi yaştlarından öğrenirken daha az ket vurulduğunu hissetti. Bir çocuk, başka bir çocuktan öğretmenden öğrendiğinden daha kolay öğrenir. Çocuklar arasında iki taraflı bir saygı vardır ve rekabet yoktur ve bu birbirinden öğrenmeye izin verir. Yaştan çok bireylere vurgu yapan derecesiz sınıflardır.

10. Montessori hareketi bir ticaret haline geldi: Montessori'nin materyallerin patentini aldığı doğru olmakla birlikte, yöntemin tescilini ticarete dönüşmesinden korktuğu için, yaptırmaktan kaçınmıştır. Ve Montessori ismi tüm dünyada rahatlıkla kullanılabilmektedir. Yine de alternatif eğitim yöntemlerinin

çoğunda olduğu gibi, Montessori yöntemi de bir özel okul hareketine dönüşmüştür. Bunun asıl sebebi ise millî eğitim sistemlerinin alternatif yöntemleri yapılarına katmak için istekli olmamalarıdır.

11. Montessori alt yapısındaki bir çocuk kendini sosyal ve akademik olarak kamu okullarındaki akranlarına alıştırmalı mı ?: Bu çok doğru ve hakkında birçok çalışma yapılan bir sorudur. Montessori ve kamu okullarının her ikisinde de bu durum okulun ve öğretmenin kalitesine bağlıdır. Montessori okulundan memnun olan bir çocuk herhangi bir okula öğrenmeye istekli olarak gidecektir. Sosyal olarak adaptasyonu kolay olacaktır çünkü akranlarıyla samimice çalışmaya ve düşüncelerini onlarla paylaşmaya alışmıştır. Normal olarak Montessori eğitimi almamış akranlarından daha bağımsız olacaktır. Ancak katı bir eğitim ortamına uyum sağlamakta zorluklar yaşayacağı da kesindir.

12. Çok fazla oturarak yapılan iş vardır: Odanın etrafında amaçsızca gezinmek ve amaçlı etkinlik arasında fark vardır. Konsantrasyonu ve materyallerle çalışmayı gerektiren herhangi bir etkinlik oturarak yapılacaktır. Çocuklardan derslerde sıralarında durmaları beklenmez. Bunun yerine, materyallerini seçmeleri ve bu materyallerle, istedikleri yerde istedikleri uzunlukta çalışmaları beklenir. Çoğu kez bir çocuk masada, bir grupla beraber ya da halının üzerinde çalışabilir. Ayrıca geleneksel metotlarda yapıldığı gibi çocuklar ders boyunca oturmaya zorlanmazlar.

13. Aletler kullanılarak her çocuk için bir yol düzenlenmesi, hayal gücü, yaratıcılık ve kendiliğindenlik için yeterince yer bırakmaz: Standartlaştırılan materyalleri kullanmak, çocuğun zihninde düzenin somut modellerinin oluşturulmasına yardım eder. Bu bir kere yapıldığında, çocuk materyallerle çalışmakta ve onları farklı yöntemlerle kullanmakta bağımsız olur.

14. Çocuğun kafasını karıştıracak çok fazla bağımsız çalışma ve sınıfta çok fazla özgürlük vardır: Bireysel bağımsız seçimlerle çocuk kendini mükemmelleştirir. Bu materyallerin hepsi çocuk için tanındıktır. Bu yüzden onlara öğrenim araçları olarak saygı duyar. Montessori sınıfındaki özgürlük, çocuğa, diğerlerine saygılı olacak şekilde iradesince hareket etme imkânı tanır.

15. Montessori sınıfı grup etkinlikleri yoluyla diğer çocuklarla etkileşim için yeterince zamana izin vermez: Çocukların montessori sınıfında, hazırlanmış

çevreden dolayı, anlamlı etkileşim için daha fazla fırsatları vardır. Sadece özel zamanlardansa, gün boyunca karşılıklı yardım duygusuna sahiptirler ve birbirlerine güven beslerler. Grup etkinlikleri gün boyunca kendiliğinden oluşur: müzik, hareket alıştırmaları, sohbet, yemek, dışarı eğlenceleri ya da benzer aktiviteler. Montessori sınıfında çocuklar grup olarak değil, bireyler olarak düşünülür.

16. Günlük yaşam alıştırmalarına çok fazla vurgu vardır: Bu çocuğun etkinlikleri taklit etme arzusundan yararlanmak için amaçlı olarak yapılmaktadır. Çocuk duyuşsal alıştırmalar aracılığıyla el-göz denetimi ve koordinasyonu, küçük büyük kas kontrolü ve koordinasyonu, el çabukluğu ve zarafet becerilerini kazanır. Erken duyuşsal etkinlikler, sonraki zihinsel etkinlikler için temel oluşturur.³³

17. Ödül ve cezanın olmaması çocukta istendik davranışlarının oluşmasını geciktirir: Montessori yönteminde dış disiplin yerine iç disiplin tercih edilir. İç disiplinin oluşması durumunda çocuk herhangi bir otoriteye bağlı kalmadan kendiliğinden davranışlarını düzenlemektedir.

18. Bireyselliğe fazla vurgu yapılması ben merkezli bireyler yetişmesine neden oluyor: Bireysel eğitimin yanı sıra küçük ya da büyük gruplar halinde eğitim verilir. Ayrıca sınıflarda sıra sisteminin olmaması, sınıf içerisinde farklı görev ve sorumlulukların verilmesi, akran eğitiminin önemsenmesi çocukların devamlı irtibat halinde olmasına olanak sağlamaktadır.

19. Montessori materyallerinin değiştirilemez olarak görülmesi özünü anlamayarak, şekilci yaklaşılmaya neden oluyor: Maria montessori materyalleri test ederek geliştirmiş ve en faydalı olduğunu düşündüğü halini korumak istemiştir. Hangi materyalin ne amaçla kullanacağını açıklamıştır.

2. Uygulamada Montessori Yöntemi

2.1. Montessori Yöntemi

M. Montessori, kendi zamanında eğitim sisteminde reform ihtiyacı görmüştü. Bu ihtiyaç günümüz eğitim sisteminde de hala geçerlidir. Amacı çocuğun bütün

³³ Korkmaz, a.g.e., 2012, ss. 107-113

kişiliğini geliştirmektir ve metodu insan zekasının kendiliğinden çalışmasına dair güçlü bir inanca dayanıyordu. Onun en önemli üç prensibi olan gözlem, bireysel özgürlük, hazırlanmış çevre ve bunların çocuklarla çeşitli uygulamalı dışavurumları yavaş yavaş bugünkü eğitim sistemlerinin parçası olmuştur.³⁴

Çocuğa sunulacak çevrenin en temel özelliği onun içinde özgürce hareket edebilmesine uygun olmasıdır. Çocuğun kullanacağı tüm malzemeler onun rahatça kullanabileceği, kimseden yardım beklemesine gerek bırakmayacak büyüklükte olmalıdır.³⁵

Montessori yöntemi, çocuk merkezli bir yöntemdir. Yöntem öğretmeyi değil öğrenmeyi temel almaktadır. Yönteme göre yetişkin çocuğun hizmetindedir. Montessori sınıflarında çocuklar diledikleri çalışmaları yapmaktadır. Sınıfta uyulması gereken kurallar fazla değildir. Bu kurallarda çalışma ve materyalleri kullanma ile ilgilidir. Bunlar çocuğun ilgisine göre değiştirilebilir esnek kurallardır. Yöntemin amacı zorlamadan çocuğun potansiyelini en üst düzeye çıkarmaktır. Montessori sınıflarında, öğrenmeler somuttur. Her öğrenme için bir iş yapma süreci vardır. Kısaca çocuk iş yapmak suretiyle öğrenir.

Bayan Montessori, geliştirdiği yöntemin nasıl ortaya çıktığını şu sözlerle ifade etmektedir: *“Küçük çocuk bilgiyi içselleştirme özelliği olan bir zihin yapısına ve kendi kendine öğrenebilme kapasitesine sahiptir. Çocuğu inceledim. Onun bana verdiklerini aldım ve aldıklarımı açıkladım. Montessori yöntemi dedikleri şey budur.”* Bu ifadeden anlaşılacağı üzere Montessori yöntemi çocuklarla ilgili sistematik gözlemlere dayanmaktadır.³⁶

Montessori felsefesi ve yöntemi, çocuğun eğitimi ve yaşamı için bizim deneyimlerimizden değil, çocuğun kendi deneyimlerinden yola çıkarak yanıtlar bulmaya çalışmanın başlangıcı -ilk gerçek başlangıcı- olarak anılmayı hak ediyor.³⁷

Bu yaklaşım yetişkilere ne kadar uygun olduğuna ve yetişkinlerin yanlış düşüncelerine değil, çocukların daha iyi anlaşılmaları için yakından gözlenmesine

³⁴ A.g.e., s. 71.

³⁵ Çakıroğlu, a.g.e., 2011, ss. 170-171.

³⁶ Topbaş, a.g.e., s. 45.

³⁷ Polk Lillard, a.g.e., 2013, s. 224.

dayanıyordu. Modern psikoloji araştırmalarına göre, geleneksel sistemle karşılaştırıldığında, Montessori sistemi çocukların öğrenme ve gelişme biçimine çok daha uygundur.³⁸

Montessori'nin gözlemlerine göre uygun ortam sağlandığıında öğrenme kendiliğinden gerçekleşen bir süreçtir. Farklı yaş gruplarından çocukların bir arada bulunması, hazırlanan ğretim materyalleri ve çocuklara rehberlik edebilecek bir eğitimci uygun bir ortam için gerekli ögelerdir.

Çocuklar algılarını geliştiren, hareketlerini kolaylaştırıp, çözümlmelerine elveren bu araçlara tutkuyla bağlanırlar. Üstelik bu araçlar, onlara sözlü dersle sağlanamayacak bir Şeyi öğretmiş, kendilerini önlerindeki işe bütünüyle vermeyi öğretmiştir.

Çocuğun sağlıklı gelişimi için elverişli koşulların bir diğeri de yetişkinlerin tarafsız davranışlarıdır. Ebeveynlerin beklentisiz, öğretmeninde hırssız ve n yargısız olması çocuklara zihinsel bakımdan huzur sağlar. Öğretmenin huzurlu, sakin, soğukkanlı olması beklenen bir durumdur, ancak burada öğretmenden beklenen çocuğu anlamak için gerekli bir alçakgönüllülük ve sabırdır.³⁹

Bu eğitim yöntemi hem bir gelişim felsefesidir hem de böyle bir gelişime rehberlik edecek temel ilkeleri sunar. Yöntem ocuğun gelişimsel ihtiyaçları üzerine kurulur ve dikkatlice hazırlanmış bir çevrede bu kolaylaştırılır. Deneyimler aracılığıyla ocuk hem zekasını hem de fiziksel ve ruhsal yeteneklerini geliştirir. Hazırlanmış evre, çocuğun öğrenme arzusundan ve kendi yeteneklerini geliştirme gücünden bütünüyle faydalanır.⁴⁰

2.2. Montessori Eğitiminin Dayandığı Temel İlkeler

Montessori eğitim planını bir çok ülkedeki farklı kültürlerde gözlemlere dayandırmıştır. Dolayısıyla yaptığı keşifleri Montessori ilkeleri olarak tanımlamak doğru olmaz. Bunlar insan davranışına dair bütün halklara, toplumlara ve kültürlere

³⁸Stoll Lillard, a.g.e., s. 19.

³⁹akırođlu, a.g.e., 2011, s.171

⁴⁰ Korkmaz, a.g.e., 2012, s. 71

ait evrensel ilkelerdir ve bu evrensel ilkeler dünyanın her yerinde eğitim sistemi için sağlam bir temel oluşturur.⁴¹

Montessori eğitiminin temel ilkeleri:

1. Hareket ve biliş birbirine yakın bir şekilde bağlıdır ve hareket, düşünmeyi ve öğrenmeyi zenginleştirebilir.

Beyinlerimizin evrimi, hareket ettiğimiz ve eylemde bulunduğumuz bir dünyada gerçekleşmiştir, masa başında oturup soyutlamalar üzerine düşündüğümüz bir dünyada değil. Montessori, küçük çocuklarda düşünme ve hareketin aynı işlem olduğunu söylüyor. Montessori, bu ilkedен yola çıkarak nesnelere el ile kullanmaya çok yer verilen bir eğitim yöntemi geliştirmiştir. Hareket ile biliş arasındaki ilişki üzerine yürütülen etkileyici çalışmaların sayısında son yıllarda bir patlama yaşandı ve sonuçlar Dr. Montessori'nin hareketin düşünce bakımından önemi üzerine iddialarını destekliyor. Bu bulgular ışığında, öğrenmeyi zenginleştirmek için, eğitimde harekete yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

2. İnsanların kendi yaşamları üzerinde denetim sahibi olduğunu hissetmesi, öğrenmeyi ve esenlik duygusunu artırır.

İkinci ilke seçme özgürlüğü ile ilgilidir. Dr. Montessori çocukların çevrelerinde seçme ve denetim hakkına sahip olduklarında büyük bir gelişim sergilediğine dikkat çekiyor ve gelişimi, çocuğun çevresinde giderek daha bağımsız olması süreci olarak açıklıyor. İyi Montessori programlarında bu özgürlük kesin sınırlarla belirlenmiş olsa da Montessori çocukları geleneksel sınıflardaki çocuklarla karşılaştırıldığında çok daha fazla karar verme olasılığına sahiptir: ne üzerine, ne kadar uzun, kiminle vb. çalışacaklarına kendileri karar verir. Psikoloji araştırmaları, daha fazla özgürlük ile daha olumlu psikolojik ve eğitsel sonuçlar arasında ilişki olduğunu gösteriyor.

⁴¹Paula Polk Lillard, *İlk ve Ortaokulda Montessori Eğitimi*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2014, s. 28.

3. Bir kişinin dikkatini sürekli ve konsantre bir şekilde verebilme yeteneği, gelişimin çeşitli yönlerini olumlu yönde destekler ve bu yetenek eğitim ile kazanılır.

Üçüncü ilke, gelişimin diğer önemli yönleri açısından anahtar konumunda olan yürütücü denetimin, özellikle de dikkati odaklama ve sürdürme yeteneğinin gelişimi ile ilgilidir. Dr. Montessori bunu San Lorenzo'daki okulda erken bir dönemde farketmişti. Ahşap silindirlerle yaptığı çalışmaya kendini kaptıran bir kızın çalışırken oturduğu koltuğu yerinden kaldırmış ama çocuğun konsantrasyonu bundan hiç etkilenmemiştir.

4. İnsanlar öğrendikleri konuya ilgi duyduklarında daha iyi öğrenirler.

Dördüncü ilke, öğrenmenin ilgi duyulan bağlamlarda daha iyi gerçekleşmesi ile ilgilidir. Söz konusu ilgi, birisinin eskiden beri uğur böceklerine ya da köpeklere olan ilgisi olabileceği gibi daha kişisel ya da bu tip olay ve etkinliklerle karşılaşan birçok insanda ortaya çıkan duruma bağlı bir ilgi olabilir. Ayrıca, Montessori öğretmenlerine de çocuklara esin kaynağı olacak şekilde ders yapmayı öğretiyordu. Bunun bir yolu da bilginin ancak ilgi uyandırmaya yetecek kadar verilmesi ve bunların sunumunda dramadan yararlanılmasıydı. Montessori eğitiminde, çocukların bireysel ilgi alanlarındanda yararlanır. Çocuklar kişisel olarak ilgi duydukları alanları öğrenmeye çalışır ancak bu ders programının büyük bir bölümünün atlanmasına neden olacak şekilde yapılmaz. Montessori ilkokulu'nda çocuklar uzaklardaki bir devlet dairesinin seçtiği bilgileri ezberlemektense kendi ilgilerini çeken konular üzerine rapor yazar, bunların sunumunu yapar ve bununla temel ders programı arasında bağlantı kurar. Montessori materyalleri ve temel dersler, ders programındaki alanlarda öğrenme temelini oluşturur, ancak çocukların her biri bu temelin ötesinde kendi ilgilendiği belirli öğrenme alanlarında hayal gücünü kullanır.

5. Okuma karşılığı para ya da testlerdeki yüksek notlar gibi, bir etkinliğe verilen dış ödüller, bu ödüller kaldırıldığında söz konusu etkinliğe katılım motivasyonunu olumsuz yönde etkiler.

Dr. Montessori altın yıldızlar ve notlar gibi dış ödüllerin çocuğun konsantrasyonunu zarar verdiğini düşünüyordu. Montessori eğitiminin merkezinde

kesintisiz, yoğun konsantrasyon süreleri bulunur. Dr. Montessori çocukların problemleri (örneğin, Ahşap Silindirler'i uygun deliklere yerleştirmek) onlarca kez yinelediğini ve daha önce küçük çocuklarda olamayacağını düşündüğü bir konsantrasyon düzeyi sergilediklerini gördüğünü söyler. Anaokulu düzeyindeki çocuklar 30 dakika boyunca konsantrasyon sergileyebilir. İlkokul düzeyinde günün büyük bir bölümünde ya da birbirini izleyen birkaç gün boyunca tek bir çizelgenin oluşturulması üzerinde çalışabilir. Montessori eğitiminde ödül içseldir. Önemli sayıda araştırma, zaten sevilen bir etkinlikte (örneğin, çoğu çocuk için yeni bir şey öğrenmek) dış ödüller söz konusu olmadığında ilginin daha sürekli olduğunu gösteriyor.

6. İşbirliğine dayalı düzenlemeler, öğrenmeye önemli bir katkıda bulunabilir. (Akranlarla birlikte ve akranlardan öğrenmek)

Geleneksel okul eğitiminde çocuklara bilgiyi öğretmen verir ve çocukların birbirlerinden ya da ders materyallerinden bir şeyler öğrenmesi enderdir. (metinler dışında; onlarda çocukların bir şeyler keşfetmesine yardım etmekten çok anlattıcıdır.) Artışta olsa da birlikte çalışma, testlerin, problem kümelerinin ve yazıların her zaman olmasa da genellikle tek başına yapıldığı (geleneksel) ilkokul sınıflarında hala az görülen bir durumdur. Geleneksel okul öncesi sınıflarda ise, bunun tersine, çocuklar genellikle grup halinde oynar. Montessori eğitimi bu düzenlemeler bakımından tam tersi bir uygulama sergiler ve gelişim bilimcilerin çocuklar hakkındaki bildikleri ile daha uyumludur. Küçük yaştaki çocuklar yan yana oynama eğilimi gösterir, ancak birlikte değil; buna karşılık ilkokul yaşındaki çocuklarda sosyalleşme yoğundur. Kendi oluşturdukları gruplarda bilgi arayışına girerler. Öğrenme gruplarında bir çocuk konuyu diğerlerinden daha iyi anladığında ne olduğu sorulduğunda (bir çocuğun için büyük bir bölümünü yapıyor olabileceği düşüncesiyle oluşan kaygı) 9 yaşındaki bir montessori çocuğun şu yanıtı verdiğini duydum: *“Birbirimize yardım ediyoruz.”* Öğrenciler en iyi notu almak için bireysel olarak değil, öğrenmek için birlikte çalışmayı önceliyorlar.

7. Anlamlı bağlamlardaki öğrenme, soyut bağlamlarda öğrenmeden genellikle daha derin ve zengindir.

Geleneksel okul sisteminde çocuklar bazen öğrendiklerinin okulda nasıl uygulanabileceğini anlayamadan öğrenir. Dr. Montessori buna karşılık, öğrenilen şeyin uygulamasını ya da anlamını her çocuğun görebileceği şekilde tasarlamış bir dizi materyal ve öğrenme sistemi geliştirmiştir. Montessori programlarındaki çocuklar, öğretmenlerin ve metinlerin söylediklerinden değil, büyük oranda yaparak öğrenirler. Dinlemekle ve yazmakla kalmayıp eylemde buldukları için de öğrenme, eylem ve nesne bağlamı içinde gerçekleşir. Örneğin, köprülere ilgi duyan bir grup, bölgedeki bir mühendisi bulup köprülerin nasıl tasarlandığını onlara anlatması için onunla görüşebilir. “Durumlu biliş” olarak da adlandırılan bu yaklaşım, kültürel psikoloji, çıraklık ve insanların yaşadıkları kültüre katılarak öğrenmesi ile ilgili güncel yaklaşımlara koşut bir eğitim hareketini yansıtır.

8. Yetişkinlerle belirli bir etkileşim biçimleri ile çocuklarda ulaşılan daha ideal sonuçlar birbiriyle ilişkilidir.

Dr. Montessori'nin öğretmenler ile çocuklar arasındaki etkileşim üzerine tavsiyeleri, anne babalık ve öğretme ile ilgili sonraki araştırmaları ön görür niteliktedir. Yetişkinler net sınırlar çizdiklerinde, ancak çocukları bu sınırlar içerisinde özgür bıraktığında ve beklentileri düşürmeden çocukların gereksinimlerine duyarlı tepkiler verdiklerinde çocuklarda olgunluk, başarı, empati ve diğer olumlu özellikler yüksek düzeyde görülür. Geleneksel okullar bazen “yapacaksın çünkü biz öyle söylüyoruz” yaklaşımıyla çok otoriter bir tutum sergiler, ancak bunun çocukta olumlu sonuçlar doğurmadığı görülüyor. İlerici okullardaki başarısızlıkta bazen birçok geleneksel okulda görülen otoriter öğrenme merkezli özelliklerin tersinin, müsamahakar ve çocuk merkezli yaklaşımın olmasından kaynaklanır. Dr. Montessori bu ikisinden ayrı, üçüncü tarz öneriyor ve bu da çocukta en ideal sonuçları ortaya çıkardığı düşünülen açıklayıcı otoriter anne babalık tarzıyla tutarlıdır.

9. Çevrede düzen çocuğun yararınadır.

Montessori sınıfları hem fiziksel (düzenleme) hem de kavramsal (materyal kullanımının ilerleyişi) bakımından çok organize dir. Bu düzen bazen insanlara bunaltıcı gelir. “Çok müşkülpesent, hatta saplantılı görünüyor.” Buna karşılık, psikoloji araştırmalarına göre öğrenme ve gelişim açısından düzen çok yararlıdır. Daha az düzenli çevrelerde çocuklarda bu denli iyi sonuçlara ulaşamadığı görülüyor.⁴²

⁴²Stoll Lillard, a.g.e., ss.54-60.

2.3 Montessori Eğitim Programının Özellikleri

Montessori eğitim programlarının özellikleri şu şekildedir:

1. Holistik (bütüncül) Eğitim

Maria Montessori çocukları bütünüyle (ruh, akıl ve fizik) göz önünde bulunduran bir eğitim biçimini destekledi. Bugün bu eğitim “*holistik*” olarak adlandırılıyor. Holistik dünya görüşü aslında materyalistten çok ruhsaldır. Akıl, duygu, yaratıcılık, hayal gücü, şefkat, saygı ve öz-farkındalık duygusu gibi insan niteliklerine çok değer verir. Montessori programının ilk amacı her çocuğa yaşamın tüm alanlarında tam potansiyeline ulaşması için yardımcı olmaktır.

2. Evrensel Eğitim

Tüm Montessori okulları büyük derecede uluslararası okullardır. Hem etnik ve dinî çeşitlilik sunan geniş bir öğrenci grubunu çekmek eğilimindedirler hem de aktif olarak çeşitliliği överler. Okullar, bilinçli olarak evrensel bir bakış açısını geliştirmeye çabalar.

3. Hayat İçin Eğitim

Günümüzün eğitimi, yani modern zaman eğitimi metotlar, hedefler ve sosyal getiriler bakımından oldukça zengindir ancak yine de hayatın kendisini pek fazla hesaba kattığı söylenemez. Eğitim, bugünkü algılanışıyla hem biyolojik hem de sosyal / toplumsal hayattan ayrılan bir kavramdır. Eğitim hayatına giren birey toplum hayatından da bir nevi men edilmiş olmaktadır. Devlet tarafından kontrol edilen çoğu sistemde kaygı duyulan tek husus programın nasıl doldurulacağıdır. Skolastik mekanizma tüm sosyal, ekonomik, siyasî problemler pusula dışında kalmış gibi bireyi sosyal hayata karşı yabancılaştırmaktadır. Eğitim hayatı izole bir ada misali, insanı hayatın dışında bırakarak dünyaya hazırlamaya çalışmaktadır.

Bir diğer sorunsal evin eğitim kurumu olan okulun bir parçası değil topluma ait bir yer olmasıdır. Bu durumda insan kişiliği parçalanmaktadır. Bir tarafta topluma ait, ancak toplumdan izole edilmiş olan ve toplum tarafından dikkate alınmayan ev (aile kurumu); diğer tarafta, yine toplumdan uzak, izole bir kurum olan okul ve

devamında üniversite. M. Montessori okulun kurumsallaşarak koparılmasını bu şekilde eleştirir ve okullarında aileyi, toplumsal yaşamı ve okulda sunulan programı bütünleştirir.

4. Barış Eğitimi

M. Montessori çocuğun eğitiminin başlangıcında dünya barışının bir vizyonuna sahiptir. Irksal, dilsel, dinsel önyargılar sorununun çözümüne çocukla başlanması gerektiğini düşünür. Barışın oluşturulmasında ve anlaşmazlıkların giderilme çabasında çocuğun eğitiminden faydalanılabileceğini düşünür.

M. Montessori'nin "*Peace and Education*" adlı kitabında ifade ettiği ve bugünde doğruluğunu koruyan görüşleri şunlardır:

- 1- Gerçek barış insanlar arasında sevgi ve adaletin galip gelmesini destekler,
- 2- İnsan ırkının mantıklı bir yeniden yapılanmasına yol açmak için, çocuğa geri dönülmelidir,
- 3- Çocukta, toplumun zararlı etkileriyle bozulmadan önce var olan doğal insan karakteristikleri bulanabilir,
- 4- Eğer eğitim çocuğun kişiliğinin asıl değerinin farkına varırsa ve ruhsal gelişmeye uygun bir çevre sağlarsa, dünyanın iyiliğine katkıda bulunabilecek bütünüyle yeni bir çocuk ortaya çıkartılabilir,
- 5- Uluslararasıdaki yoksulluk, zenginlik gibi farklılıklar insanlığın dünya çapındaki bir topluluk olarak birleştirilebilmesi için giderilmelidir,
- 6- Yeni eğitim boyunca çocuklara sağlıklı bir ruhla, güçlü bir karakterle ve açık bir akılla yetişmeleri için imkan verilmelidir.

M. Montessori eğitim aracılığıyla dünya barışına ulaşma çabaları ve vizyonu sebebiyle Nobel Barış Ödülüne aday gösterilmiştir. Barış eğitimi, M. Montessori'nin çeşitli eğitim seviyeleri için tasarladığı programlarda esastır.

5. Ahlak Eğitimi

Ahlak eğitimi, bir ülkenin ya da bir ırkın karakterini takdir etmekten çok uygarlığı takdir etmekte ısrarcı olmalıdır. Eğer bir insan, insanlığa saygı duyarak yetişirse insanlığa zarar veren yıkıcı güçlere rıza göstermeyecek; kendi varoluşunu sağlayan her değer yaratıcıları ve koruyucularını ahmakça yıkan yanlış yöntemlere

katkı sağlamayacaktır. İnsan yaşamı hakkında gelişmiş bir duyarlılığa ve vicdana sahip olmak insanı zulüm yapmak için beceriksiz kılacaktır. Montessori eğitimi çocukların bu değerlere sahip olmasına yol gösterecek şekilde düzenlenmektedir.

6. Karakter Eğitimi

Karakter bir ders aracılığıyla ya da taklit yoluyla öğretilmez; kişisel alıştırmalar ve deneyimler aracılığıyla yaşam boyu yapılan bir fetih sonucu oluşur. Montessori okullarında karakter eğitimi akademik eğitim kadar önemli sayılır. Çocuklar kendilerine, çevrelerine, birbirlerine bakmayı: yemek pişirmeyi, temizlik yapmayı, yapım işlerini, bahçe işlerini, zarifçe hareket etmeyi, kibarca konuşmayı, saygılı ve yardımsever olmayı, toplumda sosyal çalışmalar yapmayı öğrenirler. M. Montessori çocukların kendi karakterlerini kendilerinin yarattığını savunur. Bu gelişim, 3-6 yaşlar arasında uzunca bir süre çeşitli aktivitelerin yapılmasının sonucudur. Bu dönemde yapılması gereken çocukların aktivitelerinin durdurulmadan, kesilmeden, etkin şekilde sürdürülmesini sağlamaktır. Çocuk altı yaşına gelene kadar ahlâk ve kuralların misyonerliği yapılamaz.

7. Ruhsal Eğitim

Ruhsal eğitim belirli gelişim aşamaları boyunca insan ruhunun ortaya çıkması hakkında çok belirli fikirleri temel alan eğitsel görüşleri kapsar. Bu modelleri uygulayan eğitimciler, insan varlığında ruhsal bir boyut olduğunda ısrar ederler. Yani ruh maddî bilimlerin, geleneksel psikolojinin ya da öğrenme teorisinin yasalarının açıklanamayan evrensel yaratıcı enerjiler tarafından beslenir. Ve bu modeller her gelişim aşamasına, hangi çeşit eğitim ve öğrenme deneyimlerinin uygun ve yararlı olduğunu özenle tayin eder.

Bu eğitsel yaklaşımın en iyi bilinen örneklerinden birisi de, gelişimsel devreler hakkındaki inançlara ve gözlemlere sağlam olarak tutunan Montessori Metodudur. M. Montessori çocuğun, ruhanîliğin özü olduğuna inandı. Çocuğun ruhanîliği O'nu çocuklarla çalışırken ve onları gözlemlerken etkiledi. Ruhsal eğitimi bütün insanların tekliğine ve doğaya saygı, sessizlik ve hayret aracılığıyla barışın beslenmesi olarak tanımladı.⁴³

⁴³ Korkmaz, a.g.e., 2012, ss. 129-133.

2.4. Montessori Eğitimi ve Geleneksel Eğitimin Karşılaştırılması

Kitlesel kamu okullarının doğuşu, ekonomik verimlilik çağı ile çakıştığı için, geleneksel okul modeli fabrikalara dayanıyor. Bu model, çocuklara sanki hepsi üç aşağı beş yukarı aynıymış gibi davranan bir okul sistemi ortaya çıkardı. Çocuklar bazı açılardan aynıdır, ancak diğer açılardan ayrılır ve fabrika modeli, yetersiz öğrenme koşullarına neden olan bir çok sonuç ortaya çıkarmıştır. ⁴⁴

Bu nedenle geçen yıllar içerisinde eğitim kuramcıları alternatif yaklaşımlar üzerinde çalışmalar yaptı. Montessori’de ilerlemenin bireysel inisiyatifine bağlı olduğu günümüz toplumsal ve ekonomik koşullarına uygun olarak geliştirdiği sistemle, geleneksel eğitimden pek çok noktada ayrı bir yol izledi.

Montessori Eğitimi ve geleneksel eğitimin karşılaştırılması:

	Montessori Eğitimi	Geleneksel Eğitim
1	Eğitimci sınıfta gözlemci ve rehberdir.	Eğitimci sınıfın merkezindedir.
2	Çevre ve yöntem öz-disiplini teşvik eder.	Eğitimci disiplinin ilk yaptırımcısı gibi davranır.
3	Öğretim esas itibari ile bireyseldir.	Öğretim grup halinde ve bireyseldir.
4	Yaşlar karışıktır.	Aynı yaş grupları bir arada eğitim görür.
5	Gruplar çocukları kendi kendine öğrenmeye ve birbirlerine yardım etmeye teşvik eder.	Derslerin çoğu öğretmen tarafından verilir.
6	Çocuk kendi çalışmasını kendisi seçer.	Çocuk için yapılandırılmış bir program vardır.
7	Çocuk oto düzeltici materyal ile kavramları kendi başına keşfeder.	Kavramlaştırma sürecinde çocuğa öğretmen kılavuzluk eder.
8	Çocuk seçtiği proje üzerinde dilediği kadar çalışır. Çocuk çalışmasını tekrar etmek suretiyle öğrenmesini ve olumlu iç duyularını güçlendirir	Öğretim grup tarafından belirlenir.
9	Çocuk öğrenme hızını kendisi belirler.	Öğretim dışsal olarak güçlendirilir.

⁴⁴ Stoll Lillard, a.g.e., s. 24.

10	Fiziki keşif için tüm duyu organlarına yönelik materyaller mevcuttur. Çocuk materyal sayesinde hatalarını görür.	Duyusal gelişim için pek az materyal mevcuttur.
11	Sağlık ve çevre (ayakkabılarını boyamak, masayı temizlemek vb.) bilgisi için yapılandırılmış bir program vardır.	Sağlık bilgisi üzerinde fazla durulmaz.
12	Çocuk dilediği yerde çalışır, sınıf içinde dilediği yere gider ve dilediği kişiyle konuşur (diğer arkadaşlarının çalışmasını engellemeden) grupla çalışmak isteğe bağlıdır.	Çocuğun genel de ayrı bir sandalyesi vardır. Orada ders boyunca sakin sakin oturması, dinlenmesi ve derslere katılması teşvik edilir.
13	Montessori felsefesi ile ilgili bir program düzenlenir ve anne babalar için öğrenme sürecine katılma programı hazırlanır.	Velilerin işe karışması isteğe bağlıdır.

Tabloda da görüldüğü gibi, geleneksel eğitimde çocuk öğretimin bir nesnesi olarak düşünölmekte, içsel yönelimden daha çok dışsal yönlendirmeler baskın durumdadır. Montessori eğitiminde ise çocuk, öğretim sürecinin öznesi ve daha çok içsel yönelimler söz konusudur.⁴⁵

2.5. Montessori İlkokulu

Montessori altı yaşından on iki yaşına kadar olan yılları, “gelişimin ikinci evresi” olarak adlandırmıştır. Montessori artık yalnızca kendileriyle değil, diğerlerinin fikirleriyle ve katkılarıyla da büyük ölçüde ilgilenen, soyut ve hayali fikirler üretebilen bu yaş çocuklarına, ilk evredeki çocuklar için geliştirdiği planlardan tamamen farklı bir eğitim yaklaşımı geliştirmiştir. İlk evrede, çocuğun bireysel kullanımı için materyaller tasarlanmıştır. Çocuklar birbirlerine yakın çalışırlar, özgürce konuşur, bir yandan da sık sık kendilerinden küçüklere yardım ederler. Diğer bir değişle, grup içinde saygılı davranmayı öğrenirler. Öte yandan, Montessori'nin ikinci evre için planı, çocuğun diğerlerine karşı duymaya başladığı ilgiye vurgu yapar ve onun belli bir projeyi ya da amacı gerçekleştirirken, bir yandan da sınıf arkadaşları ile yapıcı bir şekilde çalışabilmesine yardım etmeyi amaçlar. Montessori ilk ve ortaokul müfredatını bu amaç doğrultusunda tasarlamıştır. Buna

⁴⁵ Topbaş, a.g.e., s. 57-58.

ilaveten, ilk ve ortaokul planına kattığı yaratıcı imgesel hikayeleri, her tür bilgiye temel oluşturacak birleştirici altyapıyı sunar. Bu kapsayıcı temelden yola çıkan çocuk, farklı ilgi alanlarında araştırmalar yaparak daha ayrıntılı bilgi edinmenin peşine düşer. Montessori, artık küçük gruplar halinde, somut bilgi sunumlarında soyut kavramlara kadar türlü konularda birlikte çalışan çocuklara keşiflerinde yardımcı olmak için, onlara yol gösterecek temel materyaller geliştirmiştir. Daha küçük çocukların bireysel kullanımı için hazırladığı materyallerde de aynı zeka ve pratiklik olayını gerçekleştirmiştir.⁴⁶

Montessori bu evredeki çocuğu artık bilinçli biçimde düzenlenmiş birleşmeyi hedefleyen , “toplumsal anlamda yeni doğmuş” olarak tanımlar. Birlikte yaşamanın gerektirdiği düzenlemeler, kurallar ve ahlak bu dönemde öne çıkan unsurlardır. Çocuklar kendi öğrenimleri için sorumluluk alırlar ve çocuk merkezli bir çevrede karar almak ve seçim yapmak için fırsatları vardır.⁴⁷

Montessori ilkokul sınıflarında da karışık yaş grupları uygulanır. Normal olarak sınıflar 3 yaş seviyesini kapsar: 6-9, 9-12. Bazı okullar çocukları gruplandırmak için oldukça farklı bir düzen takip edebilirler.

Montessori sınıflarının çocukları birkaç yaş seviyesinde beraber gruplandırmasının birçok sebebi vardır:

1- Montessori çocukların müfredat boyunca kendi adımlarıyla ilerlemesine izin verdiğine göre çocukları tek yaş seviyesine göre gruplandırmak için akademik bir sebep yoktur,

2- Karışık yaş sınıfında, çocuklar daima, kendilerinin seviyesinde çalışan emsaller bulurlar,

3- Her öğrencinin ihtiyaçlarına uyum sağlamak için, Montessori sınıfları bütün ilgilerin ve yeteneklerin aralığını kapsayan bir müfredata sahip olmalıdır. Bu son derece zenginleştirilmiş bir öğrenme çevresi yaratır,

4- Çok seviyeli sınıflarda, küçük çocuklar sürekli olarak, daha büyük bir çocuğun meşgul olduğu ilgi çekici bir çalışma tarafından uyarılacaktır.

⁴⁶Paula Polk Lillard- Lynn Lillard Jessen, *Doğumdan İtibaren Montessori*, Çev: Aslıhan Kuzucan, Kaknüs yayınları, İstanbul, 2015, ss. 36-37

⁴⁷Emel Çakıroğlu Wilbrandt, *Okul öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı*, 2. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 123.

5- Aynı zamanda çok seviyeli sınıflarda büyük öğrenciler özel öğretmenler ve rol modeller olarak hizmet ederler,

6- Çok seviyeli sınıflarda küçük çocuklar, daha büyük çocukların meşgul oldukları ilgi çekici işlerle sürekli olarak uyarılırlar,

7- Öğretmenler öğrencileri çok iyi tanır hale gelir,

8- Çocukların çoğu birbirlerini tanır ve sınıf kültürünü anlarlar. Bu yeni çocukların alışmasını çok daha kolay hale getirir.⁴⁸

Çalışma yaptığımız kurum Milli Eğitim Bakanlığı Müfredat Programları ve Montessori bakış açısı göz önünde alınarak yapılandırılmış olup sınıflarda 1 ve 2. sınıflar ile 3 ve 4. sınıflar bir arada öğrenim görmektedir.

İlkokul sınıfında program vurguları şunlara yapılır:

- 1- Kendiliğinden etkinliğe, öz eğitime ve kendine özgü motivasyona teşvik,
- 2- Kültürel deneyimlerde ve bilgide gelişimi teşvik etmek,
- 3- Tekrarlanan deneyimler yoluyla yeterlilikleri teşvik etmek,
- 4- Soyut düşünceler için duyuşsal öğrenimin gelişimini beslemek,
- 5- Yaratıcılığın ve hayal gücünün gelişimini beslemek,
- 6- Akran eğitimi ve sosyal etkileşim aracılığıyla işbirlikçi öğrenimi teşvik etmek,
- 7- Fiziksel etkinlikler ve dışarıda yapılan etkinlikler için öğrenim fırsatları sağlamak.⁴⁹

İlkokul öğrencileri hayal güçlerini ele geçiren konuları incelemek için teşvik edilirler. Nadiren ders kitapları kullanırlar. Öğrenciler büyük miktarda bağımsız okuma ve kütüphane araştırması yaparlar. Çocuklar bilgi, rapor, portföy ve el yapımı kitaplar toplarlar ve öğrendikleri şeyleri arkadaşlarına öğretirler.⁵⁰

⁴⁸ Eylem Korkmaz, *Montessori Metodu "Eğitim de Bir Alternatif"*, Algı Yayın, Ankara, 2006, ss. 114-115.

⁴⁹A.g.e., s.115

⁵⁰ Çakıroğlu, a.g.e., 2012, s. 124.

2.6. Montessori İlkokulu'nda Bir gün Akışı

Türkiye'de ilkokul düzeyinde ilk özel montessori okulu sadece çalışma yaptığımız okul olmakla birlikte sınıf içerisinde montessori eğitimini uygulamaya başlayan eğitimcilerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Bugün Kuzey Amerika'dan Güney Amerika'ya Avrupa'dan Afrika'ya, Asya ve Avustralya'ya her kıtada Montessori ilkokulları açılmıştır. Bu okullar on iki-on sekiz yaş arası ergenlik döneminde de eğitim verecek şekilde geliştirilmeye başlanmıştır. Sadece ABD'de, gerek özel gerekse devlet okulu olarak hizmet veren yüzlerce montessori okulu mevcuttur.⁵¹

Montessori programları, çocukların bireysel gelişimlerini ve iç disiplin geliştirmelerini, saygı atmosferinde huzurlu bir ortamda desteklemeyi amaçlar. Öğretmenler, ortamı çocukların aktif araştırma yapabilecekleri ve yetişkinlerle iletişim kurabilecekleri, serbestçe hareket edebilecekleri şekilde düzenler. Çocuklardan istenilen bilgi, beceri ve deneyimleri kazandıracığına inandıkları materyalleri seçmektedir. Çocukların bilgi ve becerilerinin yanında, duyuşsal amaçların, (örneğin, benlik saygısını geliştirecek amaçların) gerçekleşmesine önem verilmektedir.

Montessori eğitimcileri, bir programın başarısının ölçütü olarak kabul edilmesi gerektiğine inandıkları, kişisel, duygusal ve sosyal niteliklerin bütün öğrenme becerileri için temel olduğu değerlendirme kriterleri geliştirmiştir. Montessori eğitiminin doğasını yansıtan bu nitelikler, Montessori sınıfındaki öğrencinin sağlıklı ve normal gelişiminin kritik göstergeleri olarak tanımlanabilir. Bunlar; okula karşı olumlu tutum, iç güven /düzen duygusu, öz saygı, merak, konsantrasyon alışkanlığı, inisiyatif, ısrar, karar verme yeteneği, bağımsızlık duygusu ve öz güven, öz disiplin, diğerlerine karşı sorumluluk duygusu, bir etkinlik döngüsünü tamamlama yeteneği, dünyaya saygı ve akademik sorumluluk duygusu olarak tanımlanabilir.⁵²

⁵¹Polk Lillard, a.g.e., 2014, s. 11.

⁵²Çakıroğlu, a.g.e., 2012, s. 126.

Montessori okullarında günlük öğrenim akışı, tüm okullarda aynı değildir. Okulların müfredatına, program çeşidine ve sınıf düzeylerine göre günlük akış değişmektedir. Ancak önemli olan müfredatın sunulduğu ve programın öğrenciye göre esnek olabilmesidir. Sınıflar da bir baş öğretmen, bir yardımcı öğretmen bulunmaktadır. Çalışma yaptığımız okul çift dilli (bilingual) bir okul olduğu için bir de yabancı öğretmen bulunmaktadır. Temel olarak tüm günlük programlarda en az bir kere 3 saatlik çalışma periyodunun, kısa süreli bir grup çalışmasının, çocukların hazırlığına katıldıkları bir yemek saatinin olması gerekmektedir.

Palet İlkokulu Montessori Sınıfı Günlük Program Örneği;

08:30–09:00: Okula geliş, selamlaşma ve kahvaltı

Çocuklar sınıfa gelir ve öğretmenleri tarafından karşılanır. Kahvaltı yapmak isteyen öğrenciler kahvaltılarını hazırlar. (Bazı çocuklar evde aileleri ile birlikte yapmayı tercih etmektedir.) Kahvaltı yapmayacak olanlar veya kahvaltısını bitiren öğrenciler kendi seçmiş oldukları kitapları alarak okuma halkasına geçerler.

09.00-09.30: Kitap okuma ve Bilgilendirme

Öğrenciler belli bir süre kitap okuduktan sonra gün içerisinde karşılaştıkları akışa yönelik öğretmen tarafından bilgilendirilir. Bu bilgilendirme sınıfa hafta başında asılan plan tablosuyla somutlaştırılır. Günlük görev paylaşımı yapılır. Bu durum öğrencilerin iş birliği içerisinde yardımlaşarak hareket etmelerini sağlamaktadır. Ayrıca günün önemine yönelik konuşmalar, hava durumu ve genel kozmik konularla ilgili sohbet edilir. Bununla birlikte bireysel paylaşımda bulunmak isteyen öğrencilere söz hakkı verilir. Böylece öğrencilerin kendilerini ifade eden, özgüvenli bireyler olması hedeflenir.

09.30-11.45: Montessori Ders Saati

Kesintisiz montessori saatinin uygulandığı zaman dilimidir. Bu zaman diliminde öğrenciler ihtiyaca yönelik sunum alırlar. Bu bazen bireysel, bazen küçük, bazen de büyük gruplar şeklinde gerçekleştirilir. Sunum almayan öğrenciler daha önce almış oldukları sunumlara yönelik çalışmalarına devam ederler. Bu aşamada akran eğitimi söz konusu olduğu için öğrenciler birbirlerine destek olmaktadır.

Çalışmasını tamamlayan öğrenciler öğretmenin daha sonra çalışmasını kontrol etmesi amacıyla “kontrol rafına” bırakır. Zaman yönetimi kavramının erken yaşlarda gelişmesi için bu durum oldukça önemlidir. Sınıf ortamında zil gibi uyarılar bulunmamakta, çalışmanın sona ermesi ancak çocuğun çalışmayla ilgili doyuma ulaşmasıyla mümkün olmaktadır. Öğrenciler kendi ihtiyaçlarına göre dinlenme zamanını belirlemektedir. (Kişisel ihtiyacını karşılama, kitap okuma, sanat çalışması yapma, merak ettiği sunumu izleme vs.) Bu süreç öğretmen ve öğrenci tarafından sene başında yapılan toplantıda belirlenmektedir.

11:45–12:00: Çalışma Tamamlama ve Görevlerini Yerine Getirme

Öğrenciler montessori saatlerinde yapmış olduğu çalışmalarını “çalışma kayıt çizelgelerine” yazarlar. Böylece sabah bireysel çalışma saatlerinde ne yaptıkları öğretmen tarafından kontrol edilir. Ayrıca bu zaman diliminde günlük görevlerini yerine getirirler. (Kütüphanenin düzenlenmesi, çiçeklerin sulanması vb.) Bu durum sorumluluk bilincinin erken yaşlarda kazandırılmasını sağlamaktadır. Yemek saatine geçmeden önce kısa bir sunum yapılabilir.

12:00-12:30: Öğle yemeği

Montessori sınıflarında çocukların yemeklerini kendilerinin hazırlanması beklenir. Ancak çalışma yaptığımız kurumda yemekler hazır olarak sınıflara gelmekte masa düzeni, servis, bulaşık yıkama ve masanın silinmesi işlemlerini çocuklar gerçekleştirmektedir.

12.30-13.00: Bahçe saati

Hava uygunsa dışarıda, olmadığı durumlarda ise sınıf içerisinde, spor salonunda ya da sanat atölyesinde zaman geçirirler.

13:00-13:10: Ara

Bu zaman diliminde öğrenciler brans dersi için gerekli hazırlıklarını yaparlar.

13.10-15.30: Branş ders saatleri-Bireysel Çalışma saatleri

Programda belirlenen branş derslerine göre öğrenciler toplu ya da belirli gruplar halinde derslere giderler. Branş derslerinin olmadığı zamanlarda öğrenciler kaldıkları çalışmaya ya da sınıf öğretmenlerinden sunum almaya devam etmektedir.

15.30-15.50: Sınıfın hazırlanması-ikinci kahvaltısı

Öğrenciler sınıfın bir sonrak güne hazır olması için görevlerini tekrar yerine getirirler. Öğleden sonra yapmış oldukları çalışmalarını “çalışma kayıt çizelgelerine” yazarlar. Görevlerini tamamlayanlar ikinci kahvaltısına geçerler. Ardından okul çıkışı için hazırlanırlar.

16.00: Okuldan ayrılış

Bu günlük akışta bazı grup etkinlikleri, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre programda yer değiştirebilmektedir.

3. MONTESSORİ YÖNTEMİ İLE DİN VE AHLAK EĞİTİMİ

3.1. Din ve Ahlak Eğitimi

Aşkın (transandantal) ve mutlak bir varlık tarafından konulmuş ilkeleri bulunan, insanları mutluluğa götüren sistemlere din denilmektedir. Bizim toplumumuzda her ne kadar bu tanımın sosyal boyutuna önem verilmişse de din sadece toplumsal huzuru sağlayan bir sistem olarak algılanamaz. Bu, bizzat dinin taşıdığı evrensel ilkelerle çatışır. Din aynı zamanda bireysel yaşanan bir iç huzuru, bir erdemdir. Bu yönüyle bakıldığında dinin bireyin hayatına sunacağı birçok katkıdan söz etmek mümkündür.

Bunları kısaca sıralamak, sanırım herkese bu konuda bildiklerini sistematize etme imkanı sağlar.

İnsanlar gibi olmayan bir zat tarafından konan ilkeler ruhsal alanımızda olumlu etkiler yaratırlar. Doğru ve ehil kişilerce sunulursa, dini tutum ve davranışlar

kişiliğin oluşumuna yardım edecekleri gibi gelişmesine de yardım ederler. Hiç mi tersi olmaz? Evet, bazen tam tersi olur ve kişiliğin doğru bir şekilde oluşması dinsel hezeyanlar yüzünden gerçekleşemeyebilir. Çünkü din diye uygulanan şeyler bireyin takamül sınırını aşmıştır. Oysa bir sistem insana tahammül sınırının ötesinde bir şeyler sunuyorsa, onun kaynağının kutsal bir varlık olup olmadığının sorgulanması gerekir.

Bu durum bize şu gerçeğin bir kere daha altının çizilmesini öngörüyor. Din, ölüm ve ölüm sonrası gibi metafizik konular, yanlış insanların bakış açısıyla aktarırsa yarar yerine insanlık adına insana zarar veren aktarımlarda olabilirler. Bu sebeple dinin sunumunda evrensel ilkelerden vazgeçmemek ve tıpkı İslamiyet, Hıristiyanlık gibi dünyada yaşanan dinlerin peygamberlerin insan merkezli anlatım yöntemlerinden faydalanmak gerekir.

İslam dinine göre en onurlu ve şerifli varlık insandır. (İsra Suresi 70). Peygamberler aracılığı ile gönderilen dinler de öncelikle insanın iç dünyasının kurallarını düzenlemesini ve insanın kendi içinde kendine özgü, kendine ve başkalarına zarar vermeyen, insanlığa ve evrene katkı sağlayan bir düzen kurmasını önerirler.

Dinin bu amacı ile eğitimin amacı bu noktada kesişirler. Her ikisinde de hedef insandır.⁵³

“Eğitim”, henüz çok yakın bir zamandan beri dilimize yerleşen bir kelimedir. Daha önce “eğitim” yerine, arapça asıllı olan “Terbiye” kelimesi kullanılırdı. Bu açıdan dilimizde “terbiyenin” yerine konmaya çalışılan “eğitim” kelimesi, “terbiye” kelimesinin taşıdığı bazı anlamları (ahlak gibi) tam olarak karşılayamamaktadır.

Çok geniş bir alanı ve zengin bir mühtevası bulunan eğitim kavramına çok değişik açılardan yaklaşmak mümkündür. O bir eylem ve faaliyet, bir süreç, bir oldu ve bir toplumsal kurum olarak ele alınabilir. Onun için hemen her eğitimcinin,

⁵³Yurdagül Mehmedoğlu, *Ahlaki ve Dini Gelişim*, 3.baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, ss. 13-14.

eğitimle ilgilenen hemen her bilim adamının eğitime yaklaşımını ve kendi eğitim anlayışını yansıtan ve kendine has değişik sözlerle yaptıkları eğitim tarifleri vardır.⁵⁴

Adına ne dersek diyelim, eğitim ya da terbiye ile yapılmak istenen; ruhi ve bedeni güçlerini dengede tutan, kendindeki bütün yetenekleri sonuna kadar geliştiren ve bununla mutlu olan kendini gerçekleştirmiş bireyler yetiştirmektir.

Din eğitimi de insanın kendine ait olan aklını, duygularını ve iradesinin kullanabilmesi, geliştirebilmesi ve dolayısıyla iç ve dış huzurunu sağlamasını amaç edinir. Her insan, onu diğerinden farklı kılan bütün özellik ve yeteneklerini kullanabildiği oranda kendisi olabilir.

J. Dewey, eğitimi tanımlarken aynı noktaya değinir. Ona göre eğitim kişilik oluşumunun bilimidir. Bu yüzden, ona göre, çocuklar dışarıdan zorlanarak değil, doğuştan olan yeteneklerinin hareketi geçirilmesi yoluyla eğitilmelidir.

Dini duygu ve düşüncelerin de insanlık tarihi boyunca var olageldiği bilinmektedir. Din duygusu, bireyin kendini aşan doğüstü ve değişmez olan kudrete inanma duygusu ile bu varlığa karşı hissettiklerini faaliyete dönüştürme arzusundan oluşur. Bu kudrete inanmaya iman, ona karşı hislerini göstermeye ise ibadet denmektedir.

Dini duygu, ilk görünümleri açısından bağlanma, güven, sevgi, merak gibi temel psikolojik ihtiyaçların üzerinde yükselen ve zihinsel öğelerle kuvvet kazanan kompleks bir duygu türüdür.⁵⁵

Ahlak eğitimi, ailede başlar okul ve meslek hayatında şekillenir, hayat boyu ferdin gayretleri ve müesseselerin etkisiyle teşekkül eder.⁵⁶

Ahlak ve din eğitimi, yetkin kişiler tarafından yapıldığında, bireysel bir mutluluk aracı olabilecekken, yanlış ve sistemsiz yapıldığında ya da hiç yapılmadığında mutsuzluk kaynağının kendisi de olabilir.

⁵⁴Bünyamin Solmaz, *Eğitim ve Din*, Niyazi Akyüz, İhsan Çapcıoğlu (Ed.), *Din Sosyolojisi*, içinde, 3. Baskı, Grafiker yayınları, Ankara, 2015, s. 359.

⁵⁵Yurdagül Mehmedoğlu, *Ahlaki ve Dini Gelişim*, 3.baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005, ss. 14-15.

⁵⁶H.Mahmut Çamdibi, *Din Eğitiminde İnsan Ve Hayat*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2013, s. 241.

Çocuğu yetiştirenlerin, onların bütün ihtiyaçlarına yerinde, zamanında, doğru ve içtenlikle yardım etmesi bilinen bir eğitim kuralıdır. Genelde temel insani değerler, özelde ahlaki ve dini değerler için de yetişkin insanların yetişmekte olanlara doğru, yeterli, abartısız, yerinde ve samimi olarak eğitim vermeleri gereklidir.

Her konuda olduğu gibi dini ve ahlaki değerlerin nasıl aktarılacağı konusunda da bilgi sahibi olmak durumundayız. Bu konudaki fazla ve az olanı, öncelikle çocuğumuzun için de bulunduğu gelişim düzeyi belirler.

Öğreteceğimiz kuralın adı aynı olsa da, dönemlere göre öğretim tarzımız farklı olacaktır. Üç yaşında ki çocuk için doğruluk, oyuncuğunu kırmamayı öğrenmek, altı yaşındaki için oyuncuğunu paylaşmak, dokuz yaşındaki için yalan söylememek, on iki yaşındaki için başka çocuklara yardım etmek anlamına gelebilir. Bunların kutsal olan kavramlarla ilişkisini ilk bakışta kurmak zor gibi gözükse de, doğrudan ilgili olduğunun farkına varmalıyız.

Her toplum ve her çağda, yetişkinler, yetişmekte olanlara değerlerini aktarma çabası göstermiştir. Bu doğal ve haklı bir tavidir. Fakat günümüzde değerlerden daha çok, değerlerin hangi yöntemlerle aktarılacağı tartışılmaktadır.

Değerlerin doğru olup olmadığını yetişkinler olarak tartışsak bile çocuk yetiştirenler olarak şunu bilmeliyiz ki, temel insani ve evrensel değerler aynı zamanda bütün inanç sistemlerinin de onayladığı değerlerdir.

Çocuklarımıza bir inancın gerçeklerinden söz etmezsek onları temel insani değerler konusunda da aşkın bir dayanaktan mahrum bırakmış oluruz.⁵⁷

Değerler, teknolojiden bilime kadar toplumun bütün alanlarını kapsar. Oysa geleneksel anlayışta değerler, daha çok ahlaksal, dinsel ve ideolojik bağlamda konumlandırılırdı.⁵⁸ Bu anlayışın sonucu olarak insanın biyolojik isteklerinin bir kısmının görmezden geldiği bir gerçektir. Halbuki bedensel ve temel insani gereksinimleri reddeden bir anlayışın ahlaki ve dini olduğuda söylenemez. Son

⁵⁷Yurdağül Mehmedoğlu, a.g.e., ss. 16-18.

⁵⁸Adil Çağlar, *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi, Erken Çocuklukta Eğitimde ve Gelişimde Yeni Yaklaşımlar*, Ed: Müzeyyen Sevinç, İstanbul, 2003, s. 309.

yıllarda din ile ilgili olarak yapılan akademik çalışmalarda insan haklarından çevre bilincine, çok kültürlükten iş ahlakına kadar çeşitli konulara değinilmektedir.

Onların her şeye kolay inanır olmaları kendileri için doğal bir durum iken, bizim tarafımızdan da kullanılan bir durum haline gelmemelidir. Çocuğun ruhunda ve zihninde doğan gereksinimleri karşılamak, çocuğu eğiten herkesin sorumluluğudur. Bu gerçeğin yanı sıra, çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine uymayan öğretim biçimlerinin, gereksiniminin fazlası olan bilgi depolamanın da onlara yapılmış bir haksızlık olduğunu unutmamalıyız.⁵⁹

En yaygın toplumsal kurumun değerleri olan dini değerler, insanlık var oldukça sürecek olan bir kabulün sahibidirler.⁶⁰

Sağlam bir benlik saygısı, bütünleşmiş bir kişilik için din ve ahlak eğitimi oldukça önemlidir. Hayatın anlamlı hale gelebilmesi ancak bireyin manevi eğitimi ile olacağı artık insanlığın kabul ettiği bir gerçektir. Verilen eğitimlerin fitrata uygun olması, erdemli nesillere ulaşmamız açısından büyük önem ifade etmektedir.

3.2. Montessori Yöntemi ile Din ve Ahlak Eğitimi

Maria Montessori şöyle der: Sistemimizin bütünü ile aynı çizgiler doğrultusunda ele alınan din eğitimi farklı bölümlerden söz edilebilecek bir çevrenin hazırlanmasını içerir. Bu bölümler pratik hayata ait olanlara karşılık okulda zihin gelişimi, din duygusunun gelişmesi, kalp eğitimi ve dini anlama bakımından temel anlayın hazırlayan dinsel bilgilerle ilgilidir. Dolayısıyla bu konuyu burada bütünüyle ele alabiliriz. Gözlemlerimin amacı yalnızca eğitimin iki dalı, çocuğun dış dünyanın gerçekleri ile teması ve doğa üstü yaşamın gerçekleri ile ilişkisi arasındaki gerekli bağlantıyı kurmaktır.

Benim yöntemimde din eğitiminin temelleri Barselona'daki pilot montessori okulunda atıldı. Bu devlet okulunda Katolik de temel konulardan biriydi. Yapılan ilk şey çevrenin hazırlanmasıydı. Çocuk kilisesi inanan insanlar için hazırlanmış ama boyutları çocuklara göre küçültülmüş bir ibadet yerine benziyordu. Buraya küçük sandalyeler ve dizlikler koymuştuk. Kutsal su kapları yetişkinlerin ancak dizine

⁵⁹Yurdagül Mehmedoğlu, a.g.e., ss. 18-19.

⁶⁰Özcan Köknel, *Kimliğini Arayan Gençliğimiz*, Altın Kitaplar, İstanbul, 2001, s. 28.

varan yükseklikteydi. Küçük resimlerde yere yakındı asılmıştı ve bunlar mevsimlere göre sık sık değiştiriliyordu. Doğumu, Mısıra kaçısı vb. tasvir eden heykelcikler ve küçük figürler vardı. Pencerelere çocukların ışığı engellemek için çekebileceği hafif perdeler asılmıştı. Çocuklar kilisenin bakımını sırayla yapıyor, küçük sandalyeleri sıraya diziyor, vazolara çiçek koyuyor, perdeleri çekip mumları yakıyordu.

Kilise bir çok bakımdan yöntemimizin yöneldiği bir çeşit hedefti. Okulda hedefi belirgin olmayan bazı alıştırmalar, kilisede uygulama buluyordu. Çocuğun kendini hatırlamasına olanak veren sessizlik, Tanrı'nın evinde, yalnızca mum ışıklarının böldüğü bu yarı karanlık çevrede içsel hatırlayışa dönüşmüştü. Çocuklar bu alıştırmaları ilk olaral içsel bir itkiyle, ancak belirli dış hedefe yönelik olarak yapıyordu. Daha sonra ise bunları Tanrı'ya hizmete duydukları saygıyla yapmaya başladılar ve iki durum ve yer arasındaki farkı, neredeyse bir esinle yaşadılar. Her şeye ilgi duyan çocuk sembolik şeylere, ona görkemli gelen şeylere daha çok ilgi duyar. Daha en başta nesnelere ayrılır ve çocuğun dikkatini çeken de bizzat eylemlerdir. Dua kitaplarını, kutsal kapları, rahip cübbesini, haç çıkarma, diz çökme ve el öpme gibi çeşitli ibadet hareketlerini görür, bunların anlamını ve aralarındaki ilişkiyi algılamaya başlar.

Çocuklar okumaya başlayınca kendi başlarına öğrenmeleri için bir ekleme daha yapıldı. Ayinlerde kullanılan cübbe, mihrap gibi nesnelere gerçek ölçeklerinde minyatür örnekler yapıldı, hatta kutsal kitaplardaki tarihi olaylar ve sahneler canlandırıldı. İlk okuma derslerinde olduğu gibi nesnelere adlarını ve basit cümleler içeren kartlar hazırlandı. Böylece çocuklar alıştırmaları daha önce olduğu gibi tekrarlayabiliyordu.

Dolayısıyla çocukların daha küçük yaşlardan itibaren kilisede yaşadığını ve din bilgisini neredeyse fark edilemeyen ve bu hassas yaşlar için şaşırtıcı şekilde edindiğini söyleyebiliriz. Ayrıca, okulda edindikleri çalışmaya yoğunlaşma, diğer çocuklarla sürekli bir toplumsal bağ içinde sessiz ve sakin davranma, kendi etkinliklerini seçip bunları kendi gereksinimlerine göre uyarlama alışkanlıkları bu son derece ahlaki zafere ulaşmalarına katkıda bulunmaktadır. Sessizlik ve kontrollü

hareketler “dinsel” ya da “tinsel duyu” olarak bilinen içsel duyarlılığı ortaya çıkarabilir.

Çocuklar iyi ve kötü ayırımını yapma gereksinimini ancak yedi yaşına geldiklerinde duyar. Küçük bir çocuk bu tip problemlerle karşılaşmaz. Her şeyi kabullenir ve her şeye inanır. Hayal edebileceği tek kötülük yetişkinleri hiddetlendiren “yaramazlık” olabilir.

Çocuklar son derece “alıcıdır” ve duyularına dokunan çevre onları güçlü bir şekilde etkileyebilir. Dolayısıyla çocuğun büyüme döneminde çevresinin ve bu çevrenin yarattığı izlenimlerin silinmez bir şekilde ruhuna kazındığını söyleyebiliriz. Çocuğunu kiliseye götüren bir anne hiç bir öğretimin değiştiremeyeceği bir din anlayışına sebep olabilir. Öyleyse çocuğa bu erken yaşlarda henüz ilgi duymadığı iyi ve kötü ayırımını öğretmeye çalışmak yanlıştır. Bu anlamda bir ahlak bilinci kazanabilecek olgunluğa erişmemiştir. Bu erken yaşlarda çocuğun içinde bir iyilik duygusunun uyanabilmesi ona hoş ve nazik davranmakla mümkündür. Çocuğun asıl gereksinim duyduğu şey büyüklerinin koruması altında hissettiği güvenlik duygusudur.

Eğitiminde bu doğal çizgide ilerlemesi gerekir. Çocukları seven ve koruyan, meleklerini gece ve gündüz onları korunak için gönderen Tanrı, dinsel yönelimlerinde temeli olmalıdır. Toplumsallık ve kendi davranışlarından sorumlu olma duygusu ancak daha sonra uyanır. Bu nedenle de çocuk ona dünyada yolunu gösterecek ve bireysel bilincinin oluşmasına katkı sağlayacak bir rehber gereksinim duyar.

Küçük bir çocuğa kötülükten söz etmek anlamayacağı ya da en azından özümseyemeyeceği bir şeyi anlamasını beklemek olur. Dolayısıyla öğretmenin büyük bir öngörü ile davranması ve çocuğun ruhunu yaşına uygun olmayan tartışmalarla incitmemesi gerekir.

Bizim yöntemimiz çocuğa zihinsel davranışlarında hem samimi hem de özgür olmayı öğretir. Bunun sonucunda da tinsel açıdan güçlü ve dirençli oldukları görülür. Bu şekilde büyüyen çocuklar ne tutuk ne de korkak olur, hoş bir şekilde kendilerine hakim, yürekli ve gözü açık davranırlar. Her şeyin ötesinde, yaşamın yaratıcısı ve

koruyucusu olan Tanrı'ya inanırlar. Çocuklar dine karşı özellikle duyarlı oldukları dönemden geçerken doğal ve doğaüstü ayırımını da yapabiliyor gibi görünür. Çocuğun bedensel gelişimi onu dönüştüren doğa yasalarına bağlıyken bu yaşlarda Tanrı'ya da çok yakın görünürler.⁶¹

Montessori'ye göre ahlak üzerine dersler çocuklar açısından yararlı değildir ve onları pek de etkilemez. Toplumsal davranışlar için çocukların kendi ahlak değerleri yoluyla akıl yürütmeleri gerekmektedir.

Montessori şöyle diyor: Bu yaşta (6-12) eğitimin bir diğer özelliği ise çocukların ahlak alanı araştırması ve iyi ile kötü arasında bir ayırım yapmasıdır. Artık eskisi gibi alıcı olmazlar, kendi başlarına anlamak isterler ve bilgileri kabullenmek onları tatmin etmez. Ahlaki etkinlik gelişirken öğretmenin yargılarından oldukça farklı olan kendi yargılarını kullanmak isterler. Bu yaşlardaki çocuklara ahlak değerlerini (doğrudan yöntemlerle) öğretmeye çalışmaktan daha zor bir şey olamaz; söylenen her şeye hemen bir cevap yapıştırırlar. İçsel bir değişim yaşanmıştır, ancak doğanın çocuklarda yalnızca bilgi ve anlayışa karşı bir açlık değil, aynı zamanda zihinsel özgürlük ve iyi ile kötüyü kendi başlarına ayırt etme isteği yaratması ve bu çocukların keyfi bir otoritenin getirdiği sınırlara dış bilemesi çok mantıklıdır. Ahlak bakımından çocuk artık kendi iç ışığına gereksinim duymaktadır.

Çocukta ahlaki bütünlük insan yeteneklerinin, akıl ve iradesinin görülmesi ile gelişir. Akıl yürütme yetenekleri iyi ve kötü konusunda kendi yargılarını oluşturmalarını sağlar; iradeleri sayesinde de bu yargılar doğrultusunda yaşamaları için gereken benlik denetimini uygularlar.⁶²

Bu yaşlardaki çocuklar sürekli olarak diğer çocukların davranışlarını yetişkinlere anlatırlar. Çocukların davranışlara değer biçmeye duyduğu ilgi alanına adalet ve başkalarına merhamet konularına da taşar. Çocuklar yalnızca adil olan davranışları adil olmayanlardan ayırt etmek istemez. Farkına vardıkları zaman adaletsizlikle de mücadele etmek isterler. Montessori çocukların “adaletsizliğe karşı

⁶¹Maria Montessori, *Çocuğun Keşfi*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs yayınları, İstanbul, 2016, ss 337-344.

⁶² Polk Lillard, a.g.e., 2014, ss. 120-121.

keskin bir sezgileri” olduğunu söyler. Yetişkin küçük çocuktan yapamayacağı bir şey istediğinde altı yaşındaki çocuk mutlaka onu savunmaya gelir.⁶³

Montessori'nin birinci düzey eğitim planı çocuklara kendilerinden farklı olanları, onları kendi düşüncelerine uydurmaya çalışmadan kabul etme yolunda rehberlik eder. Bunun için de öğretmen çocukları kendine uygun bir kaba sokamaz, bunun yerine, çocukları özgürlük ve bağımsızlığa yönlendirmesi gerekir. Şöyle diyor Montessori: Gelişimin ilk evresinde öğretmenler (motor ve duyuşal) etkinliklere ne kadar az müdahale ettiyse ve ne kadar hassas yöntemler kullandıysa, şimdi de aynı hassas yöntemlerini ahlaki düzeye yönlendirmeleri gerekir. Montessori de ahlaki ve dini konulara yaklaşım, gelişimin diğer alanlarındaki yaklaşım ile aynıdır. Öğretmen çocuğun gelişim aşamasına uygun entelektüel yeteneklerine ve psikolojik karakteristiklerine göre davranır. İkinci aşamada da bunun anlamı öğretmenin çocukta akıl yürüten zihne, topluma ve topluma katkıda bulunanlara duyulan ilgiye, merhamet ve minnet değerlerine hitap etmesidir.

Çocuklara kendi kültürlerine ve dünya kültürüne gerek şimdi gerekse geçmişte hizmet etmiş kahramanları tanıtmak önemlidir. Çocuklar topluma katkıda bulunan olumlu örneklerle gereksinim duyar. Öğretmenler bu bilinci yaratabilmek için kitaplardan, öykülerden, dergi ve gazetede yazılardan, filmlerden yararlanabilirler; tarihi evlere mekanlara geziler düzenlenebilir ya da yerel toplumun üyeleri ziyaret edilebilir. Örnek yaşamları ve başkalarının erdemlerini gören çocuklar, dünyada artık bir yetişkin olarak yer alacakları günü ve başkalarına yapabilecekleri katkıları planlayabilirler. Sınıftaki toplumsal yaşamda çocuklara ahlaki değerleri keşfetme olanağı sunar.⁶⁴

3.3. Montessori Yönteminin Ahlaki Gelişim Sonuçları

1. 0-3 Yaş Programında Amaçlanan Ahlaki Gelişim Sonuçları

Aslında ilk üç yılda ahlakilik yoktur, ancak ahlaki duyarlılıklar oluşması için ön hazırlıklar ilk üç yılda gerçekleştirilir.

- Sıcak ve koruyucu bir aile ortamı ile insan ruhunun beslenmesi,

⁶³A.g.e., ss. 79-80.

⁶⁴Polk Lillard, *a.g.e.*, 2014, ss. 121-122

- Pozitif kültürel değerlerin, dinin, empatik tutumların, etik davranış örneklerinin öğrenilmesi.

2. 3-6 Yaş Programında Amaçlanan Ahlaki Gelişim Sonuçları

- Sebat, iyi çalışma alışkanlıkları,
- Seçme yeteneği,
- Öz disiplin,
- Bağımsızlık,
- Zihinsel denge,
- Diğerleri ve çevre için saygı ve özen,
- Sosyal düzen yaratan kurallara göre hareket etmek için isteklilik.

3. İlkokulda (6-12 Yaş Programında) Amaçlanan Ahlaki Gelişim Sonuçları

- Çocuk ahlaki bir varlık olur.
- Evrenin yönetiminin yasaları çocuk için ilginç ve mükemmel hale getirilebilir ve çocuk: “Ben neyim? Bu mükemmel evrende benim görevim ne? Sadece kendimiz için mi yaşıyoruz? Ne için çabalıyoruz ve kavga ediyoruz? İyi ya da kötü olan nedir? Hepsi nerede bitecek?” sorularını sormaya başlar. İnsan varlığının felsefi doğası, gelişimin ikinci aşamasında ön planda gelir. Eğer evrenin yasaları bu aşamada önceliğe sahipse, çocuk soyut dünyanın yasalarını derinlemesine düşünebilir.
- Bu aşamada, bir kişinin eylemi ve diğerlerinin ihtiyaçları arasındaki ilişkinin kavrayışıyla eş zamanlı olarak adalet kavramı doğar. Adaletle bilginin yakın bağlantısı ikinci aşamanın bir sonucudur. Kişi birisinin eylemiyle diğerlerinin ihtiyaçları arasındaki ilişkileri kavradığı zaman, o kişinin ahlaki olarak geliştiği söylenebilir.

4. 12- 18 Yaş Montessori Eğitiminde Ahlaki Gelişim Sonuçları

- Diğerlerine ve onların rollerine saygı,
- Çalışmanın soylu olduğuna dair bir duygu,
- Bilim etiği ya da doğal çevrenin doğru kullanımı gibi sosyal ve ahlaki problemlerle boğuşmak,

- Çalışmayı özgürce seçmek için bireysel inisiyatif,
- Gruba katkı sağlama keyfi,
- İnsanlığın evrensel ihtiyaçları için hizmet etme,
- Büyük ahlaki sorular sorma, “Erdemli bir yaşam için ne yapılmalı?, Daha iyi bir dünyayı nasıl kurabiliriz?”⁶⁵

3.4. Montessori Yönteminde Sınıf Düzeni İle İlgili Unsurların Din ve Ahlak Eğitime Katkısı

1. Dikkatin Polarizasyonu- Konsantrasyon

Montessori’ye göre konsantrasyon yaşamın bir parçasıdır, eğitim metodunun bir sonucu değildir. Bütün sapmalar hastalık değil, daha ziyade enerjilerin bastırılmasının sonucudur. Baskılar ise enerjilerin bastırılmasıdır. Bireyin gelişimini sağlayabilecek olan doğal enerjinin önce baskıdan kurtarılması gerekir. Ancak ondan sonra faal bir hayata doğru iyileşme olur.

Montessori’ye göre gelişmenin ancak bir tek şekli vardır; oda doğal olanı. Çocuk normal gelişim yolunda giderken rahatsız edilecek olursa yanlış yönlenecektir. Fakat her ne kadar yanlış yönlendirilmiş bir birey varsa da bu bireyin normale dönüşme eğilimi de mevcuttur. Öyle olmasaydı yanlış yönlendirilmiş çocuklara hiçbir şey yapılamazdı. Demek ki yapılacak olan enerjiyi baskıdan kurtarmaktır.

Maria Montessori 1907 yılında, ilk Çocuk Evi’nde (Casa dei Bambini), ilk kez bir çocuğun konsantre bir şekilde çalışmasını izlemiştir. Kırk beş kişilik bir sınıfın içinde üç yaşında bir kız çocuğudur bu. Blok silindirler diye adlandırılan bir materyalle çalışmaktadır. Diğer çocuklar da bir şeylerle ilgilenirler. Ama bu küçük kızda olağanüstü olan şey çalışırken gösterdiği dikkat ve aynı alıştırmayı defalarca tekrarlamasıdır. O günlerin psikolojisi küçük çocukların konsantre bir şekilde çalışmadıklarını ileri sürer. Kasıtlı olarak rahatsız etme çabaları çocuğun çalışmasını bozmadı. Sonra çocuk kendiliğinden çalışmasına son verir. Alıştırmayı kırk defa belki de daha fazla sayıda yapmıştır ve kimsenin onu rahatsız etmesine izin

⁶⁵ Korkmaz, a.g.e., 2006, ss. 126-130.

vermeden içinde bir olayın bitmesiyle kendiliğinden işine son vermiştir. Çocuğun içinde çok önemli bir şey gelişmiştir.

Bu olaydan sonra bir çocuğun çalışmasını konsantre bir şekilde yaptığını gördüğünde, çocuğun hiç bir zaman rahatsız edilmemesi gerektiğini söyler. Odaklaşma olgusu gerçekleştikten sonra, düzensiz olan her şey benzer biçimde çocuğun bilincinde örgütlenir. Konsantre olduktan sonra çocuklar farklılaşır. Artık dikkat çeken arsızlıkları kalmaz. Rahatlarlar ve kendi başlarına çalışırlar. Düzensiz olan çocuklar düzeni sevmeye başlar.

Korku ve başarı baskısı olmadan, tek kalıba sokan grup zorlaması uygulanmadan ve özellikle de her çocuğun, kendi bireysel gelişimine uygun bir biçimde pedagojik olarak hazırlanmış uğraş alanında bağımsızlaşmak için uygun ödevleri bulabildiği, özgür seçimli bir eğitimidir bu. Bireysel kişiliğin en uygun biçimde gelişiminin bağlı olduğu dikkatin polarizasyonu ancak o zaman gerçekleşebilir.⁶⁶

Montessori yaptığı gözlemlerden çocukların öz inisiyatiflerini kullanarak tatmin edici faaliyetlerde çalışabilmeleri için sınırlı ölçüde bir teşvike ihtiyaçları olduğunu anlamıştır. Ona göre çocuklara yöneltilen başarı talepleri ve bazı beklentiler yerine bağımsız gelişme için uygun çevre ve sağlamak daha etkilidir. Bireysel kişiliğin en iyi biçime gelişiminin bağlı olduğu dikkatin polarizasyonu ancak o zaman gerçekleşebilir.

Eğitimcinin temel görevlerinden biri uygun bir eğitim ortamı düzenlemektir. Bu ortam çocuğa normal gelişme yönünde tüm varlığını toplamasına ve tüm dikkatini yoğunlaştırmasına imkan vermelidir. Hazırlanan ortam odaklanmayı, iç düzeni, faaliyete yönelimi sağlamalıdır.⁶⁷

2. Hazırlanmış Çevre ve Özellikleri

Çocuğun eğilimlerinin ortaya koyabileceği ve zihinsel ihtiyaçlarını giderebileceği elverişli bir çevre onun gelişimini destekleyecektir. Montessori eğitimi çocuğun kendisini güvende hissederek rahatça hareket edebileceği, çocuğa uygun

⁶⁶Çakıroğlu, a.g.e. 2011, ss. 127-128.

⁶⁷ Çakıroğlu, a.g.e., 2012, s. 70.

boyutlarda hazırlanmış bir çevrede uygulanır. Bu çevre hazırlanırken eşyaların sadece çocuğun gücüne ve boyutlarına uygunluğu değil, çocuğun içinde yaşadığı “kültür”üne de uygun olmasına özen gösterilir.

Çocuğun, içinde kendisini oluşturma sürecinde bulunacağı çevrenin düzeni çok önemlidir. Bu düzen dışı yönelik titizlik anlamında olmayıp, çocuğun iç dünyasına yönelik bir kaygıdan dolaydır.

Materyal setleri hazırlanırken kullanılacak malzemelerin temiz ve kuru yedekleri çocuğun bildiği bir yerde hazır bulundurulur. Böylece çocuk, yetişkinden bağımsız olarak çalışma ihtiyacını giderirken seçtiği materyalde kirlenen, eksilen malzemeyi tekrar yerine koyar ve kendisinden sonra çalışacak arkadaşının hakkına ve yaşadığı çevreye saygıyı öğrenir.

Öğretmen hazırlanmış çevrenin hem mimarı hem de bir parçasıdır. Bu nedenle öğretmenin iç hazırlığı, materyale hakim olması ve hareketlerinde tereddütsüz olması çok önemlidir.

Her materyalden sadece bir tek adet bulundurulur. Bu çocuğun beklemeyi, sabretmeyi, doğru karar vermeyi, paylaşmayı öğrenmesi için olanak tanır.

Seçilen oyunların (oyuncak değil) materyallerde çocuğun kazandığı becerileri pekiştirici olmasına özen gösterilir.

Çocuk deneyimlerini mutlaka kendisi yaparak edinir.

Çevrede hijyenik koşulların sağlanması için kullanılan mekanın fazla dolu olmamasına dikkat edilir.

Çevrenin hazırlanması sırasında materyallerin çocuğun ulaşabileceği durumda olması ve yine dikkatin polarizasyonu için anlık hareketliliğine olanak verecek durumda olması gerekir.

Çocuk materyallerin özellikleri sonucu duyularını hassaslaştırır ve öğrenir.

Kendi sınırlarını ve yeterliliklerini geliştirmeyi öğrenir ve böylece yaratıcılığının ve kendi gücünün farkına varırken çalışmanın devamlılığına alışır.

Çocuk deneme ve yanılma konusunda deneyimler toplarken bir çalışmanın farklı aşamalarındaki mantıksal sırayı kavrar.

Çocuğun çalışmasında ona “seçme özgürlüğü” sağlamak önemlidir.⁶⁸

Her montessori sınıfı farklıdır. Montessori yaklaşımı çok keskin kurallara sahip olmasına karşın, esnek ve bireysel uygulamalara açıktır. Çünkü hiç kimse bir diğerrinin aynısı değildir. Her montessori sınıfı, öğretmenin uygulamalarına ve yeteneklerine bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

Montessori sınıflarında güzellik ve atmosfer çok önemlidir. Renkler canlı, ilgi çekici ve uyumludur. Sınıfın atmosferi rahatlatıcı, sıcak ve katılımı destekler niteliktedir.

Çocuklar için kurulmak istenen yapılandırılmış çevreyi düşünürken çocuklarda gelişimin amacını göz önüne almak önemlidir. İnsan toplumsal bir varlıktır. Çocuklarda gelişim dürtüsü narsist ya da ben merkezli bir güçten değil, toplumdaki yazgısını gerçekleştirmeye yönelik bilinçdışı bir istekten beslenmektedir. İnsan insana bağlıdır ve evrenle de bir karşılıklı bağımlılık içindedir. Formel eğitimin amacı geçici öğrenciler değil, yaşam boyu öğrenciler yaratmaktır. Bu amaca ulaşmak için, yapılandırılmış çevrenin dış dünyayı yansıması gerekir. Bütün hayat olabildiğince geniş bir şekilde sınıf içinde minyatür olarak çocuklara sunulmaya çalışılır. Bu da çevrenin zengin, çeşitli ve güzel olması demektir.⁶⁹

Yani hazırlanmış çevre çocuk için bir yaşam, öğrenme ve gelişim alanıdır. Böyle bir sınıf düzeni oluştururken bunun yapaylaşmaması adına da sınıfta gündelik değişikliklerin yapılması gerekmektedir. Bu durum çocuklarda aynı zamanda merak duygusunu geliştirmekte ve ilgilerini artırmaktadır. Bu hususlar dikkate alınarak hazırlanan çevre, çocukların eğitimini olumlu yönde etkilemektedir.

3. Özgürlük ve Disiplin

Maria Montessori özgürlük pedagojisinin ilk temsilcilerindendir. Zaten bir çok yazısı bunu kanıtlar niteliktedir. Örneğin, “özgürlük her şeyin temelidir.” Sözü

⁶⁸Çakıroğlu, a.g.e., 2011, ss.128-130.

⁶⁹Paula Polk Lillard, *Sınıfta Montessori*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2014, ss. 41-42.

çok dikkat çekicidir. Montessori geliştirdiği eğitim modelinin temelini özgürlük üzerine inşa ettiğini belirtmiş ve eğitimini “özgürlüğün gerçek şekli” olarak tanımlamıştır. Montessori için özgürlük, çocuğun bağımsızlık çabalarıdır. Bu tür bağımsızlık çabaları çok önemlidir. Çünkü insan bağımsız olmazsa özgür olamaz.⁷⁰

Montessori, özgürlüğü, “gelişim sürecinin anahtarı” olarak tanımlıyordu. Yirminci yüzyılın başlarında çocuklar ve özgürlük konusunu tartışmaya açtığında kimse neden söz ettiğini bile anlamamıştı. Bugün anne babalar çocukların özgürlüğü düşüncesini kucaklıyor. Bununla birlikte, Montessori'nin özgürlük düşüncesini her zaman anladıkları da söylenemez.

Özgürlük, özellikle çocuklar söz konusu olduğunda her istediğimizi yapma değildir. Çocuklar kendini oluşturma sürecindedir. Çocukları her istediklerini yapmaya bırakmak onları anlık heves ve isteklerinin mahkumu olmaya terk etmek anlamına gelir. Bu da çoğu zaman kendileri, başkaları ve çevre için zararlı sonuçlar doğurur. Sınıfta çocuklar araştırma konularını ve çalışma arkadaşlarını seçebilirler ama günlerini amaçsız etkinliklerle ya da arkadaşlarıyla çene çalarak geçirme özgürlükleri yoktur.⁷¹

4. Öğretmen ve Dolaylı Eğitim

Dr. Montessori, çocuğun kendisini tam bir birey olarak geliştirmesine yardım etmek için, gerçek bir çevre geliştirmiştir. Bu yöntemde, çocuk, öğretmeni, bir öğretmenden daha ziyade, bir yönelten olarak gözlemektedir. Bu nedenle, Montessori “öğretmen” yerine “yönelten” terimini kullanmaktadır.⁷²

Maria Montessori, araştırmalarında “Bu çevrede çocuğun özgür olabilmesi için yetişkin nasıl davranmalıdır?” sorusu üzerinde durur. Buna uygun eğitimci davranışının oluşmasında eğitimcinin kendisini sadece “öğreten” kişi olarak görmekten vazgeçmesidir. Daha çok bireysel öğretimle çocuğun katılımıcılığının artırılması gerekir. Bu da çocuğa nasıl öğretileceği ya da terbiye edileceğinden çok, o çevrede çocuğun kendi kendisini geliştirmesine olanak sağlamakla gerçekleşecektir.

⁷⁰Çakıroğlu, a.g.e., 2012, s. 71.

⁷¹Polk Lillard, a.g.e., 2014, ss. 48-49.

⁷² Terry Mallory, *Montessori ve Çocuğunuz*, Çev: Füsün Öztaş- Cihan Gülten, Hatiboğlu yayınevi, Ankara, 1989, s.61.

Bu durumda eğitimdeki ilişkilerin biçimi ve eğitiminin kendisini değiştirmesinin önemi ortaya çıkar. Eğitimde, doğal olarak, eğitiminin önemi ne kadar vurgulansa azdır. Montessori'nin eğitimciden beklentileri oldukça fazladır; Uzmanlık ve kişilik yönünden örnek ve otorite olmak, düzen sağlamak, malzemeyi korumak ve işler halde çocuk için hazır tutmak, çocuğa eşyaların kullanımını pedagojik olarak uygun biçimde ve tam olarak göstermek ve özellikle çocuğu yalnızca bireyselliği için sevmemek, aynı zamanda ona da saygı duymak. Montessori eğitiminin çocuğa yapabileceği gerçek yardımın akılla uygulanan disiplinli sevgi olduğunu söyler.

Bunlar somut olarak şu anlama gelir; eğitimci, bir çocuğa bir malzemenin kullanımını gösterdiyse ve çocuk bununla çalışıyorsa, onun yaptıklarına saygı duymak zorundadır; müdahale etmemelidir ve tam olarak odaklanabilmesi için çocuğun her hangi bir biçimde rahatsız edilmesini de engellemek zorundadır. Eğitimci, çocuğun kendi kendisine çalışması ve onu yetiştiren bağımsızlaştırma ilkesine göre sessiz ve düzenli gözlemlerle yetinmelidir, çünkü çocuk ancak kendisi yaparak gelişir.

Bu nedenle eğitiminin, çocuğun çalışmalarında zihinsel sağlığına ve gelişimine yararlı olan durumlarla, yapıcı olmayan, çocukta bir şey biçimlendirmeyen ya da gelişimini bozan durumları birbirinden ayırabilme becerisine ve bilgisine sahip olması şarttır. Montessori kendini yetiştirmenin her eğitiminin görevi olduğunu söyler. Eğitiminin yanlış tutumlarından dolayı çocuğun zarar görmemesi için, eğitimcilerden sürekli bilimsel ve kişilik hazırlık yapmaları ve kendi hareketlerinin bilincinde olmaları beklenir. Ayrıca eğitiminin, yanlış önce çocuklarda değil, kendi içinde aramayı da öğrenmesi gerekir.

Montessori, eğitimcilerin çocuklarla ilişkilerinde çok hassas olmaları gerektiğini söyler. Çocukların henüz kendilerinin yetişkine karşı koruyamadıklarını, bu nedenle yetişkinin söylediği her şeyi olduğu gibi kabullendiklerini, bunun sonucunda da tepkilerini ürkeklik, yalan, ağlama, uykusuzluk, aşırı korkular biçiminde dışa vurduklarını söyler. Montessori'ye göre yetişkinlerin kendilerini

çocuğu yargılama, hatta onu kırma hakkına sahip hissederken, çocuğun büyüklerine saygı borçlu olduğunu düşünmeleri büyük haksızlıktır.⁷³

Öyleyse bir eğitimcinin ilk ödevi de işte şudur; yaşamı uyandırmak, ama özgürce gelişmesine izin vermek. Böylesine hassas bir görev için ise uygun zamanı ve müdahalelerin sınırlarını telkin eden büyük bir sanat gereklidir. Bu anlayış öğretmenin, henüz canlanmaya başlayan ve kendi çabalarının erdemiyle yaşayacak bir ruha yardım etmek yerine, bu ruhu rahatsız etmesini ve yanlış yönlendirmesini önleyecektir. Öğretmen bir öğrencinin kalbine, adeta sihirli bir değnekle dokunduğu anda uyandırır, canlandırır ve böylece onun kalbini kazanmış olur. Böylece tek işareti sözü bütün öğrencilerin dikkatini çekmeye yetecek, onu dinlemelerini sağlayacaktır. Ondan gelecek her hangi bir telkine yanıt vermeye hazır oldukları gibi, bunu beklerler de. Öğretmeni onları canlandıran kişi olarak görürler ve içgüdüsel olarak ondan hep daha fazlasını almayı umarlar.⁷⁴

⁷³Çakıroğlu, a.g.e., 2012, ss. 131-132.

⁷⁴Maria Montessori, a.g.e., 2016, s. 135.

5. İrade Eğitimi

Maria Montessori, kendi yaşamında çeşitli nedenlerle iradesini kullanmak zorunda kaldığı için, her fırsatta çocukların bu konuda eğitimlerini destekleyici çalışmalar geliştirir. Nefsine hakim olmak, onun eğitim sürecinin önemli hedeflerinden birisidir. Dört yaşında bir çocuk öğlen zamanında çorba kasesini taşıırken yüzüne konan sineği kovmaya çalışmadan, zıplamadan, koşmadan çorba kasesini masalardan bir tanesine koyuncaya kadar sabretmeyi öğrenir.

Montessori eğitimi hakkında en sık sorulan soru materyallerden sadece bir adet bulunması konusundadır. Hazırlanmış çevrede her materyalden bir adet bulunmasının çocuklar arasında paylaşamama sonucu çatışmalara neden olacağı düşünülür. Bu soru, çocuğun materyallerle çalışmasının oyuncakla oynaması arasındaki farkın bilinmemesinden kaynaklanıyor. Her materyalden sadece bir adet bulunması çocuğun yaşadığı çevrenin sadeliğini sağlamanın yanında, eğitimde başka fırsatlar da sağlamaktadır. Çocuklar böylece beklemeyi, sabretmeyi öğrenirler. Bir materyali arzu eden bir çocuk kendisinden önce onu seçmiş arkadaşını beklerken onu sabırla izler. Böylece gerçekten o materyali isteyip istemediğine karar verebilir ve seçmeden önce düşünme alışkanlığı da kazanır.

Günümüzde de çocukların iradelerini geliştirmek için yöntemler geliştiriliyor. Çocuklara birer parça çikolata veriliyor ve bunu yemekten sonraya kadar yememeyi başaranlara bir parça daha verileceği söyleniyor. Burada iradesini kullanıp isteğini erteleme eğitime, çocuklara maddi ödüller vermekle ulaşıyor. Montessori eğitiminde ödül ya da ceza olmadığı için çocukta geliştirilmesi hedeflenen tüm çalışmalar çocuğun günlük hayatına yerleştirilerek sağlanır. Bu gelişmenin doğallığı davranışın benimsenmesini ve içselleştirilmesini kolaylaştırır.⁷⁵

İradenin gelişmesi, çocuğun kendini oluşturmasını tamamlar. Disiplinli bir irade olmadan, insan gerçekten insan olamaz. İç güdüyle gerçekleşen kontrolün aksine, davranışlarımızı kendimiz seçebiliriz ve bu da bizi hayvan cinsinden ayırır. Sincaplar kışı geçirmek için fındık istifler, gergedanlar boynuzlarından silah olarak

⁷⁵Çakıroğlu, a.g.e., 2012, ss. 133-134.

faydalanır ve kunduzlar dişlerini sığınacakları barajları inşa etmek için gerekli ağaçları kesmekte kullanırlar. Bu eylemlerden hiç biri bilinçli kararlar değildir. Çevreye uyum sağlamak için sahip oldukları iç güdünün bir sonucudur. Biz çevreye adaptasyonu kendimiz seçeriz; ama hayvanlar öyle değildir. Kendi davranışlarını seçmede özgür olan insanın ilk görevi kendini kontrol etmektir. Malesef şimdiki kültürümüzde “irade” terimi, çocuklarla ilgili olduğunda uygunsuz bir şekilde kullanılmaktadır. Bazı kitaplar, yetişkinlerle ya da aile üyeleriyle birlikte hareket edemeyen çocuklar için “başına buyruk” terimini kullanıyorlar. Aslında bir çocuk gelişmiş bir “iradeye” sahip değildir. Montessori eğitiminde biz, iradenin gelişimini, çevre ve toplum hakkında bilgi edinerek bunlara katkıda bulunmamızı sağlayan olumlu bir güç olarak ele alıyoruz.⁷⁶

6. Çocukların Çalışması

Mutlu bir hayatın sırrı hoşla giden işlerde gizlidir. Çalışmak amaçlı bir eylemdir. İnsan yaratılışının en önde gelen işçisidir. Onun çalışması yerkürenin yüzünü değiştirmiştir.⁷⁷

Maria Montessori’ye göre küçük çocuğun çalışma biçimi yetişkinin çalışma biçiminden tamamen farklıdır. Çocuk çalışması sonucunda yetişkinde olduğu gibi maddi bir hedefe yönelik beklenti içinde olmadığından hızlı bir şekilde çalışmamaktadır. Çocuk için dış dünyadaki nesnelere hiçbir zaman ulaşılabilecek bir hedef değildir, çocuk için her şey kişiliğinin oluşmasına katkı sağlayacak bir araçtır yalnızca.

Çocukların “çalışmayı” oynamaya tercih ettiği deneyimi Casa dei Bambini’de defalarca kanıtlanır. Bunun nedeni çocuğun doğasında şuur altında yatan gerçeklerle gelişip, ahenkli bir kişiliğe ulaşmasının en uygun yolu kendisine yapacak uygun bir iş bulmasıyla mümkün olmasıdır.

Montessori okullarında çocuk için hazırlanmış çevredeki her şey öyle yerleştirilmiştir ki, dış çevreyi çocuk için uyarıcı duruma getirirler. Böylece çocuk

⁷⁶Lillard- Jessen, *a.g.e.*, ss. 51-52.

⁷⁷Maria Montessori, *Çocuğunuz Hakkında Bilmeniz Gerekenler*, Çev: Zekiye Baykul, Kaknüs yayınları, İstanbul, 2016, s. 131.

kendiliğinden motive olmakta, ilgiden dolayı hareket etmekte ve baştaki hareketi daha sonra tekrarlama izlemektedir.

Maria Montessori, çalışmanın öğütlemeye ve yetişkinlerin istekleriyle ilişkili olan bir etkinlik olmadığını, çocuğun kişiliğini, özünü çevre ile birleştirmek olduğunu söyler. Fakat bu çalışma, yalnızca kendilerine göre uyarlanmış bir çevrede yaşayan çocuklarda görülmektedir. Zorunlu çalışma çocuğa zarar verir, çalışmaya karşı direnç oluşturmaya neden olur.⁷⁸

Montessori Çocuklar Evi'ne baktığımızda tuhaf bir durumla karşılaşırız. İstedikleri kadar çalışmalarına izin verilen çocuklar saate bakmazlar. Daha ilginç olansa uzun ve kesintisiz bir çalışma periyodunun ardından çocuğun çalışma kapasitesinin azalmak yerine arttığının gözlenmesidir.

Bütün varsayımları karmakarışık eden bir durumdur bu. Çocuklar çalışmaktan keyif duyar, doyum alır ve çalıştıkça neşelenir. Daha fazla çalıştıkça daha huzurlu olurlar. Belirli bir işe enerjilerini harcadıktan sonra bile bu tüketimin daha fazla miktarda enerji ürettiğine şahit olursunuz.

Yetişkinlerdeki iş yapma isteksizliğinin çocuklarda hiç bir yansımasına şahit olmayız. Aradaki tezat, üzerinde düşünmeyi hak eder. Her sınıftan işçinin daha fazla iş talep ettiğini, verileni bitirdikten sonra, “of, çok yorulduk” demeden, tekrar iş istediğini düşünün. Böylesi bir durum, her bireyin çalışmak istediği, kendisine uygun koşullarda uygun bir iş verildiği ve çalıştıkça daha da mutlu hissettiği yeni bir toplumun tohumu olurdu.⁷⁹

7. Çocuğun Onuru

Maria Montessori bir gün çocuklara, biraz da eğlence olsun diye burunlarını nasıl sümküreceklerini göstermek ister. Mendilin nasıl kullanılacağını gösterdikten sonra, bu işi dikkat çekmeden nasıl yapacaklarını gösterir. Çocukların buna güleceklerini düşünürken, aksine onların büyük bir dikkat ve ciddiyetle izlediklerini fark eder. Sonunda çocuklardan büyük bir alkış gelir. O anda çocukların çok hassas noktalarına dokunduğunu fark eder. Hiç kimse onları ciddiye alıp bu işi öğretmemiş

⁷⁸ Çakıroğlu, *a.g.e.* 2011, ss. 135-136.

⁷⁹ Maria Montessori, *a.g.e.*, 2016, ss. 132-135.

aksine bu nedenle çok azarlanmışlardır. Yetişkinlerin aklına bu küçücük dünyaların kırılabilceği gelmemiştir bile. Oysa çocuklarda kişisel bir onur duygusuyla donatılmışlardır.

Okula devamlı olarak konuklar gelir. Çocuklar kendiliklerinden utanıp sıkılmadan nasıl çalıştıklarını gösterirler. Yine önemli bir konuğun geleceği bir gün Montessori, öğretmeni çocukları özgür bırakması, baskı yapmaması konusunda uyarır. Ancak çocuklar herhangi bir uyarıya gerek kalmaksızın konuğu son derece düzgün bir şekilde ağırlar. Çünkü çocuklar artık onur sahibidirler, kendilerini değerli hissettikleri için son derece özgüvenli davranırlar. Çocuklar okulda kazandıkları yeni becerileri ve alışkanlıkları evlerine de yansıtırılar.⁸⁰

⁸⁰Çakırođlu, a.g.e., 2011, ss. 166-167.

II. BÖLÜM-AMPRİK ÇERÇEVE:

DİN VE AHLAK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA MONTESSORİ YÖNTEMİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL YAŞAMINDAKİ TEZAHÜRLERİ (PALET İLKOKULU ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ)

Araştırmamızın birinci bölümünde Montessori yönteminin din ve ahlak eğitiminindeki etkileri üzerine farklı pek çok kaynaktan faydalanılarak geniş kapsamda bilgi vermeye çalıştık. Çalışmamızın bu bölümünde ise asıl maksadımız olan, çocukların sosyal yaşamındaki tezahürlerine yönelik velilerin konumuza bakış açılarını değerlendirebilmek ve bir sonuca ulaşmak için uyguladığımız anketlerimize yer vereceğiz.

Anketler, Özel Palet İlkokulu'nda okumaya devam eden öğrenci velilerinden 58 kadın, 38 erkek olmak üzere toplam da 96 veliye uygulanmıştır. Palet okullarının ilkokul kısmı 2013 yılında açılmış olup, toplamda 4 ilkokul sınıfı bulunmaktadır. Dolayısıyla öğrenci sayısının az olması, evrenin bu şekilde oluşmasında etkili olmuştur. İlkokulda okumaya devam eden öğrencilerin tüm ebeveynlerine anket soruları dağıtılmıştır. Gönüllülük esas alınmış olup, toplamda 96'sı soruları cevaplamıştır. Anket doldurma işlemi sonunda verilen cevaplar titiz bir şekilde gözden geçirilmiş ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Yapılan anketlerde velilere yaşları, öğrenim durumları, din ve ahlak eğitimi için kendilerini ve okulda verilen eğitimi yeterli bulup bulmadıklarına yönelik olgusal sorular ve montessori yönteminin çocuklarının din ve ahlak eğitimine katkılarına yönelik davranış soruları sorulmuştur.

1. DEMOGRAFİK VE SOSYOKÜLTÜREL PROFİLE YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde anket katılımcılarının demografik ve sosyokültürel profili çıkarılmaya çalışılacak; bu çerçevede, örneklemin cinsiyet, yaş, eğitim durumları ile genel olarak çocuklarının din ve ahlak eğitimine katkılarına yönelik veriler sunulacaktır.

Tablo 1. Örneklemdaki velilerin '*Cinsiyetlerine*' göre dağılımları

Cinsiyet	(f)	(%)
Kadın (Anne)	58	60,4
Erkek (Baba)	38	39,6
TOPLAM	96	100,0

Tablo 1'de ankete katılan velilerinin cinsiyet dağılımlarına bakıldığında; %60,4'ünü kadınlar, %39,6'sını da erkekler oluşturmaktadır. Dolayısıyla 58 kadın, 38 erkek olmak üzere 96 veliye anket uygulanmıştır.

Anket uygulamasında anne ve babalara eşit anket formu dağıtılmasına rağmen annelerin katılımı daha yüksek olmuştur. Dağılımın bu şekilde olmasında gönüllüğün esas alınması etkili olmuştur.

Tablo 2. Örneklemdaki velilerin '*Yaş aralıklarına*' göre dağılımları

Yaşlar	Kadın		Erkek	
	(f)	(%)	(f)	(%)
26-31 arası	5	8,6	-	-
32-37 arası	27	46,6	13	34,2
38-43 arası	18	31,0	12	31,6
44-49 arası	6	10,3	11	28,9
50 ve daha yukarısı	2	3,4	2	5,3
TOPLAM	(f)/(%)		96/ 100	

Tablo 2’de ankete katılan velilerinin yaş aralıklarına bakıldığında; kadın velilerin %8,6’sı 26-31, kadın velilerin %46,6’sı erkek velilerin %34,2’si 32-37, kadın velilerin %31’i erkek velilerin %31,6’sı 38-43, kadın velilerin %10,3’ü erkek velilerin %28,9’u 44-49, kadın velilerin %3,4’ü erkek velilerin %5,3’ü 50 yaş ve üstünde aralığında oldukları görülmektedir.

Yaş aralıklarına baktığımızda velilerin büyük çoğunluğunun genç ve orta yaş aralığında oldukları tespit edilmiştir. Kanaatimizce çocukların yaşlarının küçük olmasının yanı sıra, genç ve orta yaş grubundaki ebeveynlerin alternatif eğitim yöntemlerine ilgisinin yaşı ileri olanlara oranla daha yüksek olması bu yaş aralığının ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Tablo 3. Örneklemdeki velilerin ‘*Öğrenim durumlarına*’ göre dağılımları

Öğrenim durumu	Kadın (Anne)		Erkek (Baba)	
	(f)	(%)	(f)	(%)
İlkokul mezunu	4	6,9	2	5,3
Ortaokul mezunu	4	6,9	1	2,6
Lise mezunu	12	20,7	5	13,2
Üniversite ve üstü	38	65,5	30	78,6
TOPLAM	(f)/(%)		96/100	

Tablo 3’te ankete katılan velilerinin eğitim durumlarına bakıldığında; kadın velilerin %6,9’u erkek velilerin ise %5,3’ünün ilkokul mezunu, kadın velilerin %6,9’u erkek velilerin %2,6’sı ortaokul mezunu, kadın velilerin %20,7’si erkek velilerin %13,2’si lise mezunu, kadın velilerin %65,5’i erkek velilerin %78,6’sı üniversite ve üstü mezunu oldukları görülmüştür.

Verileri incelediğimizde araştırma grubunda yer alan velilerin eğitim düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum velilerin eğitime önem verdiklerini göstermektedir. Eğitiminin öneminin farkında olan ebeveynler çocuğu gelişim çağına geldiğinde okul arayışına başlamaktadır. Bu yüzden, çocukları için okul seçerken onların hayatları için kritik bir karar aldıklarının farkındalardır. Kanaatimizce ebeveynler montessori okulunu bilinçli bir şekilde tercih etmiştir.

Tablo 4. Örneklemin ‘Çocuklarınıza din ve ahlak eğitimi verme konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları

	Kadın (Anne)		Erkek (Baba)	
	(f)	(%)	(f)	(%)
Evet	19	32,8	14	36,8
Hayır	4	6,9	7	18,4
Kısmen	35	60,3	17	44,7
TOPLAM	(f)/(%)		96/100	

Tablo 4’te ankete katılan kadın velilerin %32,8’i erkek velilerin %36,8’i evet, kadın velilerin %6,9’u erkek velilerin %18,4’ü hayır , kadın velilerin %60,3’ü erkek velilerin %44,7’si kısmen cevabını vermiştir.

Tablo 5. Örneklemin ‘Ailenizde çocuklarınıza verdiğiniz din ve ahlak eğitimi yeterli buluyor musunuz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları

	Kadın (Anne)		Erkek (Baba)	
	(f)	(%)	(f)	(%)
Evet	18	31,0	13	34,2
Hayır	9	15,5	5	13,2
Kısmen	31	53,4	20	52,6
TOPLAM	(f)/(%)		96/100	

Tablo 5’te görüldüğü üzere ankete katılan kadın velilerin %31’i erkek velilerin %34,2’si evet, kadın velilerin %15,5’i erkek velilerin %13,2’si hayır , kadın velilerin %53,4’ü erkek velilerin %52,6’sı kısmen cevabını vermiştir.

Çocuğa temel din ve ahlak eğitimin verildiği bu süreçte anne ve babalar birlikte hareket etmeli ve görevlerini ihmal etmedikleri gibi, asla birbirlerine de bırakmamalıdır. Taraflardan birinin bu sorumluluğu yüklenmekten kaçınması eğitimin yarı yarıya sekteye uğraması demektir.

Çocuğun algılamasının arttığı, karakterinin şekillenmeye yüz tuttuğu bu dönemde çocuk, anne babanın yanında namaz ibadetiyle, dua ibadetiyle tanışacak ve onları gözlemleyecektir. Taklit yönteminin genel geçer olduğu bu dönemde anne ve baba çocuğa çok iyi bir örnek teşkil etmelidirler. Çocuğa dini eğitim vermede anne babanın örnek olmaması durumunda başarı şansı oldukça zayıftır. Çünkü çocuğa örnek teşkil edemeyen aile bireylerinin çocuğa dini eğitim vermesi mümkün olmadığı gibi, verse de etkili olamaz.

Maneviyat konusunda çocuk için başka her yerden daha çok, evde yaşadıkları önemlidir. Anne baba çocuklarına dini bir şeyler anlatırken “yetişkin odaklı” değil, “çocuk odaklı” olmaya dikkat etmelidir. Başka bir ifadeyle çocuğa yetişkin gibi davranmalı, ama ondan yetişkin gibi davranması beklenmemelidir.

Tablo 6. Örneklemin ‘Çocuğunuzdan edindiğiniz izlenimlere göre, okulda verilen din ve ahlak eğitiminin yeterince verildiğini söyleyebilir misiniz?’ sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları

	Kadın (Anne)		Erkek (Baba)	
	(f)	(%)	(f)	(%)
Evet	33	56,9	24	63,2
Hayır	2	3,4	2	5,3
Kısmen	23	39,7	12	31,6
TOPLAM	(f)/(%)		96/100	

Tablo 6’da görüldüğü üzere ankete katılan kadın velilerin %56,9’u erkek velilerin %63,2’si evet, kadın velilerin %3,4’ü erkek velilerin %5,3’ü hayır , kadın velilerin %39,7’si erkek velilerin %31,6’sı kısmen cevabını vermiştir.

Din ve ahlak eğitimi için bir diğer önemli kurum okullardır. Kanaatimizce evet diyenlerinin oranlarının yüksek olmasının yanı sıra kısmen diyenlerin oranının azımsanamayacak boyutta olmasının en büyük sebebi velilerin Din ve Ahlak Eğitimi derslerini saat olarak yeterli görmemelerinden kaynaklanmaktadır. Oysaki okul ikliminde din ve ahlak eğitimine yönelik çalışmalar örtük olarak gün içerisinde devam etmektedir.

2. MONTESSORI YÖNTEMİ VE DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Değerler Eğitiminde “Sabır Kavramı”

Tablo 7. Örneklemin ‘Montessori yöntemi çocuğumun sabırlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
13	13,5	62	64,6	15	15,6	5	5,2	1	1,0	96	100,0

Tablo 7’de görüldüğü üzere ‘Montessori yöntemi çocuğumun sabırlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %13,5’i kesinlikle katılıyorum, %64,6’sı katılıyorum, %15,6’sı kararsızım, %5,2’si katılmıyorum, %1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 75 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması velilerin çoğunluğunun Montessori yönteminin çocukların sabırlı bir birey olarak yetişmesinde etkili olduğunu düşündüğünü göstermektedir.

Sabır, çocukluk yıllarından itibaren eğitim gerektiren ve büyük önem arz eden bir değerdir. Sabretmeyi bilmeyen insan hayatı boyunca karşılaçağı problemler karşısında kendisini çaresiz hissetmekte ve bu problemlerle baş etmekte oldukça zorlanmaktadır. Sabırsız kişiler sorunlarını kendileri çözememekte ve hep başkalarından çözüm beklemektedir.

Sabır eğitimi verilmeyen çocuklar benmerkezci olma eğilimindedir. Sürekli başkalarından bir beklenti içinde olmaktadır. Acelecidirler ve beklemeyi sevmezler. Bu yüzden eğitime beklemeyi öğretmek başlanmalıdır.

Montessori sınıflarında her materyalden genellikle bir adet bulundurulmaktadır. Materyallerin sınırlı sayıda olması çocuklara her istediğinin her zaman olmayacağını ve sırasını beklemesi gerektiğini öğretmektedir. Dolayısıyla montessori sınıf ortamı çocukların aceleci davranmadan sabırlı bir şekilde hareket

etmelerine olanak sağlamaktadır. Böylece çocuklar erken yaşlarda beklemeyi ve sabretmeyi öğrenmektedir. Ayrıca bu durum çocuklar arasında birlik ruhunu geliştirmeye katkı sağlamaktadır.

2.2. Değerler Eğitiminde “İç Disiplin Kavramı”

Tablo 8. Örneklemin ‘Montessori yönteminde ödül ve cezanın olmaması çocuğumun iç disiplinini artırmaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
18	18,8	58	60,4	15	15,6	4	4,2	1	1,0	96	100,0

Tablo 8’de görüldüğü üzere ‘Montessori yönteminde ödül ve cezanın olmaması çocuğumun iç disiplinini artırmaktadır.’ yargısına velilerin %18,8’i kesinlikle katılıyorum, %60,4’ü katılıyorum, %15,6’sı kararsızım, %4,2’si katılmıyorum, %1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 76 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması velilerin çoğunluğunun ödül ve cezanın olmamasının çocukta iç disiplini artırdığı düşüncesinde olduğunu göstermektedir.

Montessori yönteminde dış disiplin yerine iç disiplin sağlanmaya çalışılmakta ve çocuklara bu yönde eğitim verilmektedir. Ödül ve ceza dışarıdan disiplini sağlar. Montessori yönteminde amaç içsel disiplini sağlamaktır. Çünkü birey bir davranışı içsel olarak yaparsa buna hayatı boyunca devam eder.

Çocuklar zannedildiği gibi ne ceza ne de övgü ve ödül için çalışmazlar. Onlar kendi iç ihtiyaçlarını gidermek için çalışır. Burada çocuğun hayatına konulan dış disiplinin kuralları aracılığı ile çalışmak çocuğun doğal çalışma isteğini bozuyor. Çocuk yalnızca hareket etme dürtüsüne sahip olmayıp, doğası gereği mükemmelleşmek ve yetişkinden bağımsızlaşmak da ister. Yetişkinin müdahalesi, oluru olmaksızın yaptığı işin doğruluğunu onaylayacak hiç kimseye gereksinim duymaması için, Montessori materyallerinde çok önemli bir husus olan “hata kontrolü” vardır. Böylece çalışmasını, çalışma süresini özgürce seçen, belirleyen

çocuk yaptığı işin doğruluğunu kendisi kontrol edebildiğinde bağımsızlaşma gerçekleşebilir.⁸¹

Maria montessori'nin düşünceleri doğrultusunda özgürlük ve disiplin ayrı şeyler değildir. İnsanın özgürlüğü mantıklı düşünebilme yeteneğine bağlıdır, çünkü her seçimden önce bir kararın alınması gerekir. Özgürlük asla “her istediğimi yaparım” anlamına gelmez. Özgürlük iyi olanı seçme yeteneğidir. Hem şahsın kendisi için hem başkaları için iyi olanı seçmedir.

Özgürlük anlamının sorumluluk üstlenmek anlamı ile bağlantısı olması gerekiyor. Birisine ne kadar özgürlük tanırsanız o kadar da sorumluluk üstlenecektir. İrade ve özgürlük arasında sıkı bir bağ vardır. “Bunu yapmak istiyorum veya bunu yapmak istemiyorum.” Bu kararı alabilmek Montessori'nin düşündüğü özgürlüğün içselleştirilmesidir.⁸²

Çocuklar özgür davranışlarına karşın son derece disiplinlidirler. Çıt çıkarmadan kendi köşelerinde tüm dikkatlerini yaptıkları işe vererek çalışırlar. Tamamladıkları malzemeyi sessizce yerine yerleştirip kimseyi rahatsız etmezler. Öğretmenin söylediği her şeyi yerine getirirler. Kendiliklerinden okulun temizliğini yaparlar, öğretmen geç gelecek olsa işler daima yolunda devam eder. Bu hiç bir zorlama, dışarıdan hiç bir etken olmaksızın kurulmuş, varılmış, başarılı bir sonuçtur. Çocukların özgür davranışları konusunda onu eleştirenlere Montessori disiplinin sağır, dilsiz ya da felçli birisi gibi davranmak olmadığını, disiplinin hareketli de olabileceğinin kanıtlandığını söyler.⁸³

Kişi olarak karar vermenin iki yüzü vardır. Gerçekten kendine güvenmek yani kendi görüşüne sadık kalmak ve disiplin. Ama bu disiplin geleneksel disiplin anlayışından farklıdır.

Montessori disiplininde faal olması gerektiğini söyler. İfade edilen disiplin hayat kurallarına sadık kalma anlamına gelir. Çocuk da bazı kurallara göre hareket eder. Grup kuralları ve davranış kuralları vardır.

⁸¹Çakıroğlu, a.g.e. 2011, ss. 136.

⁸² Çakıroğlu, a.g.e., 2011, s. 130.

⁸³ A.g.e., s. 167

Çocuğun, ilk başta kuralların neden gerekli olduğunu öğrenmesi gerekiyor. Bunları öğrendiğinde, bunu o an ve okul için değil hayatın tümü için öğrenmiş olur. Toplumun böylesine uygulanan bir disiplini benimsemiş insanlara gereksinimi vardır.⁸⁴

Çocuklarda yaptığımız gözlemler neticesinde çoğunluğun herhangi bir ödül ve ceza ile karşılaşmayacaklarını bildiği halde davranışlarına dikkat ettiği görülmektedir. Bu da montessori yönteminin iç disiplini sağladığını göstermektedir.

2.3. Değerler Eğitiminde “Kardeşlik Kavramı”

Tablo 9. Örneklemin ‘Montessori yönteminde akran eğitiminin olması kardeşlik bilincinin oluşmasını desteklemektedir.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
38	39,6	42	43,8	12	12,5	4	4,2	-	-	96	100,0

Tablo 9’da görüldüğü üzere ‘Montessori yönteminde akran eğitiminin olması kardeşlik bilincinin oluşmasını desteklemektedir.’ yargısına velilerin %39,6’sı kesinlikle katılıyorum, %43,8’i katılıyorum, %12,5’i kararsızım, %4,2’si katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 80 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Montessori yönteminde akran eğitiminin olmasının kardeşlik bilincinin oluşmasını katkı sağladığını düşündüklerini göstermektedir.

Montessori yöntemi için farklı yaşlardaki çocukların bir arada eğitim alması oldukça önemlidir. Sınıflarda akran eğitiminin olması çocukların birbirlerine destek olmalarına katkı sağlamaktadır. Bu durum öğrencilerin aralarındaki bağı güçlendirmekte, sevgi ve saygının artmasına vesile olmaktadır. Ayrıca bu sayede her çocuk zayıf ve güçlü yönlerinin olduğunu fark etmektedir. Klasik sistemdeki yarışçı ortam azalmaktadır. Her çocuk kendi yeteneklerini keşfetmektedir. Ailede doğal

⁸⁴Çakıroğlu, a.g.e., 2011, ss. 130-131.

olarak var olan bu durum, yani kardeşlerin farklı yaşlarda, farklı becerilere sahip olmasının avantajları çocuklara sınıf ortamında sunulmaktadır.

Çocuk bu farklı yaş grupları içeren sınıfta geniş öğrenme olanaklarının sağlandığı bir ortam bulur. Okula ilk başladığında kendisinden yaşça büyük ve deneyimli çocuklardan öğrenme olanağı bulur, daha sonraları ise kendi edindiği bilgiler ışığında artık becerileri kazandığı konularda, daha az deneyimli olan çocuklara yardımcı olur. Böylece çocuk aynı zamanda, çok sayıda değişik kişilerle sosyal yönden ilişki kurmayı öğrenir.⁸⁵ Sınıf ortamındaki bu durum çocuğun sosyal hayatında da etkisini göstermektedir.

Montessori anasınıflarında 3-6 yaş, ilkököl sınıflarında ise 6-9 yaş ile 9-12 yaş aynı sınıfı paylaşmaktadır. Dolayısıyla sınıflardaki büyük çocukların küçük çocuklara rehberlik etmesi, onları koruyup kollaması çocukların özgüvenini artırmakta, sınıfların işleyişini düzenlemekte ve çocuklarda kardeşlik bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

2.4. Değerler Eğitiminde “Saygı Kavramı”

Tablo 10. Örneklemin ‘Montessori yöntemi çocuğumun büyüklerine karşı saygılı bir birey olmasına katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
26	27,1	48	50,0	18	18,8	3	3,1	1	1,0	96	100,0

Tablo 10’da görüldüğü üzere ‘Montessori yöntemi çocuğumun büyüklerine karşı saygılı bir birey olmasına katkı sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %27,1’i kesinlikle katılıyorum, %50’si katılıyorum, %18,8’i kararsızım, %3,1’i katılmıyorum, %1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 74 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Montessori yönteminin çocuklarının büyüklerine karşı saygılı bir birey olmasına katkı sağladığını düşündüklerini göstermektedir. Kanaatimizce kararsız

⁸⁵Çakıroğlu, a.g.e., 2012, ss. 109-110.

olanların sayısının azımsanamayacak derece de olmasının sebebi; montessori yönteminin çocukları düşüncelerini özgür bir şekilde ifade etmeye teşvik etmesinden kaynaklanmaktadır.

Saygısızlık, kabalık ve çeşitli derecelerde şiddet çağımızda gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu durum günümüzün en büyük problemlerinden biri haline gelmektedir. Bu nedenle çocuğun kendini yetişmekte olan saygın bir birey olarak hissetmesi, erken yaşlarda büyüklere olan saygının içselleştirilmesi ve bu yönde çalışmalar yapılması oldukça önemlidir.

Montessori yönteminde bebeklikten itibaren çocuğa saygı duymak oldukça önemlidir. Montessori çevresi çocuğun bireyselliğine saygı duyacak ve farklılıklara izin verecek şekilde tasarlanmaktadır.

Çocuklarımızın gerçekten olağanüstü yanlarını muhafaza etmek için onlara gerçekten saygı duymalıyız. Bunu gerçekten hak ediyorlar. Kendi duygularına fikirlerine ve hareketlerine saygı duyan kişiler tarafından yetiştirilen çocuklar insanlığa yarar sağlayacak değişiklikleri yapacak yeteneği edinen kişilerdir. Neden? Çünkü, bunlar kendilerine saygı duymayı öğrenen çocuklardır. Bu öz saygı, kararlarını vermeleri için dönüp kendilerine bakma ve kendilerini yönlendirme kararlılıklarını güçlendirir.⁸⁶

Kişinin kendine saygı duyması, başkalarına saygı duymayı da beraberinde getirir. Montessori sınıflarında akran eğitimi söz konusu olmakta çocuklar kendilerinden büyük olanların tecrübesinden istifade etmekte, onların söylediği sözleri önemsemekte ve birbirlerine saygı duymayı öğrenmektedir.

Ayrıca montessori yönteminde öğrenciler istedikleri materyal ile çalışma yapabilmektedir ancak arkadaşı kendisinden önce davranmış ve çalışmak istediği materyali almış ise onun çalışmasının bitirmesini beklemek durumundadır. Ya da sınıfta istediği yerde çalışabilmektedir ancak kendisinden önce o yere başka bir arkadaşı çalışma halisini sermiş ise orada çalışamayacaktır.

⁸⁶ Elısa Medhus, *Kendi Başına Düşünen Çocuklar Yetiştirmek*, Çev: Özlem Tüzel Akal, Optimist Yay., İstanbul, 2005, s. 93.

Böylece Montessori eğitimi alan çocuklar erken yaşlarda başkalarına saygı duymanın önemini öğrenmekte, içselleştirmekte ve bunu sosyal hayatlarına yansıtmaktadır.

2.5. Değerler Eğitiminde “Çevre Bilinci Kavramı”

Tablo 11. Örneklemin ‘Montessori yönteminde hayvan besleme ve bitki yetiştirme çalışmalarına önem verilmesi çocuğumun çevreye olan duyarlılığını artırmaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
38	39,6	48	50,0	6	6,3	3	3,1	1	1,0	96	100,0

Tablo 11’de görüldüğü üzere ‘Montessori yönteminde hayvan besleme ve bitki yetiştirme çalışmalarına önem verilmesi çocuğumun çevreye olan duyarlılığını artırmaktadır.’ yargısına velilerin %39,6’sı kesinlikle katılıyorum, %50’si katılıyorum, %6,3’ü kararsızım, %3,1’i katılmıyorum, %1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 86 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Montessori yönteminde hayvan besleme ve bitki yetiştirme çalışmalarına önem verilmesinin çevreye olan duyarlılığı artırmada etkili olduğunu düşündüğünü göstermektedir.

Montessoride kozmik eğitime oldukça önem verilmektedir. Okulun fiziki şartlarının buna uygun olması montessori eğitimi için oldukça önemlidir. Genellikle klasik eğitim veren okullara oranla sınıfları ve bahçeleri daha büyük planlanmaktadır. Sınıf ortamında bu sayede çeşitli bitkiler ve canlılar beslenmektedir. Bazı özel durumlar söz konusu olabileceğinden dolayı sene başında çocukların alerjik durumlarına yönelik geri bildirimler alınmakta ve buna yönelik olarak sınıfta beslenecek canlılar belirlenmektedir. Çocuklar bu sayede canlılara nasıl davranması gerektiğini, sorumluluk almayı (çiçeklerin sulanması, balığın, kuşun beslenmesi vs), birlikte yaşamayı, saygıyı ve daha pek çok değeri pekiştirmektedir.

Maria Montessori için kozmik eğitim sadece Tanrısal iyileştirme planlarına göre varoluş yasalarını düzenlemek için değil bilakis dünyayı düzeltmek için onu değiştiren vatandaşlar yetiştirmek anlamına gelmektedir. Kozmik eğitimin bu biçimde yorumu dikkatimizi günümüzdeki çevre koruma (ekoloji) eğitimine çekmektedir. Dolayısıyla çocukta uyandırılan çevreyi sevme aynı zamanda onu koruma anlamına geldiği için çevre koruma eğitimi kendiliğinden montessori eğitiminin temel taşlarından birisini oluşturur. Böylece bu konu başka bir çok alanda olduğu gibi ayrıca bir ders gereğini ortadan kaldırmıştır.⁸⁷

İnsanların mutlu ve huzurlu bir yaşam sürebilmeleri için çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurmaları ve doğayı koruma bilincine ulaşmaları oldukça önemlidir. Doğa sevgisinin içselleştirilmesi, farkındalığın oluşması için montessori yönteminde kozmik eğitime önem verilmekte ve çocuklara küçük yaşlardan itibaren dünyanın sadece bize ait olmadığı öğretilmektedir.

2.6. Değerler Eğitiminde “İş Birliği Kavramı”

Tablo 12. Örneklemin ‘Çocuğumun sınıf içerisinde arkadaşlarıyla yardımlaşması, birey ve toplum için yardımlaşmanın önemini anlamasını sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
48	50,0	42	43,8	2	2,1	3	3,1	1	1,0	96	100,0

Tablo 12’ de görüldüğü üzere ‘Çocuğumun sınıf içerisinde arkadaşlarıyla yardımlaşması, birey ve toplum için yardımlaşmanın önemini anlamasını sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %50’si kesinlikle katılıyorum, %43,8’i katılıyorum, %2,1’i kararsızım, %3,1’i katılmıyorum, %1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 90 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması sınıf içerisinde

⁸⁷ Çakıroğlu, a.g.e., 2012, s. 269.

çocuklarının arkadaşlarıyla yardımlaşmasının, yardımlaşmanın önemini anlamasına katkı sağladığı düşüncesinde olduklarını göstermektedir.

Sosyal bir varlık olan insan, dertlerini ve sevinçlerini paylaşacağı, gerektiğinde yardımını isteyeceği kişilere ihtiyaç duymaktadır. Topluma uyum sağlaması hedeflenen insanların sahip olmaları beklenen nitelikler arasında yardımlaşma önemli bir noktadır.

Aile içi ilişkiler sevgi, saygı, güven ve yardımlaşma üzerine kurulmuştur. Ailede bireylerin birbirlerine karşı sorumlulukları vardır ve huzurlu bir aile ortamı için herkesin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Çocuklar kendi işlerini yapabilmeli, ev işlerinde ailelerine yardımcı olmalıdırlar.

Montessori sınıflarında çocuklar kendi işlerini kendileri yapmakta, sınıf ortamında devamlı olarak yardımlaşma ve iş birliği söz konusu olmaktadır. Çocukların sınıf içerisinde bazı görevleri vardır ve çocuklar belirlenen zaman diliminde görev tablosundaki görevlerini yerine getirirler. Bu iş paylaşımı genellikle kendiliğinden oluşur. Çocuklar “görev çizelgesinde” istedikleri görevlere hafta başında isimlerini yazarlar. Asıl amaç çocuğun masayı temizlemesinin getireceği yardım, bulaşığı yıkaması vs. değildir. Çocukların bu görevleri yerine getirmesi günlük hayata katılmalarını sağlamaktadır. Aidiyet duygularının gelişmesi, emeğin farkına varmaları için de bu durum oldukça önemlidir.

Çocuklarda bu bilincin oluşmasında okul ve aile iş birliği içerisinde olmalıdır. Evde herhangi bir sorumluluğu olmayan çocuk, okul ortamında sorumluluk alma konusunda istekli olmamaktadır. Veriler incelendiğinde montessori sınıflarında öğrencilerin birbirlerine yardım etmesi, sosyal hayatlarına da etki etmektedir.

2.7. Değerler Eğitiminde “Yardımseverlik Kavramı”

Tablo 13. Örneklemin ‘Çocuğumun okul içerisinde farklı sosyal yardım projelerinde yer alması çevresine olan farkındalığını artırmaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
50	52,1	40	41,7	3	3,1	3	3,1	-	-	96	100,0

Tablo 13’te görüldüğü üzere ‘Çocuğumun okul içerisinde farklı sosyal yardım projelerinde yer alması çevresine olan farkındalığını artırmaktadır.’ yargısına velilerin %52,1’i kesinlikle katılıyorum, %41,7’si katılıyorum, %3,1’i kararsızım, %3,1’i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 90 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması çocuklarının okul içerisinde farklı sosyal yardım projelerinde yer almasının çevresine olan farkındalığını arttığını düşündüğünü göstermektedir.

Toplumsal birlik ve beraberliğin güçlenmesine katkı sağlayan unsurlardan olan paylaşma ve yardımlaşma kültürünün, öğrencilere kazandırılması için öğrencilerin bu yönde projeler geliştirmesine imkan sağlamak gerekmektedir. Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde insanların paylaşma ve yardımlaşmaya neden ihtiyaç duydukları anlatılmakta, öğrenciler projeler hazırlanmaya teşvik edilmekte ve okul-aile birliği ile farklı projeler yapılmaktadır.

Sosyal yardım projeleri ile çocuklara başta insanlar olmak üzere kainattaki tüm canlılara karşı sorumluluklarının olduğu bilinci verilmeye çalışılmaktadır. Çocukların empati yetenekleri de böylece gelişmektedir. Bu tarz etkinliklerin yapılıyor olması, çocukların çevrelerine olan farkındalığını artırmakta ve çevrelerine duyarlı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır. Yapılan bu projelerle öğrencilerin bu farkındalığa sahip oldukları ve ailelerini teşvik ettikleri görülmektedir.

2.8. Değerler Eğitiminde “Sorumluluk Kavramı”

Tablo 14. Örneklemin ‘Çocuğuma sınıf içerisinde bazı sorumlulukların verilmesi onun sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
47	49,0	40	41,7	5	5,2	2	2,1	2	2,1	96	100,0

Tablo 14’te görüldüğü üzere ‘Çocuğuma sınıf içerisinde bazı sorumlulukların verilmesi onun sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %49’u kesinlikle katılıyorum, %41,7’si katılıyorum, %5,2’si kararsızım, %2,1’i katılmıyorum, %2,1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 87 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması sınıf içerisinde verilen bazı sorumlulukların, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak çocuklarının yetişmelerine katkı sağladığı düşüncesinde olduklarını göstermektedir.

Montessori yönteminin uygulandığı sınıflarda görev paylaşımları yapılmaktadır. Sınıf içerisinde hayvan, bitkilerin besleniyor olması ve bunların bakımının çocuklara verilmesi, sınıfın temizliğinin ve düzeninin çocuklar tarafından sağlanması, sınıfta birlikte hazırlanmış olan görev ajandasında herkesin bazı sorumluluklarının olması çocuklarda sorumluluk duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Yapılan görev paylaşımları çocuklara hem sorumluluk bilincini hem de yardımlaşarak sınıftaki işleyişin çok daha kolay olacağını öğretmektedir

Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmeleri oldukça önemli bir husustur. İnsanlar birlikte yaşamın gereği olarak üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. İnsanlar, görev ve sorumluluklarını yerine getirdikleri zaman toplum içinde saygın bir yer edinirler. Bu nedenle görev ve sorumluluk bilincinin kazanılmasında çocukluk dönemi çok önemlidir. Sorumluluk bilinci bu dönemde kazanılmadığı takdirde ileride

kazanılması çok zor olacaktır. Okullara, çocukluk döneminin büyük kısmının geçirildiği yerler olmaları itibariyle, sorumluluk bilincinin kazandırılmasında önemli görevler düşmektedir.

Çocuklarda bu bilincin oluşması için sınıflarda verilen görevler, sorumluluk sahibi bireyler yetişmesine katkı sağlamaktadır. Verileri incelediğimizde montessori yönteminin çocuklardaki sorumluluk bilincini artırdığını gözlemlemekteyiz,

2.9. Değerler Eğitiminde “Özgüven Kavramı”

Tablo 15. Örneklem ‘Montessori yöntemi çocuğumun düşüncelerini daha rahat ifade edebilmesine imkan vermektedir.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
49	51,0	37	38,5	9	9,4	1	1,0	-	-	96	100,0

Tablo 15’te görüldüğü üzere ‘Montessori yöntemi çocuğumun düşüncelerini daha rahat ifade edebilmesine imkan vermektedir.’ yargısına velilerin %51’i kesinlikle katılıyorum, %38,5’i katılıyorum, %9,4’ü kararsızım, %1’i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 86 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Montessori yönteminin çocuklarının düşüncelerini daha rahat ifade edebilmelerine katkı sağladığı düşüncesinde olduklarını göstermektedir.

Düşünen, tartışan, eleştiren, sorgulayan ve neden diye soran bir nesil istiyoruz. Böyle bir nesil inşa etmek için öğrenciler düşünmeye, soru sormaya ve görüş alış verişi yapmaya özendirilmelidir. Bu ancak öğrencinin kendisini değerli hissettiği ortamda mümkün olmaktadır.

İnsanın hayatı, ancak kendisine inandıktan sonra değişmeye başlar. Kendine inanan ve güvenen bir çocuk, bizzat kendini geliştirmeye uğraşır. Çünkü inanç ve güven, çocuğu harekete geçirir. Böyle bir çocuk, soru sormaktan, denemekten, araştırmaktan çekinmez, ayağına gelen fırsatları değil, onu bekleyen fırsatları kollar.

Hayatı tanımakta,onun içinde dolaşmakta cesur davranır.Artık çocuk, kendi gelişme şartları üzerinde etkili bir rol oynamaktadır.⁸⁸

M. Montessori yeni eğitiminin ilk amacını, çocuğun keşfi ve özgürleşmesi olarak tanımlamıştır. Sosyal gelişimlerinin desteklenmesi önemsemiş ve çevre için çocukları hazırlamayı hedeflemiştir.

Montessori yönteminde eğitim genellikle bireyseldir ve dolayısıyla öğrenci kendisini değerli hissetmektedir. Çocuklara kendi potansiyellerini keşfedecekleri bir öğrenme ortamı sunulmaktadır.

Bireysel eğitimin yanı sıra halka saatleri de yapılmaktadır. Halka saatlerinde çocukların düşüncelerine, söylemek istediklerine yer verilmektedir. Ayrıca bireysel ve grup olarak sunum hazırlamalarına olanak sağlanmakta ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edebilecekleri bir sınıf ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Sonuç olarak çocukların düşünceleri, istekleri dikkate alınmakta ve kendilerini keşfetmelerine, özgürleşmelerine ve özgüven sahibi olmalarına olanak sağlanmaktadır.

2.10. Değerler Eğitiminde “Sosyal Problem Çözme Becerisi Kavramı”

Tablo 16. Örneklemin ‘Çocuğumun sınıf içerisinde sorunlar karşısında çözüm üretmesi aile içerisinde yaşanan problemlere karşı da duyarlı olmasını sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
36	37,5	39	40,6	16	16,7	3	3,1	2	2,1	96	100,0

Tablo 16’da görüldüğü üzere ‘Çocuğumun sınıf içerisinde sorunlar karşısında çözüm üretmesi aile içerisinde yaşanan problemlere karşı da duyarlı olmasını sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %37,5’i kesinlikle katılıyorum, %40,6’sı katılıyorum, %16,7’si kararsızım, %3,1’i katılmıyorum, %2,1’i de kesinlikle

⁸⁸ Mehmet Zeki Aydın, *Ailede Ahlak Eğitimi*, 4. Baskı, Timaş yayınları, İstanbul, 2010, s. 255.

katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 75 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması çocuklarının sınıf içerisinde sorunlar karşısında çözüm üretmesinin, aile içerisinde yaşanan problemlere karşı duyarlı olmasını sağladığını göstermektedir.

Ödül ve cezaya, notlara, sınıf derecesine, bir sürü sınav ve ezbere dayalı eğitim sistemlerinde sıraya oturup ders dinleyen çocuklar gerçek dünyada karşılaşacakları sorunları çözmek için gereksinim duyacakları sosyal iletişim becerilerinden yoksun yetişmektedir. Oysaki çocuklar problemler karşısında çözüm üretebilen nitelikte yetiştirilmelidir. Öğrencilerin problemler karşısında çözümün bir parçası olmaları, kurallara uymalarını kolaylaştırmaktadır. Maria Montessori bu durumu oldukça önemsemekte ve sosyal iletişimlerinin gelişmesi için sınıf düzenini buna göre planmaktadır.

Montessori sınıflarında sınıf ajandası tutulmaktadır. Haftanın belirlenen bir gününde özel bir toplantı gerçekleştirilmekte, sınıf ajandasına yazılan problemler halkada konuşulmakta ve akabinde çözüm önerileri öğrenciler tarafından bulunmaktadır. Bu toplantıya başlamadan önce tüm öğrenciler nedenlerini belirterek arkadaşlarına iltifat ederler. Örnek olması açısından ilk öğretmen başlar. Bu iltifatlarda vurgu daha çok çalışma disiplini, arkadaş ilişkileri, saygılı davranma, yardımseverlik vs. konularında olmaktadır. Dolayısıyla daha küçük yaşlarda çocuklarda bu farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Bu durum sosyal hayatlarında karşılaştıkları problemlere karşı anlayışlı, sabırlı ve çözüm merkezli olmalarını sağlamaktadır.

2.11. Değerler Eğitiminde “Mutluluk Kavramı”

Tablo 17. Örneklem ‘*Montessori yöntemi çocuğumun fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yetişmesine imkan sağlamaktadır.*’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
36	37,5	55	57,3	3	3,1	1	1,0	1	1,0	96	100,0

Tablo 17’de görüldüğü üzere ‘Montessori yöntemi çocuğumun fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yetişmesine imkan sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %37,5’i kesinlikle katılıyorum, %57,3’ü katılıyorum, %3,1’i kararsızım, %1’i katılmıyorum, %1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 91 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Montessori yönteminin çocukların fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yetişmesine katkı sağladığını göstermektedir.

M. Montessori’ye göre çocuklara mutluluk verecek bir eğitimi hiç kimse düşünmemektedir. Çocuğun zihnen hazır olduğu bir çalışma sürecine ihtiyacı vardır. Akıllı, ilgi uyandıran, birbiriyle ilintilendirilmiş bir çalışma çocuğu yormaz. Ancak yetişkinler, eğitimciler genellikle çocukların sadece oyuncak ve oyun ile mutlu oldukları gibi bir önyargıya sahiptir. Bir çocuğa yapılacak en olumsuz yaklaşımlardan birisi çocuk çalışırken onun keyfi oynama çağrısıyla kesintiye uğratılmasıdır. İlgi anında oluşmaz ve bir konuda çalışmaya ilgi doğduktan sonra o kesintiye uğratılırsa bu, iştahı açılmış birinin yemeğini önünden almaya benzer.⁸⁹ Montessori eğitim programlarında 3 saatlik çalışma periyodunun bulunması ve çocuğun dilediği zaman çalışmasını sonlandırması bu nedenle oldukça önemlidir.

Montessori yöntemi çocuğu merkez alan bir sistemdir. Çocuğun keşfetme arzusuna yönelik olarak montessori çevresi düzenlenmektedir. Hazırlanmış çevre her

⁸⁹ Emel Çakıroğlu Wilbrandt, a.g.e., 2012, s. 279.

zaman için yalın, güzel ve düzenlidir. Bu çevrede çocuğun gelişimini engelleyebilecek hiçbir şey bulunmamaktadır. Çevre her çocuğun bireyselliğine uygun olarak hazırlanmakta ve çocuğun yeteneklerinin ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır.

Hazırlanmış çevre, çocuğa yoğunlaşma ve seçme imkanı vermelidir. Bu çevrede nesnelere yerleri belli olmalıdır. Böylece dikkat dağılmayacaktır. Belli, bildik bir çevrenin üzerimizdeki etkisi çok büyüktür. Dikkatimizi dağıtmayan ve zorunlu her şeyi bulduran bir çevre gereklidir. Çünkü biz bu çevreyi biliyoruz ve oraya alışmışızdır, orada kendimizi güvende hissederiz.⁹⁰

Program içerikleri öğrenci özelliklerine göre belirlenmektedir. Ayrıca çocuklara baskı yapılmamakta, istemediği, merak etmediği bilgileri öğrenmesinin gereksiz olduğu düşünülmektedir. Başarı, başarısızlık söz konusu olmadığı için öğrenciler yeteneklerini korkusuzca kullanmakta ve becerilerini geliştirmektedir. Bu durum iç motivasyonu sağlamasına ve öğrenmeyi sevmelerine katkı sağlamaktadır.

Fiziksel koşulları ve eğitim programı bakımından iyi hazırlanmış bir eğitim kurumunda çocuk, arkadaş ilişkileri kurmayı, birlikte bir şeyler yapmayı, iş birliğini, toplum içinde sorumluluk almayı ve sorumluluklarını yerine getirmeyi ve daha pek çok kazanımı öğrenmektedir.

Dolayısıyla montessori yöntemi çocukların kendi kendini geliştirebilmesine, sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesine olanak sağlamaktadır.

⁹⁰ Çakıroğlu, a.g.e., 2012, s. 70.

3. MONTESSORİ YÖNTEMİ VE DİN & AHLAK EĞİTİMİNE YÖNELİK BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Din ve Ahlak Eğitiminde “Duyulara Hitap”

Tablo 18. Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin tüm duyulara hitap edecek şekilde anlatılması çocuğumun öğrendiği değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
45	46,9	37	38,5	12	12,5	2	2,1	-	-	96	100,0

Tablo 18’de görüldüğü üzere Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin tüm duyulara hitap edecek şekilde anlatılması çocuğumun öğrendiği değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %46,9’u kesinlikle katılıyorum, %38,5’i katılıyorum, %12,5’i kararsızım, %2,1’i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 82 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin tüm duyulara hitap edecek şekilde anlatılmasının değerlerin içselleşmesine katkı sağladığını görüşünde olduklarını göstermektedir.

Çocuklar materyallerin özellikleri sonucu duyularını hassaslaştırır ve her şeyi duyuları kullanarak öğrenir. Çocukların duyuları oldukça güçlüdür. Her öğrenciyi ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliğe önem verilmelidir.

M. Montessori duyu eğitiminin, duyuları çoğalttığını ve uyarıcılardaki ince farklılıkları anlama kapasitesini geliştirdiğini keşfetti. Bu nedenle çocukların görerek, duyarak, dokunarak, hissederek, hareket ederek öğrenecekleri materyaller tasarladı. Yöntem, çocuğun farklı duyulara yönelik materyalleri, kendi gelişme düzeyine uygun olarak, serbestçe kullanmasına imkan verecek şekilde oluşturulmuştur.⁹¹

⁹¹ Eylem Korkmaz, a.g.e. 2012, s. 88.

Çocuk çevresinde bulunan ve öğretim amaçlı hazırlanmış materyalleri kullanarak kendiliğinden öğrenimini gerçekleştirmektedir. Montessori'nin bu yaklaşımı çocuklarının öğrenimini kolaylaştırmakta ve kalıcı kılmaktadır. Doğal bir biçimde öğrenmek, öğrenmeyi keyifli hale getirmektedir.

Ayrıca konularla ilgili projeler ve etkinlikler yapmaya teşvik etmek montessorinin takip ettiği bir yöntemdir. Önce konuyu vermek sonrasında o konuyla ilgili neler yapılabileceğini öğretmek oldukça önemlidir. Projelerle ve çeşitli etkinliklerle öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi çocukların öğrendiği değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır. Böylece öğrenciler ilgili olduğu konuları kendi başlarına araştırabilme yetisine sahip olmakta, topluma faydası olacak fikirler üretmekte, aynı zaman da merak güdüsünü geliştirmektedir.

Verileri incelediğimizde montessori yöntemiyle verilen din ve ahlak eğitimi derslerinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması çocukların derse olan ilgisini artırmaktadır. Bu durum ayrıca öğrencilerin öğrendiği bilgileri içselleştirmesine katkı sağlamaktadır.

3.2. Din ve Ahlak Eğitiminde “Hazırbulunuşluk”

Tablo 19. Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak verilmesi çocuğumun ahlaki gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
49	51,0	41	42,7	5	5,2	-	-	1	1,0	96	100,0

Tablo 19’da görüldüğü üzere Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak verilmesi çocuğumun ahlaki gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.’ yargısına velilerin %51’i kesinlikle katılıyorum, %42,7’si katılıyorum, %5,2’si kararsızım, %1’i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 90 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin çocukların

gelişimsel özellikleri dikkate alınarak verilmesinin çocukların ahlaki gelişimini olumlu yönde katkı sağladığı görüşünde olduklarını göstermektedir.

Çocuk her gelişim döneminin kendi özelliklerini yaşamaktadır. Gelişim çağlarını ve gelişim özelliklerini bilmek, diğer eğitim alanlarında olduğu gibi din ve ahlak eğitiminde de oldukça önemlidir.

İnsan, ömrü boyunca ihtiyaçlarını gidermek için çabalar durur. Fakat bu ihtiyaçlar ve çabalar her yaşın icabına ve bireyin içinde bulunduğu duruma göre değişir. Yapılan gözlem ve araştırmalar, çocuklarda belli gelişim dönemlerinde ortak eğilim ve davranış kalıplarının olduğunu ortaya koymaktadır. Bunların bilinmesinin, çocuk eğitiminde izlenecek yöntemi belirleme açısından yararı büyüktür.⁹²

Montessori birey merkezli bir eğitim sistemidir. Bu nedenle bireysel ya da gruplar halinde verilen derslerde çocukların gelişimsel özelliklerine dikkat edilmekte ve hazırbulunuşluklarına göre konular anlatılmaktadır. Din ve ahlak eğitiminin başarılı olması için bu durum oldukça önemlidir.

3.3. Din ve Ahlak Eğitiminde “Rol Model”

Tablo 20. Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber Efendimiz’in (sav) insanlar ile olan ilişkilerinin anlatılması ahlaki değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
65	67,7	27	28,1	2	2,1	2	2,1	-	-	96	100,0

Tablo 20’de görüldüğü üzere ‘Din ve Ahlak eğitimi derslerinde Peygamber Efendimiz’in (sav) insanlar ile olan ilişkilerinin anlatılması ahlaki değerleri içselleştirmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %67,7’si kesinlikle katılıyorum, %28,1’i katılıyorum, %2,1’i kararsızım, %2,1’i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 92 velinin kesinlikle katılıyorum-katılmıyorum cevabını vermiş olması Peygamber Efendimiz’in (sav) insanlar ile olan

⁹² Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, İ.Ü. Edeb. Fak. Yayınları, İstanbul, 1982, s. 32.

ilişkilerinin anlatılmasının ahlaki değerleri içselleştirmede etkili olduğu düşüncesinde olduklarını göstermektedir.

Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde öğrencilere farklı yöntem ve tekniklerle Peygamber Efendimizin, aile bireylerini çok sevdiği, ev işlerinde onlara yardım ettiği, aile bireyleriyle şakalaştığı, aile bireyleri arasında ayırım yapmadığı, aile bireylerinin görüşlerine değer verdiği, akrabalarını ziyaret ettiği, misafire cömert davrandığı, israftan kaçındığı, komşuluk ilişkilerine önem verdiği, öksüzleri ve yoksulları gözetttiği vb. konular günlük hayatla ilişkilendirilerek anlatılmaktadır.

Ayrıca bu yaşlardaki çocuklar Peygamber Efendimizin çocuklarla olan ilişkilerini merak etmektedir. Peygamber Efendimizin çocuk sahabilerle olan ilişkilerine karşı oldukça ilgi göstermektedir. Öğrencilerin küçük yaşlarda empati yeteneğinin gelişmesi için de bu durum oldukça önemsenmekte çocuk sahabiler üzerinden konular anlatılmaktadır.

Tablo 21. Örneklemin '*Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber hikayelerinin hayatla ilişkilendirilerek anlatılması çocuğumun günlük hayatında daha güzel davranışlarda bulunmasını sağlamaktadır.*' yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
64	66,7	26	27,1	3	3,1	3	3,1	-	-	96	100,0

Tablo 21'de görüldüğü üzere 'Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber hikayelerinin hayatla ilişkilendirilerek anlatılması çocuğumun günlük hayatında daha güzel davranışlarda bulunmasını sağlamaktadır.' yargısına velilerin %66,7'si kesinlikle katılıyorum, %27,1'i katılıyorum, %3,1'i kararsızım, %3,1'i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 90 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber hikayelerinin hayatla ilişkilendirilerek anlatılmasının çocukların günlük hayatında daha güzel davranışlarda bulunmasını sağladığını düşündüğünü göstermektedir.

Çocuklar öykü ve hikâye tarzı şeylerle konuyu daha iyi anlamaktadırlar. Onlar için somut örneklerden yola çıkarak bir şeyler anlatmak her zaman oldukça önemlidir. Çocuklar, hikâyeler dinlerken öğretmenin vurgu ve tonlamaları ile jest ve mimiklerinden, öğrencilerin tepkilerinden hangi duygu, düşünce ve davranışların benimsendiğini veya onaylandığını fark eder. Böylece kendilerine hazır bir model bulur; onun yaptıklarını benimser ve gerektiğinde onun gibi davranmak ister.

Birçok güzel gelişmenin içinde bulunarak çeşitli yönleriyle tanınmış ünlü kişilerin, örneğin kahramanların, bilim insanlarının ve ahlaken güzel kişilerin hayatlarının çocuklara tanıtılması da onların irade gelişimi açısından oldukça önemlidir. Onların bin bir türlü zahmetlere rağmen, belirlemiş oldukları hedeflere ulaşmak için yapmış oldukları çalışmalar, fedakarlıklar ve göstermiş oldukları cesaret örnekleri, çocukların hem çok ilgisini çeker, hem de onların iradelerini içten içe kuvvetlendirir. İrade eğitiminde korkaklığın zararlı, cesaretin faydalı olduğu göz önüne alınmalıdır. Zira korkaklık iradeyi zayıflatır, cesaret ise, hem iradeyi güçlendirir, hem de çocuğun kendine güvenmesini sağlar.⁹³

Ayrıca peygamber hikâyelerinde güçlüklerin ve engellerin bir şekilde aşılması, çocuğun hayata karşı daha olumlu bakmasını, hayatta karşılaşacağı güçlükler karşısında daha sabırlı olmasını sağlamaktadır.

Bu nedenle çocuklara erken yaşlarda örnek alabilecekleri insanların anlatılması, öğrendikleri konuları içselleştirmeleri ve olumlu davranışlar kazanmaları açısından oldukça önemlidir.

⁹³ Mehmet Zeki Aydın, *a.g.e.* ss. 380-381.

3.4. Din ve Ahlak Eğitiminde “Milli Manevi Değerler”

Tablo 22. Örneklemin ‘Okulda, dini ve milli bayramlar ile kandil günlerinde yapılan etkinlikler, çocuğumun milli-manevi değerlerine bağlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
66	68,8	27	28,1	1	1,0	2	2,1	-	-	96	100,0

Tablo 22’de görüldüğü üzere ‘Okulda, dini ve milli bayramlar ile kandil günlerinde yapılan etkinlikler, çocuğumun milli-manevi değerlerine bağlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %68,8’i kesinlikle katılıyorum, %28,1’i katılıyorum, %1’i kararsızım, %2,1’i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 93 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması dini ve milli bayramlar ile kandil günlerinde okulda yapılan etkinliklerin çocukların milli-manevi değerlerine bağlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağladığını göstermektedir.

Günümüzde ortaya çıkan birçok psikolojik rahatsızlığın temelinde insanın, toplumdan kopuk bir yaşam sürmesi yatmaktadır. Her canlının olduğu gibi insanın da normal ve dengeli bir yaşam sürebilmesi için toplum ile bağlarını koparmaması gerekmektedir. Dinî ve millî bayramlar, kandiller ve diğer özel günler milleti birleştiren, küskünleri barıştıran, gelenek ve göreneklerin devamını sağlayan, milleti ortak değerler ve hedefler çevresinde toplayan temel değerlerdendir.

Toplumun değer hükümlerinin en iyi öğretileceği ve yaşanacağı yer okuldur. Okulda bu şekilde bir öğretimle yetişen çocuk zamanla bunu benimseyerek kendini değerlerle aynileştirerek (özleştirerek) samimi bir şekilde cemiyetine (toplumuna) bağlanır kendini milletin hizmetine severek verir iyi bir vatandaş olur. Cemiyetine hizmeti büyük bir ideal haline getirir. Her türlü maddi ve manevi fedakarlıkları göze alarak hizmetten bıkkınlık duymadan çalışır memleketin her köşesine kendini

bekleyen işe koşarak gider hizmet aşkı ve şevki ile dolar. İşte cemiyetlerin yükselerek maddi refaha ulaşması bu şekilde eğitilmiş fertleri sayesinde olacaktır.⁹⁴

Verileri değerlendirdiğimizde okulda dini ve milli bayramlar ile kandil günlerinde yapılan etkinlikler çocuklarda ortak bilinç geliştirilerek, birlik ve beraberlik duygularının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Birbirleriyle aynı duyguları paylaşmaları çocukların aralarındaki sevgi ve dayanışmanın artmasına vesile olmaktadır. Ayrıca çocukların bugünlerde birbirlerine ikramlarda bulunmaları ve hediyeler almaları sosyal ilişkilerin devamını sağlamaktadırlar. Buradan, toplumu bir arada tutan, birlik ve beraberliği sağlayan önemli günler üzerinde daha fazla durulması gerekliliği de ortaya çıkmaktadır.

3.5. Din ve Ahlak Eğitiminde “Ana Kaynak Kullanımı”

Tablo 23. Örneklemin ‘Din ve Ahlak Eğitimi dersinde ayet-i kerimelerden ve hadis-i şeriflerden örnekler verilmesi çocuğumun bireysel bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
52	54,2	36	37,5	6	6,3	2	2,1	-	-	96	100,0

Tablo 23’te görüldüğü üzere ‘Din ve ahlak eğitimi derslerinin ayet-i kerimelerden ve hadis-i şeriflerden örnek verilmesi çocuğumun bireysel bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %54,2’si kesinlikle katılıyorum, %37,5’i katılıyorum, %6,3’ü kararsızım, %2,1’i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 88 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması ayet-i kerimelerden ve hadis-i şeriflerden örnekler verilmesinin çocuklarının bireysel bilincinin oluşmasına katkı sağladığını düşündüğünü göstermektedir.

İslam’ın temeli Kur’an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerdir. İtikadi, ameli ve ahlaki

⁹⁴ Halis Ayhan, a.g.e., ss.73-74.

kuralların esasını ayet-i kerimler öğretmiş, hadisler ise ikinci dereceden kaynak olmuştur. İslam tarihi boyunca ortaya çıkan kültür, sanat ve medeniyet eserlerinin tamamında ayetlerin ve hadislerin büyük tesirleri olmuştur. İslam düşünce tarihi zamanın meselelerine ayetler ve hadisler ışığında doğru yorumlarla aranan cevaplarla doludur.

Günümüz meselelerine de, İslami değerlerimizi bilerek ve doğru yorumlayarak çözümler aramalıyız. Bu nedenle, öğrencilerin din ve ahlak eğitimi derslerinde ana kaynaklar olan ayet-i kerimelere ve hadis-i şeriflere erişebilmeleri ve bunları dinî bilgi edinmede kendilerine merkez almaları gerektiğinin vurgulanması oldukça önemlidir.

Bu durum aynı zamanda dini konuların ve öğrenilmesi gereken değerlerin asıl kaynaklardan öğrenilmesi gerektiği bilincini oluşturmaktadır.

3.6. Din ve Ahlak Eğitiminde “İnanç ve İbadet”

Tablo 24. Örneklemin ‘Çocuğumun arkadaşları ile birlikte namaz kılması; davranışlarının güzelleşmesinde inanç ve ibadetlerin olumlu etkisini fark edebilmesini sağlamaktadır.’ yargısı ile ilgili dağılımı

Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
66	68,8	26	27,1	1	1,0	3	3,1	-	-	96	100,0

Tablo 24’te görüldüğü üzere ‘Çocuğumun arkadaşları ile birlikte namaz kılması; davranışlarının güzelleşmesinde inanç ve ibadetlerin olumlu etkisini fark edebilmesini sağlamaktadır.’ yargısına velilerin %68,8’i kesinlikle katılıyorum, %27,1’i katılıyorum, %1’i kararsızım, %3’ü katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 92 velinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması çocukların arkadaşları ile birlikte namaz kılması; davranışlarının güzelleşmesinde inanç ve ibadetlerin olumlu etkisini fark edebilmesine katkı sağladığını düşündüğünü göstermektedir.

Din eğitim ve öğretiminde en ideal yöntemlerden biri çocuklarla birlikte ibadet etmek, onlara anlayabilecekleri bir dil ile ibadetin önemini anlatmak ve ibadete teşvik etmektir.

Montessori'nin, din eğitiminde en çok deneyim yaşadığı okul Barselona'daki pilot montessori okuludur. Sistem bir bütün olarak incelendiğinde montessori felsefesine uygun bir şekilde din eğitimi vermeyi önemseydiğini görmekteyiz. Gerek ruhsal, gerek fiziksel olarak çocukların hazırbulunuşlukları önemsenmiştir. Araştırma yaptığımız kurumda da benzer bir sistem uygulanmaktadır. Mescidde; minber, mihrap, vaaz ve hutbe yeri çocukların boyuna uygun olarak hazırlanmıştır. Öğle namazları cemaatle kılınmakta dolayısıyla cemaat adabı (saf düzeni, sessiz olma, saygı gösterme, rahatsız etmeme gibi) erken yaşlarda çocuklarda kazandırılmaya çalışılmaktadır. Namaz ibadetinin uyulması gereken şartları olduğu için, namaz kılan çocuklar bu kurallara uyarak sorumluluk duygusuyla hareket etmeyi öğrenmektedir. Müezzinler ve imamlar çocuklardan seçilmektedir. Bu durum çocukların kendilerini rahat hissetmelerine, erken yaşlarda hitabetlerini geliştirmekte ve özgüvenlerinin artmasını sağlamaktadır. Ayrıca çocukların hazırbulunuşlukları dikkate alınarak dini konulardan bahsedilmektedir. İbadetler, insanlar farkında olmasa da onlara bazı davranışlar kazandırmaktadır. Dolayısıyla erken yaşlarda din eğitiminin çocuklar için ne derece önemli olduğu göz ardı edilmemektedir.

Veriler incelendiğinde öğrencilerin arkadaşları ile birlikte cemaat olarak namaz kılmaları çocuklarda bu farkındalığı oluşturmaktadır. Ayrıca öğrenciler ibadetlerin davranışları geliştirmedeki gücünü görebilmektedir.

Bu bölümün genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa; toplamda her soru 96 veliye yöneltilmiş ve cevaplar içinde boş cevabın olmadığı gözlemlenmiştir. Veliler Montessori yönteminin din ve ahlak eğitimindeki etkilerine yönelik yargılara genel itibari olumlu cevaplar vermiştir. Bu yargılara verilen cevaplar neticesinde oluşan kanaatimiz; Montessori yönteminin din ve ahlak eğitiminde verilen eğitimlerin içselleştirilmesine katkı sağladığı yönündedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmamızda Montessori yönteminin din ve ahlak eğitimi üzerinde etkileri araştırılmıştır.

Araştırmamız ile bu tartışma konusunun asıl muhatapları olan öğrencilerin yaşlarının küçük olması nedeniyle daha sağlıklı veriler elde etmek için velilerinin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu gaye ile İstanbul ilinin Ümraniye ilçesinde bulunan Özel Palet İlkokulu'nda öğrenimine devam eden öğrencilerin velileri üzerinde anket tekniği uygulanarak araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmamıza göre Montessori yöntemiyle verilen Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin; öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun dini, ahlaki ve kültürel yönlerini tanımalarına yardımcı olarak, çocukların sosyal hayatlarında güzel davranışlarda bulunmasına katkı sağladığı görülmektedir. Günümüzde yaşanan teknik ve bilimsel ilerlemelerinin olumlu yönlerinin yanında, insanlığı tehdit eden olumsuz pek çok yönlerinin de olduğu bir gerçektir. Dolayısıyla Montessori'nin çocuğun fitratını korumaya yönelik geliştirmiş olduğu felsefenin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Montessori yöntemiyle verilen dersin amacı sadece bilgi aktarımı olarak görülmemekte, öğrencilere dini ve ahlaki değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Çocuklara değerlerin etkili bir şekilde kazandırılması için muhteva da bu doğrultuda hazırlanmaktadır.

Sabır, iç disiplin, sevgi, dostluk, kardeşlik, saygı, özgüven, merhamet, problem çözme beceresi, empati, iş birliği, yardımseverlik, sorumluluk, çevre bilinci, hoşgörü, adalet, gibi kazandırılması gereken pek çok değer okul ortamında yaşanmaya çalışılmaktadır.

Öğrencilerin değerleri tanıyıp içselleştirmelerine yönelik çalışmalar yapılmakta, öğretmenler öğrencilere hayata dair yaşantılar kazandırmayı çalışmaktadır.

Öğrencilerin maneviyatına hitap edilerek onların bu açıdan doyurulmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Öğrenciler içten, bilinçli ve sağlıklı bir inanca ulaştıklarında, öncelikle iç dünyalarında huzurlu oldukları, sonrasında da diğer insanlarla ilişkilerine bunu yansıttıkları görülmektedir.

Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu birer birey olarak yetişmesi amaçlanmaktadır. Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin öğrencilerin zihinlerine hitap ettiği gibi iç dünyalarına ve duygularına da hitap etmesi gerektiği düşünülmekte, olumlu duygularla onların toplumda dengeli ilişkiler kurabilen kişilik yapılarına kavuşması yönünde çaba sarf edilmektedir.

Sonuç olarak, literatür bilgileri ve yapılan çalışmalara ilişkin sonuçlar incelendiğinde Montessori yönteminin çocukların dini ve ahlaki gelişimleri üzerinde genelde olumlu etkisi olduğu görülmektedir.

Pek çok araştırma ile olumlu etkisi ortaya konan Montessori yönteminin eğitim programlarımıza olumlu yönde katkı sağlayacağı ve ilerleyen zamanlarda yöntemi uygulayan okulların sayısında artış olacağı kanaatindeyiz.

Bu bağlamda önerilerimiz şunlardır:

Eğitimciler ve bu alanda uzmanlaşmış akademisyenler tarafından Montessori yönteminin uygulamalarına yönelik nitel ve nicel farklı gruplar ile çalışmalar yapılarak, olumlu ve olumsuz yönleri detaylı olarak incelenebilir.

Montessori yöntemine yönelik yapılan çalışmalar daha çok okul öncesi dönemle ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle özel eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise gibi farklı gereksinim ve yaş gruplarındaki çocukların eğitimlerine yönelik çalışmalara ağırlık verilebilir.

Montessori okullarının sayıları arttırılarak, farklı sosyoekonomik düzeylerde olan ailelerin çocuklarında faydalanması sağlanabilir.

Montessori uygulayıcı eğitimlerinin sayıları arttırılarak ve fiyatları düşürülerek, ebeveynlerin ve öğretmenlerin yöntemden daha çok haberdar olması sağlanabilir.

Hizmet içi eğitimlerde alternatif eğitim yaklaşımınlarını uygulayan okullara eğitimciler gönderilerek, yöntemi yerinde görmeleri sağlanabilir.

Montessori yönteminin olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konularak gerekli düzenlemeler yapılabilir ve sonrasında eğitim sistemimize entegre edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aydın Mehmet Zeki, Ailede Ahlak Eğitimi, 4. Baskı, Timaş yayınları, İstanbul, 2010.
- Ayhan Halis, Din Eğitimi ve Öğretimi, Diyanet İşleri Yayınları, Ankara, 1985.
- Bal Hüseyin, Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını, Isparta, 2001.
- Bilgiseven Amiran Kurtkan, Sosyal ilimler Metodolojisi, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- ÇağlarAdil, Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi, Erken Çocuklukta Eğitimde ve Gelişimde Yeni Yaklaşımlar, Ed: Müzeyyen Sevinç, İstanbul, 2003.
- Çakıroğlu Wilbrandt Emel, Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi Sanatı, 2. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Çakıroğlu Wilbrandt Emel, Okul öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı, 2. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Çamdibi H.Mahmut, Din Eğitiminde İnsan Ve Hayat, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2013.
- Dikmen Fatmanur, Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi, C. 1, S. 2, 2014.
- Kanad Fikret, Pedagoji Tarihi, 2. Cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1963.
- Korkmaz Eylem, Montessori Metodu “Eğitim de Bir Alternatif”, Algi Yayın, Ankara, 2006.
- Korkmaz Eylem, Montessori Metodu “Özgür Çocuklar İçin Eğitim”, 2. Baskı, Algi Yayın, İstanbul, 2012.
- Köknel Özcan, Kimliğini Arayan Gençliğimiz, Altın Kitaplar, İstanbul, 2001,
- Mallory Terry, Montessori ve Çocuğunuz, Çev: Füsun Öztaş- Cihan Gülten, Hatiboğlu yayınevi, Ankara, 1989.
- Medhus Elisa , Kendi Başına Düşünen Çocuklar Yetiştirmek, Çev: Özlem Tüzel Akal, Optimist Yay., İstanbul, 2005.
- Mehmedoğlu Yurdagül, Ahlaki ve Dini Gelişim, 3.baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.
- Montessori Maria, Çocuk Eğitimi “Montessori Metodu”, Çev: Güler Yücel, Özgür Yayınları, İstanbul, 1997.

- Montessori Maria, *Çocuğunuz Hakkında Bilmeniz Gerekenler*, Çev: Zekiye Baykul, Kaknüs yayınları, İstanbul, 2016.
- Montessori Maria, *Çocuğın Keşfi*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs yayınları, İstanbul, 2016.
- Oğuz Vuslat ve Köksal Akyol Aysel, “Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S:1, 2006.
- Pitamic Maja, *Çocuğunuz ve Sizin İçin Montessori Etkinlikleri*, Çev: Funda Akkaya-Seda Darcan Çiftçi, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2013.
- Polk Lillard Paula, *Lillard JessenLynn, Doğumdan İtibaren Montessori*, Çev: Aslıhan Kuzucan, Kaknüs yayınları, İstanbul, 2015.
- Polk LillardPaula, *Sınıfta Montessori*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2014.
- Polk Lillard Paula, *Montessori Modern Bir Yaklaşım*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2013.
- Polk Lillard Paula, *İlk ve Ortaokulda Montessori Eğitimi*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2014.
- Stoll Lillard Angeline, *Montessori Dehanın Ardındaki Bilim*, Çev: Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2018.
- Topbaş Eriman, *Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi*, Panama Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Türkdoğan Orhan, *Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1989.
- Yavuzer Haluk, *Çocuk Psikolojisi*, İ.Ü. Edeb. Fak. Yayınları, İstanbul, 1982.

EKLER

EK 1.

Saygıdeğer Velimiz,

Öğrencilerimizin milli-manevi değerlerine bağlı yetişmesi hepimizin ortak hedefidir. Bu hedefe ulaşmak için okul-aile ve bilimsel araştırma yapan üniversitelerimiz arasında dayanışmanın tesis edilmesinin yanında, bilgi ve tecrübe akışımında sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

Elinizdeki anket soruları da, bu düşünceden hareketle size yöneltilmektedir. Sorular, ilköğretim dönemindeki öğrencilerimize, ailede ve okulda verilen **Din ve Ahlak Eğitimi** ile ilgilidir. Söz konusu eğitimin pedagojik ve psikolojik ilkeler doğrultusunda ve bilimsel metotlar ışığında, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak verilmesi, önemli bir konudur. İşte “**Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri**” isimli Yüksek Lisans tez çalışmamız bu konuyu araştırıp bazı bilimsel sonuçlara varmayı amaçlamaktadır. Ancak siz değerli anne ve babaların görüşlerine başvurmadan yapılacak bu tür çalışmaların, bir yönü ile eksik kalacağı düşüncesindeyiz. Bu eksikliği gidermek ise, sizlerin yapacağı samimi ve değerli katkılarla mümkün olacaktır.

Cevaplarınızın kendi fikirlerinizi yansıtması bizim için çok önemlidir. Çünkü bu bilimsel çalışmanın hedefi çocuklarınızın din ve ahlak eğitimi hakkındaki bilgilerinizi, yaşadıklarınızı, beklenti ve problemlerinizi bizzat sizden öğrenmektir.

Ankete adınızı ve soyadınızı yazmanızı istemiyoruz. Ancak soruları dikkatli okumanızı ve cevapsız bırakmamanızı bekliyoruz.

Gösterdiğiniz ilgi ve yapmış olduğunuz katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Anketi Uygulayan ve Araştırmayı Yöneten: Hatice Tül Kübra ESER

Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Özel Palet İlkokulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölüm 6 sorudan oluşmaktadır. Lütfen sizin durumunuza uygun olan şıkkın önündeki () içerisine X işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2. Yaşınız:

() 26-31 arası () 32-37 arası () 38-43 arası

() 44-49 arası () 50 ve daha yukarısı

3. Öğrenim durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

() İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Üniversite ve üstü

4. Çocuklarınıza din ve ahlak eğitimi verme konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kısmen

5. Ailenizde çocuklarınıza verdiğiniz din ve ahlak eğitimi yeterli buluyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kısmen

6. Çocuğunuzdan edindiğiniz izlenimlere göre, okulda verilen din ve ahlak eğitiminin yeterince verildiğini söyleyebilir misiniz?

() Evet () Hayır () Kısmen

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde size 18 adet soru sorulmaktadır. Lütfen soruların bütün şıklarını okuyarak, size uygun olan cevabın içerisine X işareti koyarak belirtiniz.

	SORULAR	Kesinlikle Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Montessori yöntemi çocuğumun sabırlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.					
2	Montessori yönteminde ödül ve cezanın olmaması çocuğumun iç disiplinini artırmaktadır.					
3	Montessori yönteminde akran eğitiminin olması kardeşlik bilincinin oluşmasını desteklemektedir.					
4	Montessori yöntemi çocuğumun büyüklerine karşı saygılı bir birey olmasına katkı sağlamaktadır.					
5	Montessori yönteminde hayvan besleme ve bitki yetiştirme çalışmalarına önem verilmesi çocuğumun çevreye olan duyarlılığını artırmaktadır.					
6	Çocuğumun sınıf içerisinde arkadaşlarıyla yardımlaşması, birey ve toplum için yardımlaşmanın önemini anlamasını sağlamaktadır.					
7	Çocuğumun okul içerisinde farklı sosyal yardım projelerinde yer alması çevresine olan farkındalığını artırmaktadır.					
8	Çocuğuma sınıf içerisinde bazı sorumlulukların verilmesi onun sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.					
9	Montessori yöntemi çocuğumun düşüncelerini daha rahat ifade edebilmesine imkan vermektedir.					
10	Çocuğumun sınıf içerisinde sorunlar karşısında çözüm üretmesi aile içerisinde yaşanan problemlere karşı da duyarlı olmasını sağlamaktadır.					

	SORULAR	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
11	Montessori yöntemi çocuğumun fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yetişmesine imkan sağlamaktadır.					
12	Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin tüm duyulara hitap edecek şekilde anlatılması çocuğumun öğrendiği değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır.					
13	Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak verilmesi çocuğumun ahlaki gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.					
14	Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber Efendimiz'in (sav) çocuk sahabiler ile olan ilişkilerinin anlatılması ahlaki değerleri öğrenmesini sağlamaktadır.					
15	Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde Peygamber hikayelerinin hayatla ilişkilendirilerek anlatılması çocuğumun günlük hayatında daha güzel davranışlarda bulunmasını sağlamaktadır.					
16	Okulda, dini ve milli bayramlar ile kandil günlerinde yapılan etkinlikler, çocuğumun milli-manevi değerlerine bağlı bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.					
17	Din ve Ahlak Eğitimi derslerinde ayet-i kerimelerden ve hadis-i şeriflerden örnekler verilmesi çocuğumun bireysel bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.					
18	Çocuğumun arkadaşları ile birlikte namaz kılması; davranışlarının güzelleşmesinde inanç ve ibadetlerin olumlu etkisini fark edebilmesini sağlamaktadır.					

 <p>KONYA</p>	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
--	--	--

ÖZGEÇMİŞ

Hatice Tül Kübra ESER, 1993 senesinde Osmaniye’ de doğmuştur. İlk ve lise öğrenimini Konya’da tamamlamıştır. Lisans eğitimine, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde başlamış, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ne misafir öğrenci olarak kabul edilmiştir. 2016 yılında Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun olmuştur. Aynı sene Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi alanında yüksek lisans eğitimine başlayan ESER, 2017 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden mezun olmuştur. İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bulunan Özel Palet İlkokulu’nda 2016 yılından bu yana Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yapmaktadır.